

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PŘÍRODOVĚDECKÁ FAKULTA
KATEDRA ROZVOJOVÝCH STUDIÍ

Nelegální těžba dřeva ve vybraných státech jihovýchodní Asie

Lukáš Poltorák
Diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Simona Šafaříková

Olomouc, 2013

Prohlašuji, že jsem uvedenou diplomovou práci vypracoval sám a že jsem uvedl veškeré použité zdroje.

Děkuji Mgr. Simoně Šafaříkové za cenné rady a věcné připomínky při vedení této diplomové práce.

V Přerově dne 29. 5. 2013

.....
Lukáš Poltorák

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Přirodovědecká fakulta

Akademický rok: 2009/2010

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Lukáš POLTORÁK**
Osobní číslo: **R09968**
Studijní program: **N1301 Geografie**
Studijní obor: **Mezinárodní rozvojová studia**
Název tématu: **Nelegální těžba dřeva ve vybraných státech JV Asie**
Zadávací katedra: **Katedra rozvojových studií**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem diplomové práce je nastínění problematiky nelegální těžby dřeva ve vybraných státech JV Asie a zhodnocení vlivu tohoto problému na rozvoj těchto zemí. Dále bude analyzován postoj vlád a dalších významných aktérů mezinárodního společenství k tomuto problému a budou zformulovány návrhy na možná řešení. Struktura práce: 1. Úvod 2. Cíle práce 3. Metodika práce 4. Nelegální těžba dřeva 5. Situace v JV Asii - Postoj a opatření jednotlivých vlád - Postoj mezinárodního společenství 6. Vliv nelegální těžby dřeva na rozvoj 7. Formulace návrhů na možná řešení 8. Diskuse 9. Závěr 10. Shrnutí (v anglickém jazyku) 11. Použité zdroje

Diplomová práce bude zpracována v těchto kontrolovaných etapách: Konkretizace osnovy a rešerše literatury únor 2010 Kapitoly 1,2,3 červen 2010 Kapitoly 4,5,6 léto 2010 Kapitoly 7,8,9,10,11 podzim zima 2010

Dokončení práce květen 2011 Rozsah grafických prací: 70 - 80 normostran textu, grafy a mapy dle potřeby doplňovány v textu Rozsah průvodní zprávy: 20 000 - 22 000 slov základního textu + práce včetně všech příloh v elektronické podobě

Rozsah grafických prací: **dle potřeby**
Rozsah pracovní zprávy: **20 - 25 tisíc slov**
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**
Seznam odborné literatury:

www.illegal-logging.info www.greenpeace.org www.eia-international.org
www.loggingoff.info ec.europa.eu Tacconi, L. 2007. *Illegal Logging: Law Enforcement, Livelihoods and the Timber Trade*. Earthscan, USA. Ravenel, R., Granoff, I., Magee, C. 2004. *Illegal Logging In The Tropics: Strategies For Cutting Crime*. The Haworth Press, USA. Billon, P., Springer S. 2007. *Between War And Peace: Violence And Accommodation In The Cambodian Logging Sector*. Springer Netherlands, Netherlands. Lebel, L. 2004. *Nobody Knows Best: Alternative Perspectives on Forest Management and Governance in Southeast Asia*. Springer Netherlands, Netherlands. dále bude upřesňováno během zpracování práce

Vedoucí diplomové práce: **Mgr. Simona Šafaříková**
Katedra rozvojových studií

Datum zadání diplomové práce: **29. ledna 2010**
Termín odevzdání diplomové práce: **13. května 2011**

L.S.

Prof. RNDr. Juraj Ševčík, Ph.D.
děkan

Doc. RNDr. Pavel Nováček, CSc.
vedoucí katedry

V Olomouci dne 29. ledna 2010

Obsah

1	Úvod	7
2	Cíl práce.....	8
3	Metodika práce.....	9
4	Nelegální těžba dřeva	10
4.1	Definice.....	10
4.2	Míra a rozsah	12
4.3	Příčiny nelegální těžby dřeva	13
4.3.1	Korupce	13
4.3.2	Institucionální problémy.....	14
4.3.3	Chudoba	16
4.4	Následky nelegální těžby dřeva.....	16
4.4.1	Environmentální následky	17
4.4.2	Socioekonomické následky	18
4.5	Význam lesů	19
5	Indonésie	21
5.1	Nelegální těžba dřeva v Indonésii	21
5.2	Příčiny nelegální těžby dřeva v Indonésii	24
5.2.1	Nerovnováha mezi nabídkou a poptávkou po dřevě.....	24
5.2.2	Komerční plantáže	24
5.2.3	Korupce	25
5.2.4	Decentralizace a institucionální selhání.....	27
5.3	Následky nelegální těžby dřeva v Indonésii.....	28
5.3.1	Environmentální následky	28
5.3.2	Socioekonomické následky	32
5.4	Reakce a opatření indonéské vlády proti nelegální těžbě dřeva	33
6	Vietnam.....	39
6.1	Nelegální těžba dřeva ve Vietnamu.....	40
6.2	Příčiny nelegální těžby dřeva ve Vietnamu.....	46
6.2.1	Nejasná legislativa	46
6.2.2	Cenzura médií.....	46
6.2.3	Korupce a slabé vynucování práva	47
6.2.4	Domácí a zahraniční poptávka	48
6.3	Následky nelegální těžby dřeva ve Vientamu	49
6.3.1	Environmentální následky	49

6.3.2	Socioekonomické následky	50
6.4	Reakce a opatření vietnamské vlády proti nelegální těžbě dřeva	51
7	Laos	53
7.1	Nelegální těžba dřeva v Laosu	53
7.2	Příčiny nelegální těžby dřeva v Laosu	56
7.2.1	Nedostatky a mezery v legislativě	56
7.2.2	Kvóty	57
7.2.3	Vietnamská a čínská poptávka dřevozpracujícího průmyslu	59
7.2.4	Korupce	60
7.2.5	Chudoba	61
7.3	Následky nelegální těžby dřeva v Laosu	63
7.3.1	Environmentální následky	63
7.3.2	Socioekonomické následky	64
7.4	Reakce a opatření laoské vlády proti nelegální těžbě dřeva	64
8	Reakce mezinárodních organizací na nelegální těžbu dřeva	67
8.1	OSN a její reakce na nelegální těžbu dřeva v rozvojových zemích	67
8.1.1	UN-REDD Programme a REDD+	69
8.2	Evropská Unie a její reakce na nelegální těžbu dřeva v rozvojových zemích	72
8.2.1	EFI (European Forest Institute)	72
8.2.2	EU FLEGT (Forest Law Enforcement, Governance and Trade)	73
8.3	Spojené státy americké a jejich reakce na nelegální těžbu v rozvojových zemích	77
8.3.1	Laceyho zákon (Lacey Act)	77
9	Srovnání a formulace návrhů na možná řešení problematiky nelegální těžby dřeva v Indonésii, Vietnamu a Laosu	80
9.1	Boj proti korupci	81
9.2	Udržitelné lesní hospodářství	82
9.3	Boj proti obchodu se dřevem mezi Laosem a Vietnamem	85
9.4	Posílení vynucování práva	87
9.5	Posilování politické vůle	87
10	Závěr	88
11	Shrnutí	91
12	Použité zdroje	92

Seznam zkratek

AFDC	Agriculture Forest Development Company
BRIK	Badan Revitalisasi Industri Kehutanan Institut pro revitalizaci lesního průmyslu
CBD	Convention on Biological Diversity Úmluva o biologické rozmanitosti
CITES	Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora Úmluva o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a rostlin
COECCO	Vietnamese Company of Economic Cooperation
COP	Conference of the Parties
DAFI	Integrated Agriculture Forestry Development Company
EFI	European Forest Institute
EHSV	Evropský hospodářský a sociální výbor
EIA	Environmental Investigation Agency
EU	Evropská unie
FAO	Organizace OSN pro výživu a zemědělství
FLEGT	Forest Law Enforcement, Governance and Trade Akční plán pro vymahatelnost lesního práva, státní správu a obchod
FOMAS	Forest Monitoring and Assessment System
FPIC	Free, Prior, Informed and Consent
GAM	Gerakan Aceh Merdeka Hnutí za svobodný Ačeh
KAN	Komite Akreditasi Nasional
LAS	Legality Assurance Systems Kontroly zajištění zákonnosti
NNO	Nevládní nezisková organizace

OSN	Organizace spojených národů
PDC	Phudoi Development Company
PFA s	Production Forest Areas
	Program snížených emisí z odlesňování a znehodnocování lesa
PNG	Papua-Nová Guinea
REDD	Reducing Emissions from Deforestation and Forest Degradation
	Program snížených emisí z odlesňování a znehodnocování lesa
SI	Šalamounovy ostrovy
UNDP	Program OSN pro rozvoj
UNEP	Organizace OSN pro životní prostředí
UNFCCC	Framework Convention on Climate Change
	Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu
VPAs	Voluntary Partnership Agreements
	Smlouvy o dobrovolném partnerství
WFP	World Food Programme
	Světový potravinový program

1 Úvod

Nelegální těžba dřeva a globální obchod s ním a s jeho výrobky jsou celosvětově považovány za klíčový problém ohrožující stav původních pralesů, biologickou rozmanitost naší planety a udržitelný rozvoj.

Tyto dva pojmy – nelegální těžba a obchod s ním - neodmyslitelně patří k sobě a jeden bez druhého by se staly neudržitelnými.

Pro světové pralesy a komunity, které jsou na lesních zdrojích závislé, přináší nelegální těžba dřeva vážné ekologické a společenské následky. Mimoto připravuje tato těžba dřeva vlády rozvojových zemí o velmi potřebné výnosy a často silně podporuje korupci. Nelegální těžba a s ní spojená korupce narušuje řádné fungování vládních orgánů a dokáže rovněž vyvolávat konflikty mezi skupinami místních obyvatel.

Tento boj už zkouší ukončit světové organizace, jako OSN nebo EU a další, desítky let, já jsem si toto téma vybral proto, abych do tematiky pronikl hlouběji, udělal analýzu nasbíraných dat a sám zkusil najít možné návrhy řešení.

2 Cíl práce

Cílem této diplomové práce je analýza problematiky nelegální těžby dřeva ve vybraných státech JV Asie (Laos, Vietnam, Indonésie). Nejprve jsou analyzovány příčiny a dopady, které má nelegální těžba dřeva na životní prostředí a na státy a jejich obyvatelstvo. Je zjišťován postoj společnosti k nelegální těžbě, kdo a jakým způsobem se jí účastní a jaké důvody je k tomu vedou. Dále jsou představeny a zhodnoceny postoje, současná opatření a přístupy, které se snaží jednotlivé vlády prosazovat v boji proti nelegální těžbě dřeva. Práce se také zaměřuje na porovnání situací v jednotlivých zemích a popisuje a hodnotí postoj a iniciativy mezinárodního společenství.

Tato diplomová práce v závěru formuluje návrhy na možná řešení a možné přístupy k tomuto problému. Vytyčeným cílům odpovídá vnitřní struktura této práce.

3 Metodika práce

Při zpracování tématu diplomové práce je využito několika druhů zdrojů. Vzhledem k limitovanému množství relevantních zdrojů v českém jazyce je využito značného množství zdrojů v jazyce anglickém. Anglicky psané zdroje jsem analyzoval a vybral ty, které byly pro mou práci podstatné.

Při zpracování diplomové práce byly využity tyto metody: sběr dat na základě vybraných dokumentů, následná analýza dokumentů a kompilace získaných informací. Práce byla zpracována především na základě internetových zdrojů, využity byly však i poznatky z editovaných knih a publikací zabývajících se danou tématikou.

Co se týče elektronických zdrojů, pracoval jsem především s ILLEGAL-LOGGING.INFO, s dokumenty, které vydala jednotlivá ministerstva pro životní prostředí, dále s mezinárodními databázemi a se zdroji neziskových organizací. Pro citace v textu bude zaveden systém poznámek pod čarou, které odkazují na seznam použitých zdrojů na konci práce.

4 Nelegální těžba dřeva

Tato kapitola se zabývá nelegální těžbou dřeva v obecném kontextu. Popisuje příčiny a následky a je zde přesněji definována nelegální těžba dřeva.

Nelegální těžba dřeva znamená obrovský celosvětový problém jak pro země, které dřevo a produkty ze dřeva produkují a vyvázejí, tak i pro země, které nelegálně vytěžené dřevo dovážejí. V zemích produkujících a vyvázejících dřevo tento problém negativně ovlivňuje především lesy, místní komunity a jejich ekonomiky. Je odhadováno, že zhruba 2 až 4 % dřeva z jehličnatých stromů a 23 až 30 % dřeva z listnatých stromů, se kterým se globálně obchoduje, je vytěženo nelegálně.¹ Podle Světové banky tratí ročně vlády asi 15 miliard dolarů na daních, které by získaly z tohoto vytěženého dřeva.² Nelegální těžba se neustále dostává do popředí zájmu, a to z toho důvodu, že má socioekonomické a environmentální následky. Nelegální těžba dřeva způsobuje např. poškozování životního prostředí, podporování korupce, financování vojenských konfliktů a podkopávání právního řádu.

4.1 Definice

Definovat nelegální těžbu dřeva není zcela jednoduché. Celosvětově se vede diskuze o tom, co lze právě považovat za nelegální. Je důležité uvědomit si, že neexistuje žádná mezinárodně uznávaná definice nelegální těžby dřeva. Např. co je považováno za legální ve Vietnamu, nemusí být legální v Indonésii a naopak. Obecně podle literatury k nelegální těžbě dřeva dochází, když je dřevo těženo, transportováno, prodáváno nebo kupováno v rozporu s národními zákony. Bohužel aktivity, které jsou považovány za nelegální, se v různých zdrojích velmi liší. Dokonce někteří autoři rozlišují nelegální těžbu dřeva a nelegální lesnické aktivity. Podle nich je nelegální těžba dřeva součástí těchto aktivit, do kterých zahrnují i nelegální aktivity, které se objevují během transportu, včetně nelegálního zpracování a vývozu, špatného proclení nebo vyhnutí se daním.³

V tabulce č. 1 jsou uvedeny příklady lesnických aktivit považovaných za nelegální a jsou seřazeny do šesti skupin. Z tabulky lze vyčíst, že těchto aktivit,

¹ Seneca Creek Associates, WRI (2004)

² Světová banka (2001)

³ Guertin (2003)

které se dají považovat za nelegální je velké množství, a proto je velice pravděpodobné, že aspoň jedna z nich se vyskytuje skoro v každé zemi. Některé státy vykazují nízkou úroveň nelegální těžby dřeva (např. jen proto, že jejich standardy jsou velmi nejasné nebo nedbalé).⁴

Tabulka č. 1: Příklady nelegálních aktivit v lesnickém sektoru

Nelegální obsazení zalesněné půdy	Lesní žhářství
narušení venkovskými rodinami, komunitami nebo soukromými společnostmi, za účelem přeměnění na půdu zemědělskou nebo pastvinu	zakládání požárů za účelem přeměny na půdu pro komerční využití
praktikování stěhovavého polaření	Nelegální přeprava, obchod a pašování
obsazení půdy rolníky, za účelem donucení vlády k udělení vlastnických práv na tuto půdu	přeprava dřeva bez povolení
Nelegální těžba	přeprava nelegálně vytěženého dřeva
těžba chráněných druhů	pašování dřeva
duplikace těžebních licencí	export a import druhů v rámci CITES
záměrné poškozování stromů, aby poté mohly být pokáceny	export a import dřeva porušující národní zákazy
uzavírání smluv s místními podnikateli na dřevo z chráněných území	Nelegální účetní praktiky
kácení v chráněných územích	uznání nižšího množství exportovaného dřeva
kácení mimo povolené území	prohlášení vyšší kupní ceny než je běžná cena na trhu
kácení v zakázaných oblastech (strmé svahy nebo říční břehy)	vyhýbaní se placení daní ze zisku
těžení více dřeva než je povoleno	Nelegální lesní výroba
těžba dřeva bez povolení	působení bez výrobní licence
získání povolení úplatkem	ignorování environmentálních, sociálních a pracovních zákonů a omezení
	využívání nelegálně získaného dřeva na průmyslovou výrobu

Zdroj: upraveno autorem podle Guertin, 2003

⁴ Seneca Creek Associates, WRI (2004)

Existuje zde hned několik definic, které se v určitých bodech liší. Jedna z nejzákladnějších tvrdí, že k nelegální těžbě dřeva dochází, když je dřevo vytěženo v rozporu s relevantními národními zákony.⁵ Jiná definice definuje nelegální těžbu dřeva jako lesnické aktivity spojené s těžbou, zpracováním a obchodem, které neodpovídají zákonům.⁶

Pro účely této práce budu však vycházet z této definice: „ *K nelegální těžbě dřeva dochází, když je dřevo káceno, transportováno, prodáváno nebo kupováno v rozporu s národními zákony. Lesní těžbu lze považovat za nelegální i v případech, kdy dojde k získání přístupu do lesa díky korupci, kácení bez povolení nebo kácení v chráněných územích, kácení chráněných druhů nebo kácení většího množství než je povoleno.*“⁷

4.2 Míra a rozsah

Nelegální těžba dřeva je obecně rozšířena ve většině států, které patří mezi hlavní producenty dřeva (Čína, Indie, Kanada, Indonésie, Brazílie.). Rozsah nelegální těžby dřeva je v některých státech tak velký a vynucování zákonů tak slabé, že odhalení a následné potrestání je zcela nemožné. Obecně je odhadováno, že až 3/4 tropického dřeva a až 1/2 dřeva pro průmyslové účely je spojeno aspoň s jednou nelegální aktivitou. Obzvláště problematické jsou regiony jako povodí Amazonky, Centrální Afrika, jihovýchodní Asie a Ruská federace.⁸

Rozsah nelegální těžby dřeva není jednoduché kvantitativně určit a to jednak z důvodu různorodosti definic a kvůli značné obtížnosti získat rozsáhlá data. K určení, kde dochází k nelegální těžbě, se využívají různé zdroje jako např. vládní záznamy, soudní případy, různá svědectví a interview, či satelitní obrázky.⁹ Odhaduje se, že v Rusku, Indonésii a Brazílii dochází k největší míře nelegální těžby.¹⁰ Další odhady nelegální těžby pro státy v jihovýchodní Asii jsou prezentovány v tabulce č. 2.

⁵ CEPI (2003)

⁶ Guertin (2003)

⁷ Tamtéž jako 6 (s. 3)

⁸ Brack (2006)

⁹ Pervaze (2008)

¹⁰ Tamtéž jako 9

Tabulka č. 2: Odhady nelegální těžby dřeva ve vybraných státech JV Asie

Region/Stát	Odhad
Malajsie	1/3 exportu dřeva byla nelegální v 90. letech
Kambodža	90 % těžby dřeva je nelegální
Indonésie	Začátkem 90. let bylo 95 % exportovaného dřeva získáno nelegálně. V polovině 90. let, 84 % držitelů povolení se neřídilo zákony. 70 % – 80 % lesní výroby je nelegální.
Barma	1/2 exportu dřeva je nelegální
Papua-Nová Guinea	Několik případů uplácení a finančních ztrát
Filipíny	Z 16 miliónů ha lesa zbylo 70 000 ha kvůli nelegální těžbě dřeva
Laos, Kambodža, Thajsko, Filipíny	Téměř celý export dřeva byl 90. letech nelegální. 40 – 45 % těžby dřeva je nelegální

Zdroj: upraveno autorem podle Sheikh, 2007

V mnoha zemích odpovídá rozsah nelegální těžby dřeva rozsahu legální těžby dřeva. V jiných státech je tento podíl značně překračován a dochází zde k neudržitelné exploataci životního prostředí.¹¹

4.3 Příčiny nelegální těžby dřeva

4.3.1 Korupce

Korupce je jedna z hlavních příčin nelegální těžby dřeva. Korupci lze charakterizovat jako: *„vztah mezi dvěma subjekty, ať jednotlivci nebo institucemi, z nichž jeden nabízí a většinou i poskytuje druhému určitou formu odměny za poskytnutí či příslib neoprávněné výhody. Druhý pak očekává, že za tuto poskytnutou výhodu mu bude slíbená materiální či nemateriální odměna*

¹¹ Brack, Hayman (2001)

*poskytnuta.*¹² Podle této definice je korupční jednání jednáním nelegálním, je pácháno záměrně a skrytě za účelem osobního zisku.

Existuje hned několik důvodů, proč je lesnický sektor tak náchylný ke korupčnímu jednání. Dochází zde ke korupci především kvůli vysoké hodnotě dřeva, nízkým platům vládních úředníků, rozsáhlým pravomocem místních úředníků zodpovědných za lesy, slabému omezení a nepravděpodobnosti potrestání.

Existují 3 hlavní faktory, které přispívají k rozsáhlé korupci v lesnickém sektoru:

1. Vlády schvalují příliš mnoho nařízení za účelem lepšího využívání lesních zdrojů.
2. Lesy jsou příliš vzdálené od rozhodovacích center, tudíž místní úředníci mají větší pravomoci a možnost pro korupční jednání.
3. Vládní úředníci mají velmi nízké platy, zatímco na starost mají velmi cenné zdroje.¹³

4.3.2 Institucionální problémy

Existuje celá řada institucionálních problémů, které zapříčiňují nelegální těžbu dřeva. Nejzávažnější se týkají především politické oblasti a oblasti vlastnických práv. Nelegální těžba dřeva je obzvláště typická pro slabé státy, které mají omezené kapacity na rozvoj vhodných vládních procesů, legislativy a na prosazování zákona a spravedlnosti. Tyto státy také mohou obtížně kontrolovat nebo financovat bezpečnostní síly, které se pak musí spoléhat na zisky z nelegální těžby dřeva, aby pokryly své provozní náklady. Jsou zde samozřejmě i výjimky u zdánlivě silných států jako byla Indonésie za vlády Suharta.¹⁴ Tento stát byl prolezlý korupcí na všech úrovních a docházelo zde k obrovské míře nelegální těžby dřeva. Mezi další vážné příčiny patří také slabé vymáhání práva. Možné tresty většinou nejsou dostatečně vysoké v porovnání se ziskem z nelegální těžby dřeva, což vede k tomu, že jsou lidé ochotni toto riziko podstoupit.

Schopnost bojovat proti nelegální těžbě dřeva je také velmi omezena nedostatečnými finančními prostředky. V mnoha rozvojových zemích se často

¹² Ministerstvo vnitra České republiky (2010)

¹³ Koyunen, Yilmaz (2009)

¹⁴ Tacconi (2007)

očekává, že malý počet slabě vyškolených a špatně placených úředníků, bude kontrolovat obrovské plochy lesa s minimem zdrojů. Navíc tito úředníci, často tvořící tým jen několika málo lidí, musí například kontrolovat území o rozloze více jak 1,5 milionu ha a čelit dobře ozbrojeným protivníkům, kteří se nebojí své zbraně kdykoli použít. Ve vztahu k vlastnickým právům zde vždy existuje nerovnováha mezi tím, co si vlády nárokují a tím, co doopravdy dokážou spravovat. *De iure* státy kontrolují většinu zalesněné půdy, ale podle ekonoma Contreras-Hermosilla jsou v mnoha státech vlastnická práva nejasná nebo ani neexistují, v některých případech nejsou hranice vyznačeny ani na mapách nebo v terénu.¹⁵

Zákony v rozvojových zemích, které se týkají lesa, se často velice obtížně dodržují a jsou nekonzistentní a někdy i protichůdné. Často nejsou dost účinné, aby ochránily místní lidi a jejich les před velkými těžebními společnostmi. Legislativa dovoluje v těchto státech nadměrné kácení a často neexistují zákony na ochranu ohrožených druhů a zachování lesů. V Indonésii do nedávné doby byla společnost povinna předložit až 1600 dokumentů pro každé povolení na dřevo.¹⁶

S vládními kapacitami a nelegální těžbou dřeva souvisí několik zásadních faktorů. Nelegální těžba dřeva se odehrává ve vzdálených místech, které jsou mimo dosah vlády, tisku a monitorovacích agentur. Vlády tedy nemají dostatek monitorovací kapacity, což vede k nárůstu nelegální těžby, protože pravděpodobnost chycení je velmi nízká. Vládní lesnické úřady nemají kapacity na to, aby mohly provést správné soupisy lesa, což vede k tomu, že nemohou uplatnit správný lesní management. Postihy za nelegální těžbu dřeva jsou velice nízké a zcela nezastrašující.¹⁷

Jednou z důležitých příčin je i nedostatečná kontrola, která je často způsobena nedostatkem zdrojů nebo nízkým povědomím o dostatečné kontrole těžebních operací. Kontrolu mnohdy zajišťují v rámci své kampaně proti nelegální těžbě dřeva NNO, ale musí se potýkat s nedostatečnými kapacitami. Nelegální činnost bývá většinou odhalena v době, kdy už je poškození životního prostředí nezvratné.

¹⁵ Contreras-Hermosilla a kol. (2007)

¹⁶ Casson a kol. (2006)

¹⁷ Contreras-Hermosilla a kol. (2007)

Problémem je, že lidé těžící dřevo si často nejsou vědomi zákonů omezující těžbu dřeva a existují i společnosti, které se záměrně ani nestarají o zákony, protože soupisy majetku jsou nesprávné nebo naprosto nevhodné.¹⁸

4.3.3 Chudoba

Obzvláště v rozvojových zemích je les a dřevo pro lidi otázkou jejich přežití. Nelegální těžba dřeva je často spojena právě s chudobou venkovského obyvatelstva a jejich nejistou držbou půdy. V rozvojových zemích je venkovské obyvatelstvo, které nevlastní žádnou půdu, často přesídlované z nížin do hor, kde dochází ke konfliktům s místními obyvateli. Tito imigranti se usadí na zalesněné půdě a využívají neudržitelné metody kultivace, které byly možná vhodné pro nížiny, ale ne v horách. Takto ohrožují udržitelnost života původních obyvatel a ekologickou bezpečnost (biodiverzita, produktivita půdy).

Lidé žijící v horách mohou mít sice dostatek přírodních zdrojů, ale nedostatečná jistota vlastnictví půdy je vede k tomu, že si příjem zajišťují sice rychle a výnosně, ale nelegálně. Bez jistoty držby půdy tito lidé nejsou nuceni zvažovat dlouhodobé perspektivy, protože nemají jistotu zisku z investování do půdy.¹⁹ Také stoupající ceny výrobků z ropy a základních komodit, jako je rýže, vedou chudé lidi k hledání nějaké finanční pomoci, a proto se uchylují ke kradení dřeva.²⁰

Nedostatečná jistota vlastnictví také odrazuje tyto lidi např. od agrolesnictví, které neškodí životnímu prostředí, ale vyžaduje dlouhou dobu, než se stane výnosným. Chudí lidé jsou kvůli nedostatku možností nuceni používat neudržitelné způsoby obdělávání pole, hledat lukrativní příležitosti k nelegálním lesním aktivitám a získávat příjem z dřeva a nedřevěných lesních produktů.²¹

4.4 Následky nelegální těžby dřeva

Tato kapitola popisuje obecně environmentální a socioekonomické následky, ke kterým může docházet v důsledku nelegální těžby dřeva, a význam lesa jako součást životního prostředí.

¹⁸ Casson a kol. (2006)

¹⁹ Inoguchi a kol. (2005)

²⁰ Padaca (2008)

²¹ Inoguchi a kol. (2005)

4.4.1 Environmentální následky

Nelegální těžba dřeva má negativní dopad na biologickou rozmanitost, ničí mnoho jedinečných přírodních lokalit a připravuje rozvojové země a jejich obyvatele o vzácné obnovitelné zdroje a významné příjmy z daní.²² Důsledky závisí také na tom, jak je nelegální těžba charakterizována a kde k ní dochází. Jestliže je nelegální těžba dřeva charakterizována jako rozsáhlá destruktivní těžba, může dojít k přeměně lesa na pastviny, vyčerpání rostlinných druhů a v některých případech i zvířecích druhů, které jsou závislé na přírodním prostředí. Jestliže těžba dřeva probíhá v chráněném území, dochází často k ohrožení vzácných rostlinných a zvířecích druhů. Nelegální těžba dřeva má i nepřímé důsledky na ostatní stromy, negativně ovlivňuje mladé stromy a snižuje se potenciál pro udržitelnou těžbu.²³

Může také přispívat k procesu deforestace, která způsobuje klimatické změny a zvyšuje riziko lesních požárů.²⁴ Degradace lesů vede také ke snížení vodních stavů během suchých období a během deštivé sezóny zase dochází k povodním, půdní erozi a sesuvům půdy. Při snižování lesního porostu nelegální těžbou dřeva dochází především ke snižování schopnosti lesa absorbovat uhlíkové emise.²⁵ Většina uhlíkových emisí v rozvojových zemích pochází z deforestace. Odhaduje se, že deforestace tropických lesů je zodpovědná za 10 % globálních uhlíkových emisí.²⁶ Dnes je celosvětově uznáváno, že deforestace tropických lesů vede ke změně místního klimatu. Redukováním lesního porostu dochází ke zvýšení teploty, nižším srážkám a vyšším koncentracím CO₂. Tyto změny poté způsobují vážné environmentální problémy jako je nižší zásoba vody nebo znečištění. Podle ekologa Marka Leighgtona nelegální těžba dřeva je, ať už přímo nebo nepřímo, spojena s globální změnou klimatu. Kvůli snižování zalesnění dochází k snížení výskytu srážek, což má nejdříve negativní vliv na místní klima, které poté ovlivňuje i regionální a globální klima.²⁷

²² Schloenhardt (2008)

²³ Pervaze (2008)

²⁴ Tacconi (2007)

²⁵ Brack,(2006)

²⁶ Lang (2012)

²⁷ Four Corners (2002)

4.4.2 Socioekonomické následky

Nelegální těžba dřeva může také ovlivňovat místní komunity v zemích, kde k ní dochází ve velké míře. Lokální komunity jsou často závislé na nedřevěných lesních produktech (ovoce nebo léčivé rostliny), les jim poskytuje domov a stravu, přirozený úkryt při lovu zvěře nebo ryb a stavební materiál. V některých částech světa je dokonce označována jako „krvavá těžba“, podobný význam mají tzv. krvavé diamanty. Příkladem může být konflikt mezi Libérií a Sierra Leone, kdy byly použité zbraně financovány z peněz, které byly získány z nelegální těžby diamantů.²⁸

Další problém představuje ohrožení potravinové bezpečnosti místních lidí závislých na lese. Mnoho studií ukazuje, že v důsledku nelegální těžby dřeva dochází k úbytku zvířat a ryb, které jsou důležitým zdrojem proteinů pro tyto lidi.²⁹

Mezi jiné problémy patří také to, že podrývá respekt k zákonným ustanovením a vládě a je často spojena s výše zmíněnou korupcí, zejména při rozdělování povolení.³⁰ Nelegální těžba dřeva rovněž vyvolává konflikty spojené s půdou a přístupem ke zdrojům. V zemích, kde existují nejednoznačné zákony, využívají místní lidé lesní zdroje k naplnění základních potřeb, protože nemají jinou možnost. Existuje zde ale i pozitivní socioekonomický dopad, protože nelegální těžba dřeva vytváří pracovní místa pro venkovské obyvatelstvo, ale tohle zaměstnání bývá jen krátkodobé.³¹ Často také uspokojuje nadměrnou poptávku v zemi a u ostatních importérů. Mnohdy místní lidé shledají nelegální těžbu výhodnou, a proto se nesnaží dodržovat zákony nebo se ji snaží zlegalizovat, aby si zachovali stálý příjem.³²

Kvůli nelegální těžbě dřeva dochází k zanášení a znečišťování řek, které znamenají pro místní obyvatelstvo jediný zdroj nezávadné pitné vody. Znečištění řek spolu se ztrátou potravy a novými nemocemi přinesenými dřevorubci vede k problémům se zdravím, nejvíce jsou ohroženy ženy a děti.³³

Převládající nelegální těžba dřeva často odráží zahraniční společnosti investovat a také signalizuje, že v zemi dochází k slabému vymáhání práva a

²⁸ Pervaze (2008)

²⁹ Forests Monitor (2006)

³⁰ Brack (2006)

³¹ Tacconi (2007)

³² Pervaze (2008)

³³ Forests Monitor (2006)

převládá korupce. Tyto faktory mohou odstrašit dlouhodobé investice a mohou zvýšit náklady společností, které již v zemi působí. Nevykazování skutečného množství vytěženého dříví způsobuje velkou ztrátu na daních, např. Indonésie takto trácí ročně 3 miliardy dolarů.³⁴ Tyto ztráty snižují schopnost vlády investovat do lesnického sektoru a ovlivňují úroveň chudoby, protože vláda nemá dostatek financí na pomoc chudým lidem.³⁵

4.5 Význam lesů

Obrovský význam mají především proto, že jsou významným zdrojem kyslíku a poutají velké množství oxidu uhličitého.

Funkce lesa se dají obecně rozdělit na produkční (produkce dřeva) a mimoprodukční.³⁶

Lesy mají mimořádný význam jako součást životního prostředí, ale i jako zdroj obnovitelné, ekologicky šetrné suroviny – dřeva.³⁷ Tato obnovitelná surovina je využívána ve stavebnictví, papírenství, při výrobě nábytku a má také energetické využití, především v rozvojových zemích.³⁸

Význam lesů pro společnost nelze ovšem posuzovat jen podle ekonomických údajů. Lesy poskytují řadu cenných přínosů, například jsou základním krajinným prvkem udržujícím stabilitu přírodního prostředí a mají schopnost zpomalovat proces změny klimatu.³⁹

Pokud jde o funkce mimoprodukční, patří sem např. funkce hydrické, které zahrnují především ochranu proti rozkolísanosti odtoku ve vodotečích, kvality vody ve vodních tocích a nádržích, vydatnosti a kvality vody ve vodních zdrojích. Dále sem patří funkce půdoochranné - ochrana půdy proti vodní a větrné erozi, břehové erozi, sesuvům a lavinám. Les slouží také jako ochrana vzduchu, má vliv na úroveň kvality a znečištění vzduchu pevnými a plynnými látkami.⁴⁰

³⁴ Pervaze (2008)

³⁵ Guertin (2003)

³⁶ Pulkrab a kol. (2011)

³⁷ Nadace dřevo pro život (2007)

³⁸ MZE (2008)

³⁹ Nadace dřevo pro život (2007)

⁴⁰ Pulkrab a kol. (2011)

Zachování lesů je nezbytné pro udržení zdravého životního prostředí, protože téměř 90 % suchozemské biodiverzity se právě nachází v lesích.⁴¹ Vysoká biodiverzita je posílena především vertikální strukturou porostu - v přírodním lese jsou většinou zastoupena všechna vegetační patra a věkové kategorie stromů, v hospodářském lese (zvláště v monokulturním) je biodiverzita nižší. Tropické pralesy jsou považovány za místo s největší biodiverzitou na Zemi.

Následující 3 kapitoly se budou zabývat třemi vybranými státy jihovýchodní Asie: Indonésie, Vietnam, Laos.

⁴¹ Hesse (2011)

5 Indonésie

Indonéské lesy patří mezi nejrozsáhlejší, nejcennější a zároveň mezi ty nejohroženější na světě. Zabírají přibližně 50 % plochy Indonésie. V Indonésii existují 3 kategorie lesů:⁴²

1. produkční lesy (53,9 %)
2. lesy ochranné (27,5 %)⁴³
3. chráněné lesy (18,6 %)

Velmi cenné jsou především kvůli své biologické rozmanitosti – Indonésie je podle Světové banky domovem 10 % všech rostlinných druhů a 12 % všech savců. Lesy tady mizí rychleji než kdekoli jinde na světě a míra deforestace je jedna z nejvyšších. Podle organizace Greenpeace (2013) se v Indonésii každou hodinu zničí porost o rozloze 300 fotbalových hřišť. Mezi roky 1990 a 2005 zmizelo 280 000 km², což je polovina rozlohy Francie, a podle odhadů bude do roku 2022 zničeno 98 % všech nížinných lesů.⁴⁴ Mezi nejohroženější lesy patří ty, které se vyskytují na Borneu, kde míra deforestace závratně stoupá (viz Obrázek 1). Indonéské lesy poskytují velké množství výhod pro obyvatelstvo Indonésie. Místní obyvatelé se na les spoléhají, protože jim poskytuje jídlo, léky, pitnou vodu, stavební materiál a znamená po ně příjem a práci.

5.1 Nelegální těžba dřeva v Indonésii

Nelegální těžba dřeva je velmi rozšířený a systematický problém v mnoha částech Indonésie. Environmentalisté se domnívají, že více než dvě třetiny dřeva těženo v současnosti v Indonésii pochází z nelegální těžby. Nelegální těžba dřeva se v poslední době stala v Indonésii velmi dobře organizovaným podnikem, který bez problémů ohrožuje místní autority zodpovědné za vymáhání práva. Podle indonéského Ministerstva životního prostředí mohou zmizet při zachování současného trendu všechny pralesní komplexy v zemi už do pěti let.⁴⁵

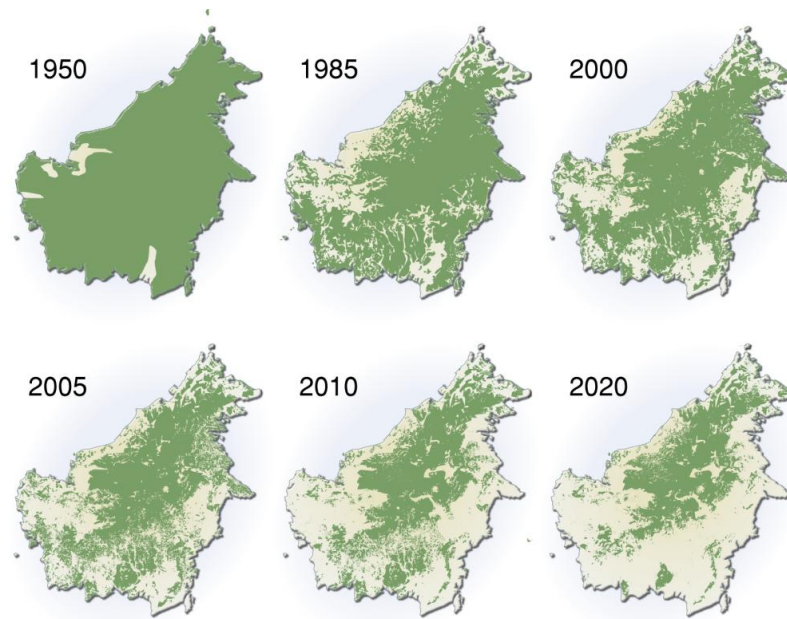
⁴² Butler (2006a)

⁴³ les s posláním zajišťovat ochranu exponovaných přírodních lokalit

⁴⁴ Chan (2010)

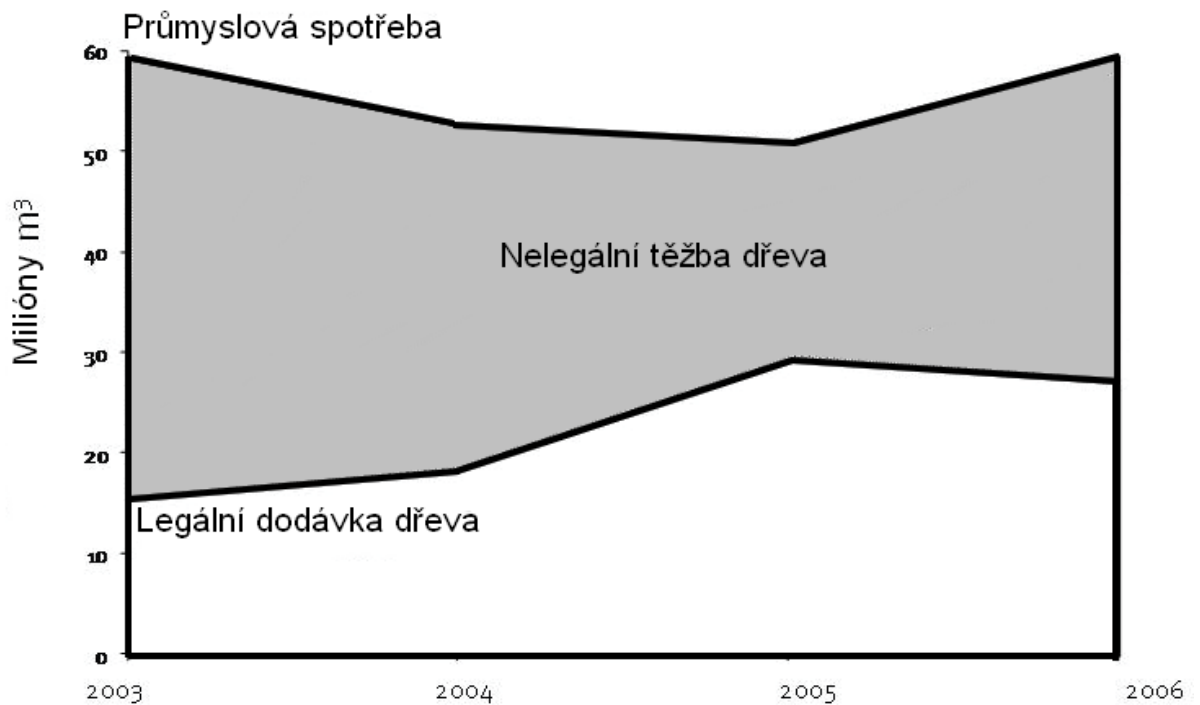
⁴⁵ Neustupa (2003)

Obrázek č. 1: Deforestace na Borneu, 1950–2005 a projekce do roku 2020

Zdroj: Ahlenius, 2007

Graf č. 1: Objem dřeva v lesním průmyslu Indonésie ve srovnání s legální dodávkou dřeva v letech 2003–2006

Zdroj: upraveno autorem podle Harwell, 2009

K nelegální těžbě dřeva dochází jednak v koncesních oblastech a v oblastech, kde již koncese není platná, ale i v oblastech určených pro ochranu přírody. K rozmachu dochází také v národních parcích (např. Gunung Palung), protože poskytují lepší a kvalitnější dřevo. Podle indonéské vlády je dřevo nelegálně těženo v 37 ze 41 národních parků. Nejvíce jsou postiženy parky Gunung Palung, Kutai, Danau Sentarum, Gunung Leuser and Tanjung Puting.⁴⁶ Nezákonnou těžbou dřeva je ohrožen zejména národní park Gunung Leuser, který se nachází na severu Sumatry. Donedávna byla kontrola nad parkem omezena kvůli zdoluhavé válce mezi ačežskými separatisty z Hnutí za svobodný Ačeh (GAM) a indonéskou armádou a policií. V současnosti se odhaduje, že těžbou bylo již zničeno asi 20 % území parku.⁴⁷

Na nelegální těžbě dřeva se v Indonésii podílí obrovské množství aktérů a dá se říci, že se na ni podílí téměř celá společnost. Jsou to především místní obyvatelé jednotlivých pralesních oblastí, těžařské firmy využívající korupčního prostředí v zemi, investoři, obchodníci, držitelé koncesí a povolení, kupci nelegálního dřeva, vládní úředníci a také někteří zákonodárci.⁴⁸

Kořeny současné krize je však třeba hledat v minulosti, kdy Indonésii vládl prezident Suharto. Jeho režim trval 30 let a vyznačoval se politikou zastrašování a dosazování příbuzných a přátel do vysokých funkcí. V roce 1967 Suharto vydal zákon, kterým si přivlastnil veškeré lesy a rozdělil je mezi své příbuzné, důvěrné přátele, obchodní a politické partnery. Ti začali lesy Sumatry a Bornea beztrestně zneužívat jen pro svůj zisk. Za jeho vlády došlo k velkému rozmachu dřevařského průmyslu a Indonésie se stala největším exportérem tropických dřevin.⁴⁹ Do poloviny 90. let tak Suhartova rodina vlastnila okolo 7 miliónů ha lesa.⁵⁰ V roce 1989 byl založen fond pro znovuzalesnění, který měl podporovat obnovu lesů a znovuzalesnění degradované půdy. Ve skutečnosti tento fond sloužil k financování Suhartova režimu a jeho rozvojové agendy, která se soustředila na ekonomický růst a industrializaci, a přehlížela udržitelnost životního prostředí a pozemková práva obyvatel.⁵¹

⁴⁶ Chan (2010)

⁴⁷ Šmejkalová (2010)

⁴⁸ Tanaya (2009)

⁴⁹ Chan (2010)

⁵⁰ The Jakarta Post (1999)

⁵¹ Chan (2010)

Pro Suhartův režim byla typická velká míra korupce, která otevřela cestu pro masivní neudržitelnou průmyslovou těžbu dřeva. Během těchto let místní obyvatelstvo chudlo na rozdíl od místních elit, které bohatly. Elity následně navíc využívaly bezpečnostní síly na potlačení jakéhokoli projevu nesouhlasu. Na konci 90. let Suhartův režim padl a indonéská vláda prosadila reformy, které vedly k větší míře decentralizace státní moci. Navzdory těmto reformám se rychlost ničení pralesů zdvojnásobila, v důsledku rozšířené korupce a oslabení právního povědomí.⁵²

5.2 Příčiny nelegální těžby dřeva v Indonésii

Tato kapitola popisuje příčiny nelegální těžby dřeva v Indonésii, jako jsou korupce, budování plantáží nebo nerovnováha mezi nabídkou a poptávkou na trhu se dřevem.

5.2.1 Nerovnováha mezi nabídkou a poptávkou po dřevě

Nelegální těžba dřeva je v Indonésii způsobena nerovnováhou mezi nabídkou a poptávkou po dřevě. Dřevozpracující průmysl, který je orientovaný na vývoz, nebere ohled na dostupné zdroje, získává dřevo z nelegální těžby dřeva (1/2 až 2/3) a rovněž se neohlíží na domácí poptávku 200 milionů obyvatel, kteří tak musí uspokojit své potřeby nelegální těžbou dřeva.⁵³ Tento problém má však i mezinárodní úroveň. V rozvinutých státech Evropské unie a Severní Ameriky, spolu s rychle se rozvíjejícími státy jako je Indie a Čína, existuje obrovská poptávka po dřevě, celulóze, papírenském zboží a nábytku, která zapříčiňuje další exploataci už tak dost zničených lesů v Indonésii.⁵⁴

5.2.2 Komerční plantáže

Rozvoj rozsáhlých komerčních plantáží patří mezi další významné příčiny nelegální těžby dřeva v Indonésii. Plantáže slouží především pro pěstování kávovníku nebo na palmový olej, který je stále populárnější pro své univerzální použití a je nejvíce prodávaným rostlinným olejem na světě. Kolem 87 % světové produkce palmového oleje pochází z Indonésie a Malajsie.⁵⁵

⁵² Neustupa (2003)

⁵³ Scotland (2000)

⁵⁴ Chan (2010)

⁵⁵ United States Department of Agriculture (2012)

V důsledku stále se zvyšující globální poptávky po biopalivech a rostlinných olejích se tyto plantáže každoročně neudržitelně rozšiřují. Příslib lukrativních finančních zisků vede ke stále se zrychlujícímu kácení a rozšiřování odlesněných ploch, které poskytují možnosti pro založení nových plantáží. Například na jihu Sumatry v provincii Lampung bylo v posledních sedmi letech vytvořeno na úkor pralesa 28 % nové zemědělské půdy pro plantáže kávovníku. Většina z nich přitom leží na území národního parku Bukit Barisan Selatan.⁵⁶

5.2.3 Korupce

Mezi nejvýznamnější příčiny ovšem patří všudypřítomná korupce, která se postupně rozvinula už za vlády Suharta a nachází se ve všech oblastech průmyslu, občanské společnosti a vlády. Nevládní organizace Transparency International řadí Indonésii mezi státy, kde je korupce vnímána jako nejrozšířenější. Index vnímání korupce dosahuje hodnoty 32 bodů, což ji řadí na 118. místo. Až za ní se vyskytuje Vietnam s 31 body na 123. místě a nejhůře na tom je Laos s 21 body na 160. místě (viz Obrázek 2).⁵⁷

Nelegální těžba dřeva je v Indonésii zcela spojena s korupcí. Úplatky, které přijímají především ochotní vládní úředníci, slouží jednak k usnadnění získání těžebních povolení, přepravních povolení, licencí k lesní těžbě a také k zisku povolení na přeměnu lesní půdy na zemědělskou. Tímto způsobem vládní úředníci legalizují nelegální jednání. Díky korupci a ostatním nelegálním aktivitám, které jsou tolerovány nebo dokonce podporovány těmito úředníky, dochází k bludnému kruhu.⁵⁸

V Indonésii se korupce vyskytuje na všech úrovních. Příčinou je zejména ekonomická a politická nejistota v Indonésii. Důležitý podnět pro korupční jednání tkví v tom, že vláda ví, že je u moci jen na určitou omezenou dobu a proto politici upřednostňují maximalizaci osobního zisku nad obecným blahem.⁵⁹

S korupcí se lze setkat například na lokální úrovni, kde se místní úředníci dopouštějí celé řady nelegálních aktivit. Vydávají falešné platební dokumenty. Za úplatek často povolují těžbu tam, kde by k ní nemělo docházet, také

⁵⁶ Šmejkalová (2010)

⁵⁷ Transparency International (2012)

⁵⁸ Contreras-Hermosilla a kol. (2007)

⁵⁹ Tacconi (2007)

zaznamenávají jiné druhy stromů, než které byly ve skutečnosti vytěženy. Společnosti se tak vyhnou platbě vyšších poplatků, které by musely platit za kvalitnější druhy. Podle místních obchodníků je celý proces získání lesní koncese velmi složitý a stěžují si, že firmy musí získat řadu povolení a na každém stupni musí zaplatit určitý úplatek.⁶⁰

Mnoho firem pak připouští, že tyto dodatečné náklady se snaží kompenzovat způsoby, jako je třeba vyhýbání se placení daní, těžení dřeva mimo jejich povolené území, nakupování levnějšího dřeva od překupníků. Tyto platby pak podkopávají udržitelné lesní hospodářství a podporují nelegální těžbu dřeva.⁶¹

K nelegální těžbě dřeva dochází také kvůli zkorumpovaným represivním složkám státu, jako je policie. Nelegální praktiky se vyskytují jednak při vyšetřování ale také při zatýkání. Za správnou cenu může být vyšetřování zastaveno např. pro nedostatek důkazů. Vyšetřovatelé často manipulují s důkazy a svědky za účelem snížení možných nákladů nebo možnosti k usvědčení. Díky úplatkům dochází také k „praní“ nelegálně vytěžené dřeva. Těžařští bossové se předem domluví s policií, která udělá zátah, nechytí žádného člověka, poté zabaví nelegálně vytěžené dřevo a zařídí a zmanipuluje aukci tohoto dřeva. Toto dřevo si pak bossové koupí velmi levně a dostanou k němu legální dokumentaci.⁶² Korupce se také vyskytuje v indonéské justici. K úplatkům jsou velice náchylní místní žalobci, kteří jsou schopni buď případ uzavřít pro nedostatečné důkazy nebo podplatí svědky a odsouzený je často zproštěn viny. Zkorumpovat lze samozřejmě i některé soudce a úředníky na soudě. Ti pak mohou nechat zmizet důkazy ze skladu důkazů. Jedna z oblíbených a často používaných technik v Indonésii je nechat za sebe odpykat trest někoho jiného, což ale vyžaduje veliké množství financí jak pro „dobrovolníka“ tak pro policii a žalobce.⁶³

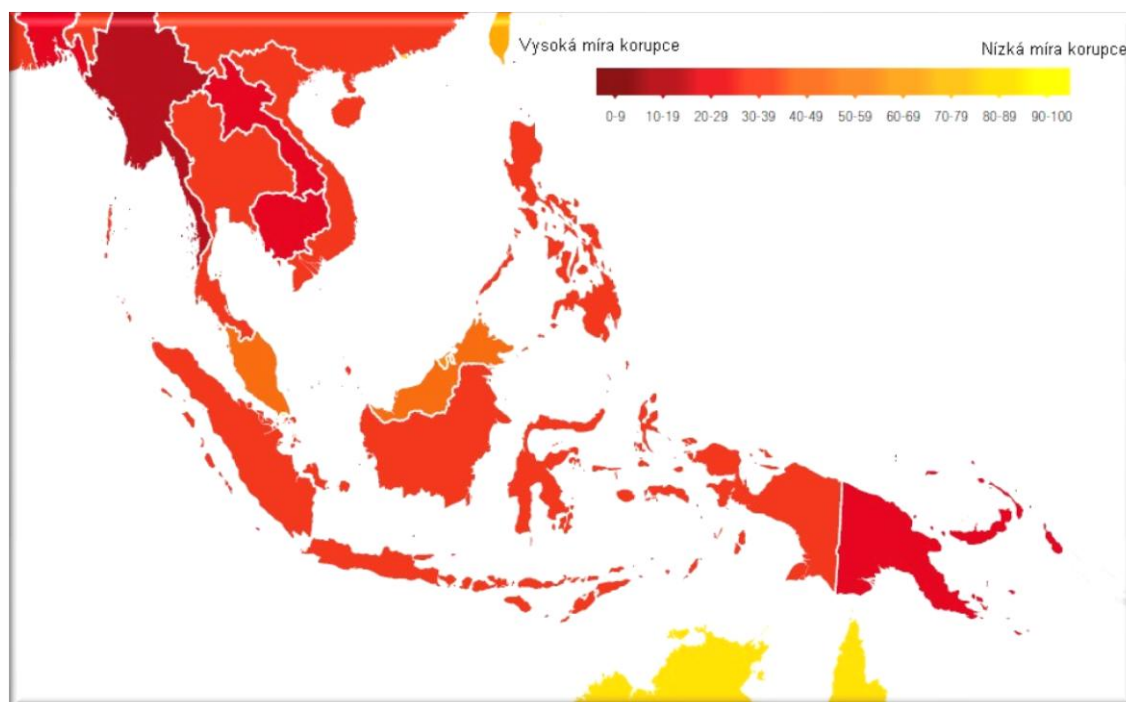
⁶⁰ Human Rights Watch (2009)

⁶¹ Tacconi (2007)

⁶² Tacconi (2007)

⁶³ Human Rights Watch (2009)

Obrázek č. 2: Index vnímaní korupce 2012

Zdroj: upraveno autorem podle Transparency International 2012

5.2.4 Decentralizace a institucionální selhání

Mezi další důležité příčiny patří rovněž decentralizace a institucionální selhání v Indonésii. Decentralizovaný stát má obecně větší sklon být zkorumpovaný než stát vysoce centralizovaný.⁶⁴ V decentralizovaném státě musí jakoukoliv žádost schválit celá řada úředníků a navíc každý z nich může zpomalit nebo zastavit takovou žádost, a tudíž může požadovat malý úplatek.⁶⁵ Pravomoc nad správou indonéských lesů se postupně přesouvá z Jakarty na provinční a oblastní vlády. Lokální úřady již nejsou podřízeny provinčním ani národním úřadům, takže si mohou dělat, co chtějí a za neposkytnutí informací nemohou dostat žádný trest. Ke korupci však dochází také na provinční úrovni, kde úředníci tolerují různé nedoplatky firem na daních nebo přehlížejí falešné platební dokumenty. Na národní úrovni dochází ke korupci především na Ministerstvu lesnictví, které jedná velmi neprůhledně a pomalu, často povoluje nadměrnou těžbu dřeva. Podle mnoha pozorovatelů se také často vyskytují úplatky, které mají jediný účel - změnit lesní zóny.⁶⁶

⁶⁴ Treisman (2000)

⁶⁵ Schulz (2010)

⁶⁶ Treisman (2000)

V některých částech Indonésie dochází rovněž k většímu zapojení složek policie, armády a vládních úředníků do nelegální těžby, protože se už nemohou spolehnout na oficiální prostředky ze státního rozpočtu.⁶⁷ Indonéské instituce a úřady se potýkají zejména s nedostatkem personálu a vybavení personálu, což způsobuje, že nemohou dostatečně dohlížet na lesnický sektor a kontrolovat těžařské firmy, které pak nemají problém nedodržovat pravidla týkající se kvality dřeva, i jeho kvantity.⁶⁸

5.3 Následky nelegální těžby dřeva v Indonésii

Nelegální těžba dřeva v Indonésii má především negativní dopady a k nejzávažnějším se řadí dopady socioekonomické a environmentální. Mezi další dopady patří lesní požáry a pytláctví.

5.3.1 Environmentální následky

Nelegální těžba dřeva v Indonésii přispívá k deforestaci a destrukci biologické rozmanitosti. Destrukce důležitých environmentálních funkcí lesa způsobuje ztrátu pro všechny obyvatele. Deforestace vede k erozi a sedimentaci, které znehodnocují půdní a vodní zdroje. Tyto změny pocítují nejvíce zemědělci a rybáři, protože jejich úroda a úlovky se rapidně snižují, což vede ke snížení jejich příjmů a často ke ztrátě jejich živobytí.⁶⁹ Deforestace v Indonésii znamená obrovskou ztrátu jednak proto, že lesy slouží jako velké úložiště uhlíku, a také proto, že při ní dochází k velkým emisím uhlíku, které způsobují skleníkový efekt. Podle indonéské vlády se deforestace podílí na 80 % emisí skleníkových plynů Indonésie. Ztráta lesů negativně ovlivňuje přírodu a snižuje produktivitu, odolnost a regeneraci ekosystémů. Nejvíce je na Indonésii ohrožena biodiverzita, protože dochází k ničení přírodního prostředí a degradaci, a to především živočišných druhů jako jsou sloni, nosorožci, tygři a orangutani, jejichž stavy se snížili až o 50 %. Pytláctví je také vedlejším efektem nelegální těžby dřeva v Indonésii. Mnoho živočišných druhů je ohroženo pytláky. Pro ně znamenají tato zvířata zajímavý příjem. Pokles jejich stavů je připisován zvýšenému kontaktu lidí a zvířat, který je způsoben těžbou dřeva.⁷⁰

⁶⁷ Human Rights Watch (2009)

⁶⁸ Tacconi (2007)

⁶⁹ Contreras-Hermosilla a kol. (2007)

⁷⁰ Four Corners (2002)

Nelegální těžba dřeva také zvyšuje riziko vzniku požáru, obzvláště v chráněných lesích, které se poté stávají zranitelnějšími. Lesní požáry v lesích, které jsou postiženy těžbou dřeva, způsobují větší škody než v lesích, které jsou nedotknuté, protože po těžbařích zůstává velké množství těžebního odpadu z pokácených stromů.⁷¹ Za lesní požáry je také zodpovědná vláda, která poskytuje státní subvence na odlesňování půdy. Obyvatelé Indonésie a těžbařské firmy nejčastěji pro odlesnění využívají vypalování lesa, což vede v sušších obdobích k obrovským lesním požárům - jako například v letech 1997/1998.⁷² Při těchto požárech bylo zničeno 10 miliónů hektarů lesa a 20 miliónů obyvatel bylo vystaveno nebezpečným škodlivým látkám.⁷³ Podle odhadů Indonésie utrpěla ekonomické ztráty v rozmezí 8,9 až 9,7 miliard dolarů.⁷⁴ Došlo k obrovským škodám v zemědělství, kde se ztráty týkaly zemědělských plodin, dále byl poškozen sektor lesnictví, kde byly ztráty na dřevě a ostatních produktech lesa, a ztráty utrpěl také turismus a dopravní infrastruktura (viz tab. 3). Tyto požáry také negativně ovlivnily faunu a flóru Indonésie. V postižených oblastech byla lesní vegetace tak narušena, že její obnova už nebyla možná a došlo k vytvoření pastvin a buše. Lesní požáry způsobily rovněž zpřístupnění dřív nedostupných míst, která byla chráněna před lidskou aktivitou. Obrovský dopad měly i na populace primátů, které ztratily vysoké procento jejich přirozeného prostředí. Obzvláště byly postiženy populace orangutanů na Borneu, kde jejich stavy rapidně klesly jednak proto, že zahynuly přímo při požárech nebo je místní obyvatelé pozabíjeli, či prodali na černém trhu, když se orangutani snažili uprchnout před požáry. Stavy ptáků žijících v Indonésii poklesly také z toho důvodu, že jich velké množství ztratilo orientaci v hustém kouři nebo přišli o své zdroje potravy. V Indonésii se objevily dopady i na vodní toky a kvalitu vody. Požáry snížily schopnost lesů zadržet vodu, což vedlo k velkému odtoku a odnosu materiálu, který zanášel a znečisťoval vodní toky. Při těchto požárech bylo spáleno obrovské množství biomasy, což uvolnilo značné množství skleníkových plynů do atmosféry a

⁷¹ Scotland (2000)

⁷² Gönner (2000)

⁷³ Hermosilla (2007)

⁷⁴ Barber, Schweithelm (2000)

pravděpodobně částečně přispělo ke skleníkovému efektu a k negativnímu ovlivnění zdraví obyvatelstva Indonésie.⁷⁵

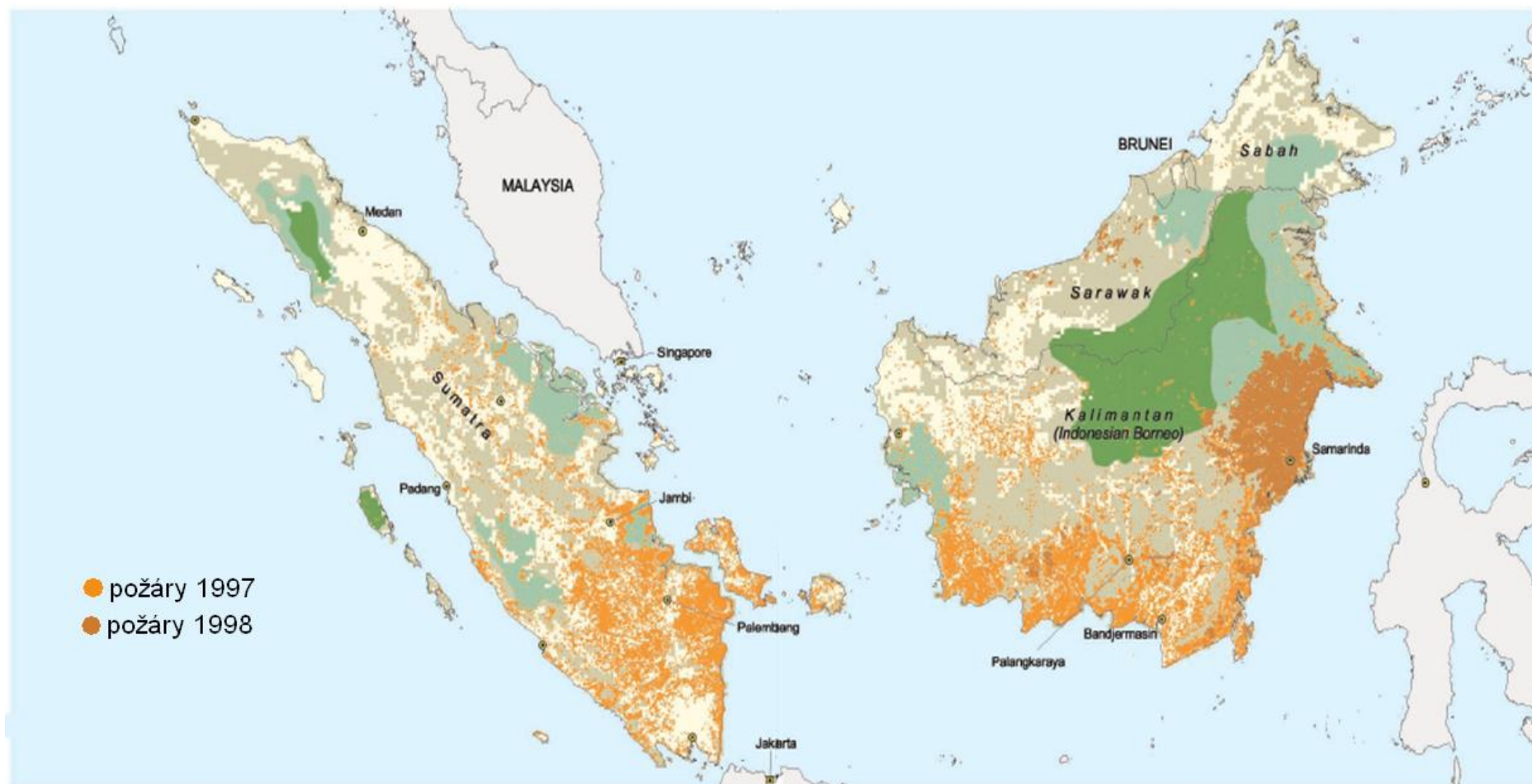
Tabulka č. 3: Ekonomické ztráty na základě požárů v letech 1997–98 v Indonésii (milióny dolarů)

Sektor	Ekonomické náklady
Zemědělství	
Zemědělské plodiny	2431
Plantážní plodiny	319
Lesnictví	
Dřevo z přírodních lesů	1461
Ztráta růstu přírodních lesů	256
Dřevo z plantáží	94
Ostatní produkty lesa	586
Ochrana proti povodním	404
Eroze a naplavování	1586
Úložiště uhlíku	1446
Zdravotnictví	145
Stěhování, budovy a majetek	1
Doprava	18
Turismus	111
Náklady na boj proti požárům	12
Celkem	8870

Zdroj: upraveno autorem podle Barber 2000

⁷⁵ Barber, Schweithelm (2000)

Obrázek č. 4: Požáry v Indonésii 1997–1998

Zdroj: upraveno autorem podle Barber 2000

5.3.2 Socioekonomické následky

Indonéské Ministerstvo lesnictví odhaduje, že roční ztráta v důsledku nelegální těžby dřeva činí až 2 miliardy dolarů kvůli korupci, nevybraným daním a chabé správě zdrojů. V těchto odhadech nejsou ovšem započítány prostředky, které musí být vynaloženy při odstraňování ekologických škod, proto Indonésie trácí ročně asi 3,5 miliardy dolarů.⁷⁶ Tyto prostředky by přitom mohly být využity v sektorech jako vzdělání, zdravotnictví, infrastruktura nebo rozvojová spolupráce. V důsledku převažující nelegální těžby se Indonésie potýká s malou ochotou zahraničních investorů investovat v zemi dlouhodobě, protože tento problém naznačuje, že se zde vyskytuje vysoká korupce a vymáhání práva je nedostatečné.⁷⁷

Nelegální těžba dřeva v Indonésii a zvýšená nabídka dřeva vede ke snižování tržní ceny, což odráží investory investovat do udržitelného lesního hospodářství. Odhaduje se, že obchodníci s nelegálně vytěženým dřevem jsou schopni prodat dřevo o 7 až 16 % levněji, což vede k tomu, že legitimní podniky musí hromadně opouštět trh.⁷⁸

Nelegální těžba ze strany velkých těžbařských společností znamená obrovské finanční ztráty zejména pro místní obyvatele. Spousta z nich si není schopna zajistit základní potřeby, nezřídka bývá postižena celá komunita. Z pohledu místních obyvatel, kteří se podílejí na nelegální těžbě dřeva, zde existují i pozitivní ekonomické dopady.

Za pozitivní by se dal označit fakt, že nelegální těžba vytváří nové pracovní příležitosti pro nejchudší. Pro tyto lidi je typické, že, mají v Indonésii často velmi nízký plat a vykonávaná práce je obtížná a mnohdy velice nebezpečná. Neexistují zde většinou ani pravidla pro bezpečnost práce a ochranu zdraví. Toto zaměstnání místní lidé ale nevykonávají dlouhodobě, obvykle zůstávají 1 až 2 měsíce.⁷⁹

Díky nelegální těžbě dřeva dochází v Indonésii k vytvoření koloběhu špatného vládnutí, kdy politici, úředníci a soukromé osoby, podporují špatné vládnutí za účelem udržení vlastních zisků. Vláda se snaží zasahovat proti

⁷⁶ Tacconi (2007)

⁷⁷ Pervaze (2008)

⁷⁸ Seneca Creek Associates, WRI (2004)

⁷⁹ Tacconi (2007)

nelegální těžbě dřeva, ale trestá právě většinou nejchudší a nejzranitelnější lidi, zatímco ti, co mají z těchto aktivit největší zisky, zůstávají nepotrestáni.⁸⁰ Mezi tyto nepotrestané patří na Borneu místní zprostředkovatelé, obchodníci z Jakarty a Malajsie a také kupci z Japonska, Singapuru a Evropy.⁸¹

5.4 Reakce a opatření indonéské vlády proti nelegální těžbě dřeva

Boj indonéské vlády proti nelegální těžbě dřeva začal prakticky až po pádu režimu prezidenta Suharta.⁸² Počátky tohoto boje ovšem nebyly příliš úspěšné a proto k nelegální těžbě dřeva docházelo nadále. Příčin bylo hned několik. Jedna z nich byla ekonomická krize, která postihla Indonésii. Další byly rychlá decentralizace a reformy, které vedly k oslabení státní moci, kdy část politických a ekonomických rozhodnutí přešla na nižší úroveň, a to umožnilo místním elitám získat zpátky svou moc, o níž přišly během Suhartova režimu.

Sektor lesnictví byl za vlády prezidenta Suharta silně centralizovaný, což dokazuje zákon o lesnictví z roku 1985. Tento zákon omezil příležitost místního zapojení a odpovědnosti v řízení lesního hospodářství a zvýhodňoval národní firmy před místními komunitami.

Od roku 1998 prodělal sektor lesnictví řadu pomalých a zdlouhavých reforem. Indonésie byla jedním z prvních států, které podepsaly Úmluvu o biologické rozmanitosti (CBD - Convention on Biological Diversity) a připravily Národní strategii pro biodiverzitu. V květnu 2000 dále vláda uložila moratorium na přeměnu přírodního lesa a v srpnu 2001 došlo k zařazení tropického dřeva ramin na seznam CITES. Tato akce se ovšem nesečkala s příznivým přijetím. Došlo k vytvoření obrovského tlaku na tehdejšího ministra lesnictví. Těžařské společnosti si totiž stěžovaly, že je pro ně situace nevýhodná a přijdou tímto způsobem o velké peníze a dojde ke snížení zaměstnanosti. Na centrálním Borneu se tyto společnosti snažily o zpoždění implementace a začaly hrozit ministroví, že jej dají k soudu.⁸³

⁸⁰ Scotland (2000)

⁸¹ Luca Tacconi (2007)

⁸² Laura van Heeswijk (2010)

⁸³ The Borneo Project (2001)

Indonéská vláda se podílí jak na prevenci, tak i odhalování a odstraňování nelegální těžby dřeva.

Počátky prevence se datují do roku 1999, kdy vznikl zákon o lesích, který nahradil tehdejší zákon z roku 1967. Tento nový zákon konečně adresoval některé z výše uvedených příčin nelegální těžby a navrhoval zákonná opatření a tresty, které mohou být uloženy za porušení tohoto zákona. Za určitý posun se dá považovat také nástup prezidenta Yudhoyono, jehož prioritou bylo zlepšení kontroly lesů a boj proti korupci. Vláda spolu s donory, NNO a místními obyvateli vytvořila 2 pilíře: transparentnost a vymáhání práva. Cílem iniciativy na podporu transparentnosti bylo vytvořit vhodný a aktuální systém pro správu informací, který by byl neustále k dispozici osobám s rozhodovací pravomocí. Ministerstvo lesnictví proto vytvořilo Systém pro monitorování a hodnocení lesů (Forest Monitoring and Assessment System - FOMAS) Tento systém dosáhl určitého množství úspěchů. Byla vytvořena databáze klíčových informací pro lesní hospodářství a došlo k digitalizaci rozsáhlých těžebních hranic. Nedostatkem bylo, že nedokázal systematicky sbírat, zaznamenávat a předávat informace na národní a regionálním měřítku.⁸⁴ Vláda také v rámci iniciativy zlepšení vymahatelnosti práva vytvořila systém pro sledování případů lesní kriminality, který umožní všem stakeholderům monitorovat a požadovat od vlády odpovědnost za vymáhání práva.⁸⁵

Indonésie se také snaží spolupracovat od roku 2003 s Japonskem, kdy vznikl Akční plán spolupráce v boji s nelegální těžbou dřeva a obchodem s nelegálně vytěženým dřevem. Tento plán spolu vytvořilo japonské Ministerstvo zemědělství, lesnictví a rybaření s indonéským Ministerstvem lesnictví. Jeho cílem je zlepšení vymáhání práva, ekonomických příležitostí pro místní obyvatele, zvyšování povědomí o možných hrozbách spojených s destrukcí lesa a podpora udržitelného lesního hospodářství.⁸⁶ Na ministerské konferenci o ochraně lesů v Evropě roku 1993 byla přijata tato definice: *„Udržitelné lesní hospodářství znamená správu a užívání lesů a lesních pozemků způsobem, který udržuje biodiverzitu, produktivitu, schopnost regenerace, vitalitu a schopnost plnit v současnosti i v budoucnosti příslušné*

⁸⁴ UN-REDD (2009)

⁸⁵ Světová banka (2006)

⁸⁶ Ministry of Foreign Affairs of Japan (2003)

ekologické, ekonomické a sociální funkce, ať už v místním, národním nebo globálním měřítku a který nebude příčinou poškození jiných ekosystémů.“ Tato spolupráce se mimo jiné zaměřuje na podporu zvyšování zapojení občanské společnosti do boje proti nelegální těžbě dřeva, rozvoje systému pro získávání a výměnu dat a rozvoj lidských zdrojů včetně vyššího vzdělání, za účelem posílení implementace udržitelného lesního hospodářství.⁸⁷ Tato spolupráce je důležitým krokem v boji s nelegální těžbou dřeva. Udržitelné lesní hospodářství v Indonésii na lokální úrovni ukazuje slibný pokrok, avšak existují zde stále podstatné výzvy, se kterými se musejí Indonésie a Japonsko vypořádat, jako např. větší zaměření se na sociálně kulturní aspekty a zlepšení vnímání představitelů japonské vlády, protože doposud zde není nelegální těžba považována za důležitý problém. Měla by se především zlepšit úroveň spolupráce mezi oběma zeměmi, protože podle odhadů se do Japonska vyveze každoročně 33 % nelegálně vytěženého dřeva.⁸⁸

Indonésie také spolupracuje s Austrálií na projektu tzv. Indonesian National Carbon Accounting System. Tento systém má za cíl zlepšit monitorování uhlíku v lesích. Austrálie ten projekt spustila v roce 2007 na Borneu a zatím stále probíhá. Australská vláda na tento projekt vyčlenila 2 milióny dolarů. Doposud byly dokončeny návrhy a pracovní plány pro tento systém a momentálně probíhá jeho implementace. Zatím proběhly školení místních expertů a byly vytvořeny mapy, kde jsou vyobrazeny změny v pokrytí půdy.⁸⁹

Pro vládu nebyla nelegální těžba dřeva žádným novým problémem, ale po pádu režimu konečně vláda oficiálně uznala vážnost tohoto problému. V podstatě k uznání došlo, když vláda v roce 2001 vydala zákaz vývozu dřeva.⁹⁰ Dalším krokem ke snížení nelegální těžby dřeva bylo založení Institutu pro revitalizaci lesního průmyslu (BRİK - Badan Revitalisasi Industri Kehutanan), který byl pověřen monitorováním a ověřováním legálnosti dřeva.⁹¹ Výsledkem snahy o snížení nelegální těžby dřeva se také dá považovat Memorandum o porozumění mezi Indonésií a Velkou Británií z roku 2002. Oba

⁸⁷ Ministry of Foreign Affairs of Japan (2003)

⁸⁸ Yasui (2012)

⁸⁹ UNFCCC (2011)

⁹⁰ Dudley (2004)

⁹¹ Colchester (2005)

státy se dohodly na spolupráci a začaly vytvářet definici legality a došlo k vytvoření Systému pro ověření legálnosti dřeva (SVLK), který vláda představila v červnu 2009.⁹²

Institut BRIK byl tedy kontrolní orgán nelegálního obchodu se dřevem s funkcí monitoringu a ověřování legálnosti dřeva, jehož členy byli lidé z lesního průmyslu. K získání BRIK certifikátů musely všechny společnosti předložit dopravní povolení a musely také předložit, kolik dřeva bylo na začátku zpracování a kolik dřeva bylo na konci zpracování.⁹³ Z důvodu průmyslové povahy tohoto systému zde vyvstávala otázka, zda nedochází ke střetu zájmů a zda funguje nezávisle. Problémem byla jeho špatná důvěryhodnost a přijetí na mezinárodním trhu se dřevem. Z tohoto důvodu jeho fungování vláda zastavila v roce 2008 a díky spolupráci s Velkou Británií vytvořila nový systém SVLK, který nahradil BRIK v roce 2009.

Systém SVLK je platný v celé Indonésii, nezávisle dokazuje legálnost indonéského dřeva a je složen ze dvou komponentů – udržitelnost a legálnost, a každý z nich má vlastní kritéria a indikátory.⁹⁴ SVLK byl implementován i na exporty do EU v září 2010. Tento systém se skládá z 3 důležitých institucí, které ověřují legálnost dřeva. Patří mezi ně Akreditační agentura KAN (Komite Akreditasi Nasional), Nezávislý hodnotící a ověřovací orgán a Nezávislá monitorovací agentura, která se skládá z NNO a organizací občanské společnosti. Akreditační agentura je ustanovena Ministerstvem lesnictví a má pravomoc udělovat akreditační nezávislým hodnotícím a ověřovacím orgánům, které mohou být vlastněny státem nebo soukromými společnostmi. Tyto orgány jsou zodpovědné za hodnocení udržitelného lesního hospodářství a ověřování legálnosti dřeva. Zásadní roli hrají NNO, které kontrolují celý systém a jsou nezávislými sledovateli. Systém SVLK je také schválen v rámci Akčního plánu EU pro vymahatelnost lesního práva, správu a obchod (FLEGT- Forest Law Enforcement, Governance and Trade), o kterém začala indonéská vláda vyjednávat v roce 2007 a v roce 2013 tato dohoda vstoupila v platnost. Tento Akční plán má za cíl vymýtit nelegální těžbu dřeva a korupci a v dlouhodobé perspektivě podporuje udržitelné hospodářství a ochranu zbývajících lesů.

⁹² Down to Earth (2004)

⁹³ Colchester (2005)

⁹⁴ Laura van Heeswijk (2010)

Tento krok se dá považovat ze strany vlády za důležitý pokrok v boji proti korupci v lesnickém sektoru. Cílem je také odradit hospodářské subjekty od uvádění dřeva a dřevařských výrobků na trh EU, pokud jim nebyla poskytnuta přiměřená záruka jejich zákonnosti.⁹⁵ FLEGT se snaží o úctyhodné cíle, ale má také své slabiny. Nezaměřuje se zcela na sociální a environmentální udržitelnost. Jednak nezaručuje, že práva a zvyky domorodých obyvatel jsou dodržována a ani neadresuje dodržování lidských práv, což může omezit sociální rozvoj.⁹⁶ Tento plán probíhá v Indonésii teprve krátce, takže jeho dopady nejsou ještě zcela jasné, ale v současné době se už uskutečňují projekty, které mají za úkol zhodnocení dosavadního vývoje.

FLEGT poskytuje přístup k následujícím informacím:

- popis dřeva
- země původu vytěženého dřeva
- objem a/nebo váha
- název a adresa hospodářského subjektu, který dřevo dodal
- informace o souladu s požadavky použitelných právních předpisů

Pro odhalování nelegální těžby je stále potřeba systematický postup. Odhalování se částečně zlepšilo po vytvoření týmu pro boj proti nelegální těžbě dřeva, ale veškeré informace pocházely od donorů, NNO nebo badatelů. Problémem je také velká neochota místních úředníků a zastrašování policí a armádou v postižených oblastech.⁹⁷ Od roku 2000 se vláda také snaží více zapojit místní lidi prostřednictvím environmentálních NNO, které poskytují obyvatelům školení ohledně používání videokamer, aby mohli dokumentovat nelegální praktiky. Tyto projekty byly financovány britskou rozvojovou agenturou (DfID) a spolupracovala na něm organizace EIA (Environment Investigation Agency) a indonéská NNO TELEPAK. V roce 2004 již bylo vyškolen a vybaveno na 300 lidí z řad místních komunit i představitelů NNO. Vytvořila se tak síť „posílených“ lidí, kteří operují v 15 nejrizikovějších oblastech po celém souostroví včetně Sumatry, Jávy, Bornea, Sulawesi a Západní Papuy.⁹⁸

⁹⁵ European Commission (2012)

⁹⁶ Buhmann, Nathan (2013)

⁹⁷ Scotland a kol. (2000)

⁹⁸ WRI (2005)

Trestání nelegálních aktivit spojených s nelegální těžbou dřeva se vládě doposud moc nedaří. Občas se vynoří určité úspěšné akce proti těm, kteří porušili zákon, ale vše skončí u zabavení tohoto dřeva. Tyto akce často vyvolají násilnou odezvu a místní úředníci se stávají terčem osobních útoků, což ještě více stěžuje snížení nelegální těžby dřeva.⁹⁹ Jedním z mála úspěšných příkladů bylo zatčení 41 lidí v roce 2001. Jedním z nich byl i politik a obchodník v jedné osobě Abdul Rasyid, jehož společnosti zničily velké části národního parku Tanjung Puting na Borneu.¹⁰⁰

V roce 2012 se zase podařilo indonéské policii zatknout 21 občanů vietnamské národnosti přímo, když se podíleli na nelegální těžbě vzácného druhu dřeva v chráněné oblasti na území provincie Aceh.¹⁰¹

⁹⁹ Scotland (2000)

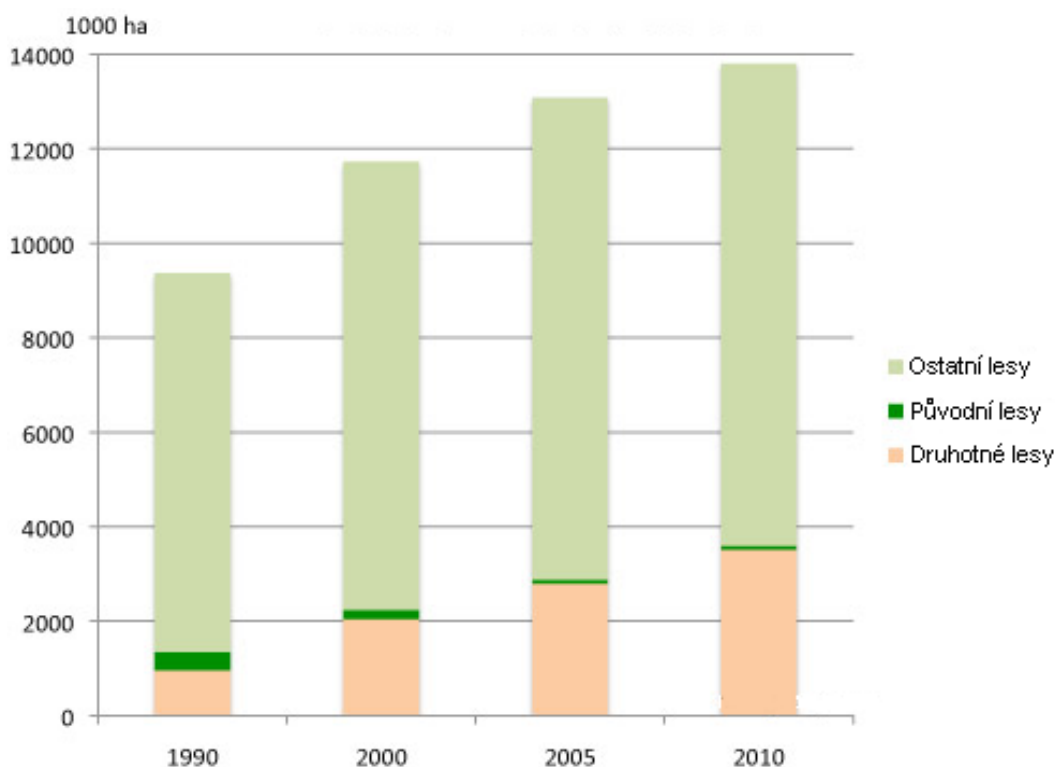
¹⁰⁰ The Borneo Project (2001)

¹⁰¹ The Jakarta Post (2012)

6 Vietnam

Vietnam patří mezi mírně zalesněné krajiny. Lesy pokrývají 38 % území, což odpovídá 123 000 km². Vietnamské lesy byly nejvíce ohroženy během Vietnamské války (1954–1975), kdy došlo podle odhadů ke zničení a znehodnocení 2 miliónů hektarů lesa.¹⁰² Od 90. let vietnamská vláda podporuje znovuzalesnění, ale rozloha původních lesů se neustále snižuje, již zmizelo 79 %, a v současné době zůstává ve Vietnamu už jen 800km² původního lesa.¹⁰³ Mezi nejvíce zalesněné oblasti patří provincie Lam Dong, Dak Lak, Gia Lai a Kon Tum. Podle zprávy z roku 2005 vydané Organizací spojených národů pro výživu a zemědělství (FAO) má Vietnam druhou nejvyšší míru deforestace původních lesů na světě – před ním je pouze Nigérie.

Obrázek č. 5: Kryt lesní půdy ve Vietnamu 1990–2010

Zdroj: upraveno autorem podle Butler 2010

Vietnamské lesy jsou velice významné z hlediska rostlinného druhového zastoupení, které je velmi bohaté. Ve Vietnamu bylo zdokumentováno 7 000

¹⁰² FAO (2002)

¹⁰³ Butler (2010)

druhů vyšších rostlin, ale jejich počet je odhadován až na 12 000. Poslední expedice naznačují, že některé oblasti mohou ukrývat nečekané množství nových druhů. Flora se vyznačuje vysokým endemismem, který na severu země činí 33 % a v celém Vietnamu překračuje 40 %. Nejvíce se jich nachází na Dalatské a Kontumské náhorní plošině. Třeba v nížinném pralese Cuc Phuong napočítali biologové přes 3,5 tisíce druhů stromů, keřů a rostlin.¹⁰⁴

6.1 Nelegální těžba dřeva ve Vietnamu

K nelegální těžbě dřeva nejprve přispělo znárodnění lesů, které probíhalo od roku 1954 do otevření ekonomiky v osmdesátých letech, jelikož jakýkoli lokálně rostoucí lesní porost byl využíván jako národní vlastnictví.¹⁰⁵ Poté v posledních desetiletích politika v oblasti lesnictví prošla velkou reformou. K největší změně došlo na začátku 90. let 20. století, kdy vietnamská vláda vydala pozemkový zákon, který umožnil rozdělení lesní půdy venkovským domácnostem a organizacím a měl platit po dobu 50 let. Mělo se za to, že vlastnictví půdy přímo souvisí s udržitelným lesnictvím, ale to se neprokázalo. Měl to být základní kámen nové strategie pro rozvoj venkova. Vlastnická práva zahrnovala také právo využívat takovouto půdu jako bankovní záruku nebo možnost převést tato práva na dědice. Úkolem státu bylo vybírat daně z těchto pozemků, dohlížet na dodržování zákona a odebírat tato práva za určitých specifických okolností. Rozdělení lesní půdy mezi domácnosti vedlo k radikální změně, protože došlo k velkému omezení komerčního využívání lesů. Celkem bylo do roku 2004 rozděleno 29 000 km² zalesněné půdy. Nicméně vláda poté vydala zákaz těžby dřeva v pralesích za účelem jejich ochrany, zakázala vývoz dřeva a zpřísnila kontrolu nad přepravou dřeva vytvořením velkého množství kontrolních bodů na cestách.¹⁰⁶

K omezení nelegální těžby dřeva kvůli striktní kontrole ve Vietnamu sice došlo, ale nebyla zcela omezena a nadále k ní v malé míře dochází v oblastech na severu. Odhady ukazují, že ve Vietnamu se ročně nelegálně vytěží až

¹⁰⁴ Český rozhlas (2010)

¹⁰⁵ Pavliš a kol. (2008)

¹⁰⁶ EIA (2012b)

1 milion m³ dřeva, za což může především špatná schopnost státu vymáhat právo a státní úředníci, kteří se podílejí na nelegálních aktivitách.¹⁰⁷

Lesy v severních oblastech, např. v provincii Hoa Binh, byly do 90. let ve vlastnictví státních lesnických podniků, které využívaly tyto lesy na komerční účely. Poté, co státní podniky opustily tyto lesy, začal platit zákaz komerční těžby, kvůli kterému se zvýšila cena dřeva a začala nelegální těžba dřeva, ke které přispěla zpočátku i chabá státní kontrola. Obyvatelé této provincie patří k řadě etnických menšin. Jejich život závisí na stěhovavém zemědělství, hospodářská zvířata se tu nechovají. Část roku trpí tito lidé nedostatkem jídla, nemají alternativní zdroj příjmu, proto musí využívat les, který jim poskytuje potřebnou potravu a určitý příjem.¹⁰⁸

V roce 2010 bylo ve Vietnamu zaznamenáno 2 463 případů nelegální těžby dřeva a při zásazích proti tomuto porušování zákona byli zabiti 4 lesní správci a 44 jich bylo zraněno.¹⁰⁹ Podle zprávy Ministerstva zemědělství byla nelegální těžba dřeva nejhorší v provinciích Quang Binh, Quang Nam, Khanh Hoa a Dak Lak (viz obr. 6).

Hlavním problémem je tedy vietnamská vláda, která většinou obviňuje místní obyvatele z nelegální těžby dřeva a deforestace, ale přehlíží fakt, že k této situaci značně přispívá. Vláda například přehlíží fakt, že nelegálně vytěžené dřevo je přepravováno v nákladních autech, vlacích a dokonce v letadlech, což nenasvědčuje, že by hlavní příčinou deforestace byli místní lidé, ale spíše vysoce postavení lidé s určitými pravomocemi a konexemi. Pro Vietnam je typické, že ten kdo, kontroluje trh se dřevem díky státní pozici, profituje daleko víc než ti, kteří jsou legální vlastníci lesních ploch.¹¹⁰

Vietnam se podílí na nelegální těžbě dřeva hlavně jako výrobce a dodavatel dřevěného nábytku. Většina dřeva, ze kterého vyrábí nábytek, pochází ze sousedních zemí z mekongské oblasti, např. Thajsko, Kambodža a Laos. Kvůli své striktní kontrole těžby dřeva na vlastním území, přesunul deforestaci ze svého území do sousedních států (viz obr. 7).

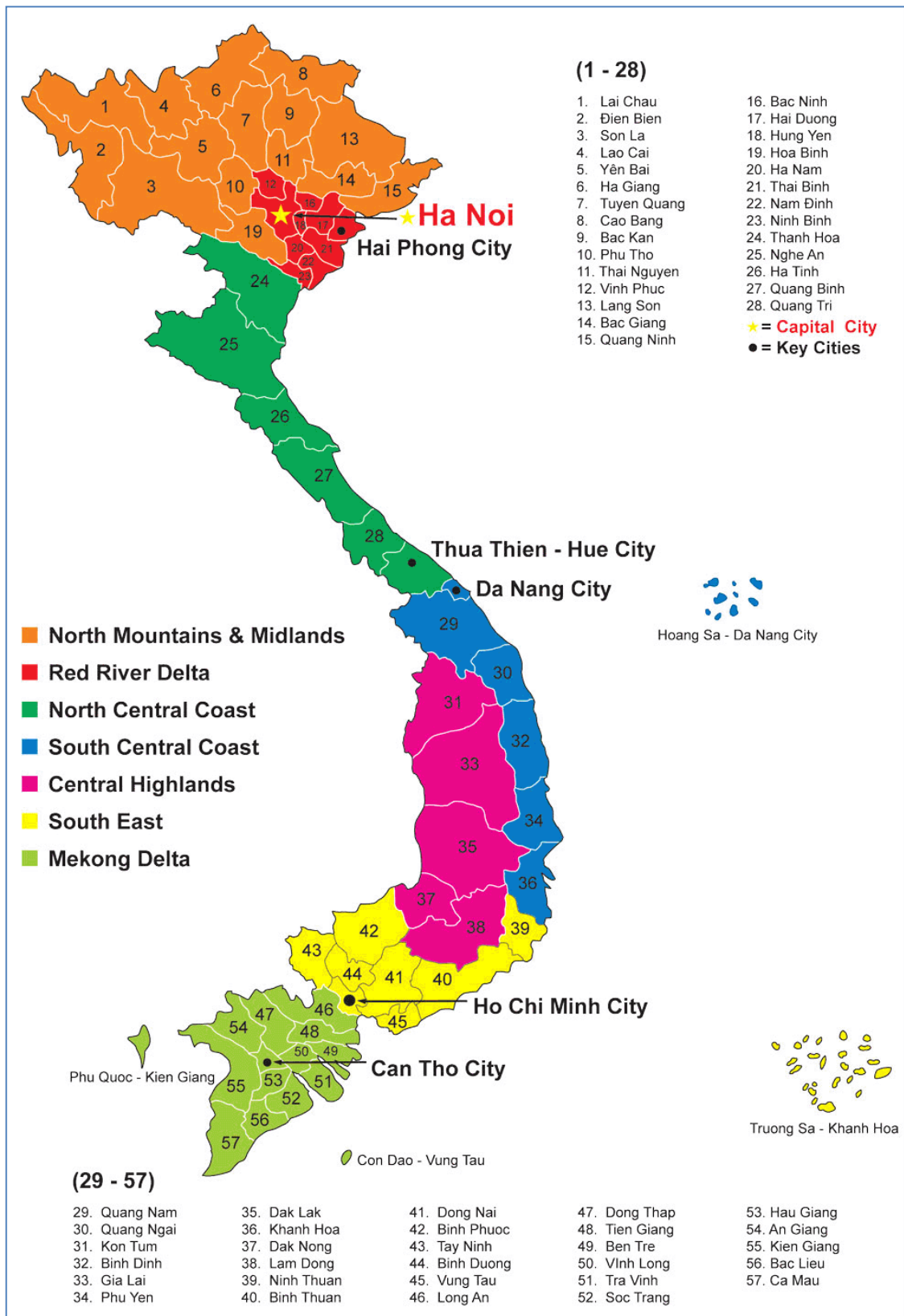
¹⁰⁷ McElwee (2004)

¹⁰⁸ McElwee (2004)

¹⁰⁹ Butler (2010)

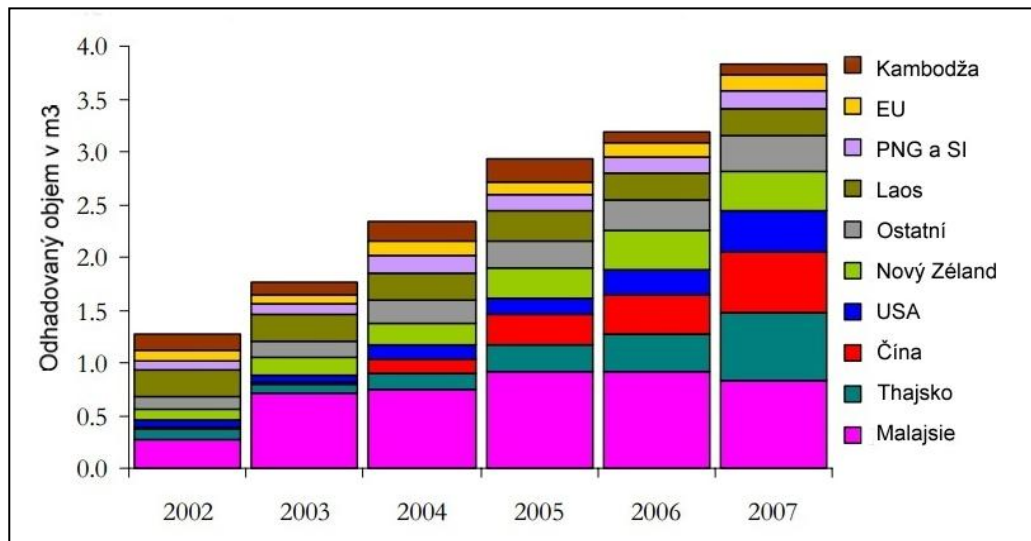
¹¹⁰ McElwee (2004)

Obrázek č. 6: Provincie Vietnamu

Zdroj: Vietnamwto, 2009

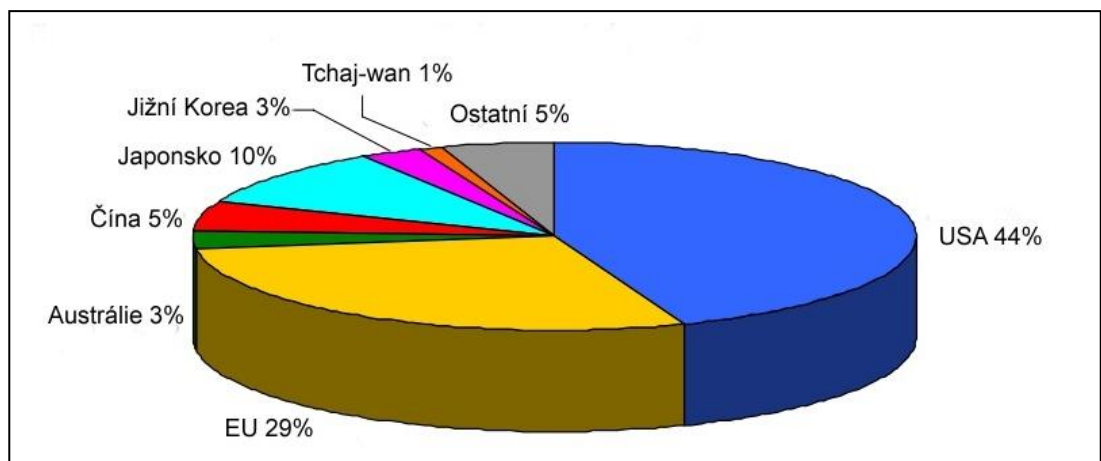
Obrázek č. 7: Objem vietnamského dovozu dřeva, 2002–2007

Zdroj: upraveno autorem podle HEWITT, 2008

Existují zprávy, které poukazují na problémy s legalitou dováženého dřeva z jeho některých hlavních dodavatelských zemí. Nejdůležitějším spotřebitelem jsou pro Vietnam Spojené státy americké. Vietnam vyváží 44 % produktů ze dřeva do USA, většinou je to nábytek, který odpovídá zhruba 1,7 miliónu m³ a hodnotě 1,2 miliardy dolarů (viz obr. 8).¹¹¹

Obrázek č. 8: Hlavní destinace vietnamského vývozu produktů ze dřeva, 2007

Zdroj: upraveno autorem podle HEWITT, 2008

¹¹¹Hewitt (2008)

Vietnam dokázal za poslední dekádu vybudovat rychle se rozvíjející dřevozpracující průmysl a vysloužil si pověst světového producenta dřevěného nábytku. Zhruba 90 % je exportováno do 120 zemí po celém světě. V jihovýchodní Asii mu patří celkově druhá pozice a ve světě patří do deseti největších producentů dřevěných výrobků. V roce 2011 činila hodnota exportu vietnamských dřevěných produktů 4 miliardy dolarů.¹¹² Hlavními importéry dřevěných produktů z Vietnamu jsou Čína, USA, Německo, Velká Británie, Francie a Japonsko. Export do těchto zemí odpovídá 75 %. Příčinou rychle rostoucího vietnamského dřevozpracujícího průmyslu je tradice kvalifikované řemeslné práce, nízké náklady na pracovní sílu, podpora ze strany vlády a otevření ekonomiky. V současné době se ve Vietnamu vyskytuje okolo 1500 dřevozpracujících závodů, které zpracují 2,5 miliónů m³ dřeva za rok, z 1500 závodů se 450 orientuje na vývoz.¹¹³

V letech 2010 až 2011 provedla organizace EIA průzkum vietnamských továren, které jsou zaměřeny na dřevozpracující průmysl, aby zjistila, do jaké míry používají dřevo z Laosu, navzdory laoskému zákazu vyvážet nezpracované dřevo. Vyšetřovatelé odhalili, že ve městech Qui Nhon, Pleiku ve středním Vietnamu a v městě Hanoi používají dřevo dovezené z Laosu. Určité množství objevili také v přístavech Haiphong, Danang a Qui Nhon, kde čekalo na prodej nebo na další transport (viz obr. 9). V přístavu Qui Nhon navštívili továrnu, kterou vlastní Khang Thinh Company a zdokumentovali, že tato továrna se poměrně hodně spoléhá na dřevo z Laosu, které zpracuje a pak vyváží jako své produkty do Evropy. Většina jejich zásob pocházela z Laosu, a bylo zjištěno, že tak ročně nelegálně získá okolo 3000 m³ dřeva. Podobná situace byla i u dalších továren jako třeba Hoang Phat Furniture nebo Thanh Thuy Furniture ve městě Qui Nhon.¹¹⁴

Vietnamský dřevozpracující průmysl se specializuje především na domácí a venkovní nábytek, ale např. i výroba dřevěných podlah je na vzestupu. Vzhledem k exportně orientované povaze tohoto sektoru se zaměřuje na výrobu hotových výrobků, které končí na trzích v EU a USA. V rámci EU však mají různé státy různé požadavky. Např. do Německa se dováží jen

¹¹² Phien (2011)

¹¹³ EIA/TELEPAK (2008)

¹¹⁴ EIA (2010)

certifikovaný eukalyptus nebo akácie z plantáží. Na rozdíl od Německa, dováží Vietnam do Itálie venkovní nábytek z vysoce z rizikových druhů jako je „keruing“ nebo „yellow balau,“ jímž právě Laos zásobuje vietnamské továrny.¹¹⁵

Obrázek č. 9: Hraniční přechody mezi Laosem a Vietnamem

Zdroj: EIA, 2010

¹¹⁵ EIA (2010)

6.2 Příčiny nelegální těžby dřeva ve Vietnamu

V této kapitole jsou popsány hlavní příčiny, které vedou k nelegální těžbě dřeva ve Vietnamu a k podílu Vietnamu na nelegální těžbě dřeva v okolních státech.

6.2.1 Nejasná legislativa

Vietnamská vláda doposud nemá žádný akční plán, který by se zabýval importy nelegálně vytěženého dřeva a nemá také žádnou formální dohodu, jak by měly reagovat příslušné vládní úřady. Podle organizace EIA nemá Vietnam ani jasnou definici legálně získaného dřeva a dřevěných produktů. Tato definice se zaměřuje spíše na nelegální těžbu dřeva v rámci Vietnamu a neposkytuje věrohodné záruky, že dřevo dovezené do Vietnamu bylo legálně vytěženo v zemi původu. Tato definice se jeví jako velmi nefunkční, protože umožňuje Vietnamu prohlásit veškeré dovezené dřevo za legální v případě, že vietnamští úředníci takto rozhodnou. Problémem je, že Vietnam vyžaduje jen, aby dovoz dřeva byl v souladu s domácími celními postupy. Legislativa Vietnamu také zakazuje, aby si armáda vytvářela jakýkoliv kapitál nebo spravovala podnik. Organizace EIA, ale zjistila, že úspěšná firma COECCO, která je hlavním importérem dřeva z Laosu, je spravována vietnamskou armádou.¹¹⁶

6.2.2 Cenzura médií

Média ve Vietnamu jsou přísně kontrolována vietnamskou vládou. Při boji proti nelegální těžbě dřeva jsou právě média důležitým faktorem. Vietnamská média informují částečně o nelegální těžbě a zvyšujícím se objemu importovaného dřeva v rámci Vietnamu, ale během let 1999 až 2007 nebyla v médiích ani jedna zmínka o roli, kterou hraje Vietnam při importování nelegálně vytěženého dřeva a podílení se na nelegální těžbě dřeva.¹¹⁷ Vzestup nastal v roce 2008, kdy organizace EIA poukázala na import nelegálně vytěženého dřeva z Laosu. Tato zpráva vyvolala v domácích médiích bouřlivé reakce vlády a představitelů dřevozpracujícího průmyslu, kteří nejdříve popírali tyto skutečnosti, ale postupem času byli donuceni přiznat tento problém a reagovat. Nicméně reakce je velmi pozvolná a média stále nepomáhají zvyšovat povědomí o nelegální těžbě dřeva.

¹¹⁶ EIA (2010)

¹¹⁷ Brack (2009)

Zvýšení povědomí o nelegální těžbě dřeva je důležité především pro domorodé komunity. Z důvodu cenzury nemají tito lidé povědomí o následcích nelegální těžby dřeva a právě prostřednictvím médií by se mohly lépe dozvědět o následcích pro ně a jejich lesy. Média tak mohou dopomoci k větší informovanosti domorodých obyvatel a jejich zapojení v boji proti tomuto problému, což by pro Vietnam byla daleko levnější cesta, než nákladné financování orgánů pro vymáhání práva.

6.2.3 Korupce a slabé vynucování práva

I přes nepopiratelný fakt, že Vietnam se modernizuje, stává se tržním a postupně i demokratickým státem, je zde evidentní politický vliv vládnoucí komunistické strany. Tento politický systém je doslova živnou půdou pro korupci. Index vnímání korupce ve Vietnamu dosahuje hodnoty 31 bodů (123. místo), o něco lépe je na tom Indonésie s 32 body, což ji řadí na 118. místo. Až za nimi se vyskytuje Laos s 21 body na 160. místě (viz Obrázek 2). Korupce a úplatkářství je ve Vietnamu poměrně častým jevem, patrným zejména v rozvíjejících se a strategicky důležitých odvětvích jako lesnictví, budování infrastruktury, veřejné služby včetně zdravotnictví a školství. Největším problémem je právě korupce ve veřejné správě, např. strážci z Oddělení na ochranu lesa (Kiem Lam). Tito lidé si vydělají za měsíc okolo 50 dolarů, což je ve srovnání s průměrným platem ve Vietnamu, který činí 185 dolarů, velmi nízká částka.¹¹⁸ Jeden odhalený náklad může mít i cenu jejich ročního výdělku. Spolu s jejich důležitými pravomocemi se snadno stávají zkorumpovatelnými. V případě odhalení nelegálně vytěženého dřeva mají pravomoc toto dřevo zabavit a po té ho prodají na trhu, což už v jejich pravomoci není. Nejvíce alarmujícím faktem jsou tajné dohody mezi Kiem Lam a vládními úředníky, kteří padělají dokumenty a umožňují velkým nákladním autům bezpečně projet přes kontrolní body a podílejí se tak na deforestaci, která je prakticky nezjistitelná. Ve Vietnamu dosud není vytvořen odpovídající právní rámec včetně vynucování příslušných zákonů.¹¹⁹

S korupcí je svázána také nepružnost a byrokracie vietnamských orgánů. Bývá často spojená s neschopností a strachem ze samostatného rozhodování,

¹¹⁸ Thanh Nien News (2012)

¹¹⁹ Phuc, Sikor (2006)

jež jsou přes posilování tržních prvků vietnamské ekonomiky přetrvávajícím jevem a pozůstatkem socialistického režimu.

6.2.4 Domácí a zahraniční poptávka

Poptávka po dřevě ve Vietnamu je značná a pořád se zvyšuje a to z důvodu rychle rostoucího obchodu s nábytkem a také kvůli domácímu omezení těžby dřeva. Vietnam je nyní 6. největším vývozcem nábytku na světě. Vietnam vede hlavně obrovská poptávka z USA, kam vyváží skoro polovinu jeho exportu - jen za prvních 6 měsíců roku 2011, tam Vietnam exportoval nábytek v hodnotě 1,7 miliardy dolarů, což je ale na druhou stranu vykoupeno obrovskou mírou deforestace v Laosu.¹²⁰

Během posledních desetiletí dřevozpracující průmysl ve Vietnamu zažil několika miliardový nárůst. Největší zásluhu na tom má vietnamský nábytkářský průmysl, který je v současné době na 6. místě na světě. Vietnam se zaměřuje především na exportní trhy, které jsou hlavním motorem pro růst dřevozpracujícího průmyslu, který nyní zahrnuje okolo 3 400 dřevozpracujících závodů zaměstnávajících 300 000 lidí. V roce 2010 dosáhl export dřevěných produktů částky 3,34 miliard dolarů, což je deseti násobek částky z roku 2000.¹²¹ Vietnam vyváží do 26 zemí a mezi hlavní exportní trhy patří USA, EU a Japonsko Např. v roce 2006 39 % vývozu dřevěných produktů šlo na americký trh (viz obr. 10) Od roku 1997, kdy začal Vietnam přísně kontrolovat těžbu dřeva na vlastním území, se stal zcela závislý na dovozu dřeva z ostatních zemí a dnes dováží zhruba 80 % dřeva, které zpracovává. To dokládá údaj 6,4 milionu m³ dřeva, který je potřeba k naplnění plánované produkce. Ovšem domácí lesy, hlavně plantáže, mohou dodat jen 1,6 milionu m³. Vietnam se soustředí na dřevo eukalyptus, akácie a týkové dřevo.¹²²

Vietnam si je vědom nedostatku domácích zásob a proto vytvořil Rozvojovou strategii pro lesy pro roky 2006–20. Tato strategie se zaměřuje na vytvoření 16 milionu ha udržitelně obhospodařovaných a chráněných lesů, a 8,4 milionu ha lesa na produkci dřeva. Cílem Vietnamu je také dosáhnout 47 % zalesnění do konce roku 2020.¹²³

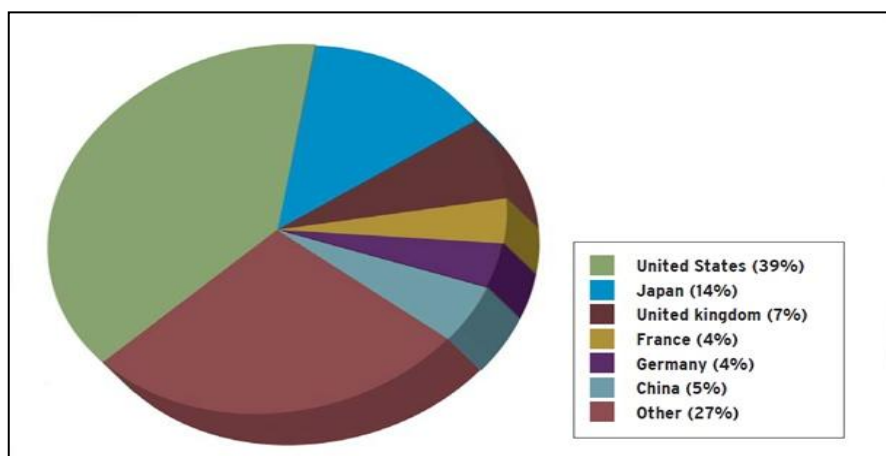
¹²⁰ Winn (2011)

¹²¹ Phuc (2011)

¹²² Hoa (2010)

¹²³ Ministry Of Agriculture And Development (2007)

Obrázek č. 10: Hlavní exportní trhy pro vietnamský nábytek 2006

Zdroj: EIA, 2008

Navzdory snahám je dřevozpracující průmysl ve Vietnamu hluboce závislý na importu dřeva. I když zákony ve Vietnamu povolují dovážet jen dřevo, které má legální původ, tak skutečnost je zcela jiná. V roce 2003 organizace EIA upozornila vietnamské orgány na nelegální zásilku kulatiny z Indonésie. Ovšem místní orgány ji jen na čas zadrželi a po té ji předali dovozci.¹²⁴

6.3 Následky nelegální těžby dřeva ve Vietnamu

Tato kapitola se zabývá následky, které má nelegální těžba dřeva na životní prostředí a obyvatelstvo ve Vietnamu.

6.3.1 Environmentální následky

Ačkoli nelegální těžba dřeva přináší krátkodobé zisky chudým a obrovské zisky pro držitele koncesí, přináší také obrovské a dlouhodobé ztráty životnímu prostředí ve Vietnamu. Ohrožuje rozmanitý lesní ekosystém, útočiště pro jedinečné živočišné a rostlinné druhy a obživu pro etnické skupiny žijící v lesích. V důsledku eskalující nelegální těžby dřeva v severních a centrálních provinciích zde dochází ke zhoršení povodní. Čím dál více lidí nepřežije, protože půda ztrácí své retenční schopnosti. V ohrožení jsou i mangrovové lesy, které rostou na březích řek, a lidé je kácí, aby zde mohli chovat ryby, nebo je prodají jako palivo. Lidé tak už zničili většinu těchto lesů a tato deforestace brzo zničí i pobřežní ekosystémy a environmentální dopady zapříčiní nemoci a

¹²⁴ EIA (2011)

úhyn krevet. Místní si neuvědomují, že mangrovy zabraňují půdní erozi a zpomalují říční proudy, díky svým hustým kořenům.¹²⁵

Ohrožena je také biodiverzita, na jejíž stabilitě jsou místní lidé hodně závislí. Hrozbu znamená převážně lov, vypalování lesa, a sběr nedřevěných lesních produktů, jak pro domácí použití, tak i na prodej. Ovlivněno je asi 2 300 různých rostlin.¹²⁶

6.3.2 Socioekonomické následky

Nelegální těžba dřeva znamená pro Vietnam potencionální ohrožení národní bezpečnosti, protože povzbuzuje rozvoj zločineckých skupin a sítí. Tyto skupiny si pak mohou zajišťovat pomocí nátlaku a násilí např. koncese na těžbu dřeva. Tímto způsobem je podkopáván právní systém a ve spojení s korupcí dochází k nespokojenosti a nedůvěře obyvatelstva k vymáhání práva. Dochází zde i k ohrožení ekonomiky, protože Vietnam tratí velké částky na daních. Je také narušen globální trh se dřevem, protože produkty z nelegálně vytěženého dřeva jsou daleko levnější než legitimní produkty.

Nelegální těžba dřeva na území Vietnamu má dalekosáhlé následky na místní venkovské obyvatelstvo. Na začátku 90. let došlo sice k rozdělení lesní půdy, které poskytlo místním obyvatelům nároky na lesní půdu, ale zároveň vláda uvalila zákaz, který kriminalizuje veškerou těžbu dřeva. Místní jsou tak nuceni k nelegální těžbě dřeva, ke které dochází hlavně v horských lesích, a navíc dochází k nerovnoměrnému rozdělení zisků. Místní nemají jinou alternativu a nemohou se vymanit z chudoby. Na nelegální těžbě se podílejí převážně muži, kteří dřevo pokácí, rozřežou a odvezou na skryté místo, aby ho neobjevili místní úředníci nebo lesní strážci. Za jeden pracovní den si zhruba vydělá jeden člověk 3 dolary. Zároveň ale musí čelit obrovskému riziku, že bude přistižen nebo že se při kácení zraní. Toto dřevo poté prodávají místním obchodníkům, kteří zajišťují odvoz do nížiny, a zde dojde k prodeji velkoobchodníkům. Obchodníci mají o něco málo vyšší příjem než místní vesničané, ale nemusí vynaložit tolik námahy a nečelí žádnému ohrožení jejich fyzického zdraví. Nicméně než se dřevo dostane k velkoobchodníkům, kteří mohou mít až trojnásobný výdělek než obchodníci, musí nákladní auta projet

¹²⁵ Thanh Nien News (2009)

¹²⁶ Thanh (1996)

mnoha kontrolními body, což vyžaduje spolupráci s místními i okresními státními úředníky, jejichž úkolem je vymáhání práva. Úředníci získají asi okolo 40 % celkového výtěžku, nemusí vynaložit žádnou námahu a nemusí investovat ani dolar.¹²⁷

6.4 Reakce a opatření vietnamské vlády proti nelegální těžbě dřeva

V roce 2007 vláda schválila Strategii pro rozvoj lesnictví 2006–2020, která stanovila legální a institucionální rámec pro rozvoj lesnického sektoru. Hlavním cílem této strategie je udržitelně spravovat a chránit 162 400 km² půdy plánované pro lesnictví, za účelem zvýšení podílu zalesnění na 47 % do roku 2020. Cílem je zapojit ekonomický sektor a sociální organizace do rozvoje lesů a zvýšit socioekonomický rozvoj, posílit ochranu životního prostředí, zachování biodiverzity a snížit chudobu u venkovského obyvatelstva.

Dalšími důležitými zákony byly Zákon o ochraně lesů a rozvoji z roku 2004 a Zákon o ochraně životního prostředí z roku 2005. První z nich je navrhnout tak, aby přispíval k udržitelné správě lesů a byl v souladu se strategií pro rozvoj lesnictví. Zákon poskytuje legální rámec pro mobilizaci investic do ochrany lesa a rozvoje od nestátních aktérů, a uznává zlepšení živobytí domácností závislých na lese jako jeden z hlavních faktorů, který přispívá k udržitelnému rozvoji lesa. Dále specifikuje právní podpůrný rámec pro investování do venkovské infrastruktury a zlepšení místních životních podmínek. Na základě tohoto zákona došlo k zákazu aktivit, jako je neplánovaná a nepovolená těžba dřeva a pytláctví volně žijících živočichů. Druhý zákon nařizuje, že jedinci a organizace berou odpovědnost za ochranu fauny a flory, že těžba flory a lov fauny musí být v souladu s předpisy a zakazuje důlní těžbu, která by znamenala poškození lesa.

Oddělení na ochranu lesa (Kiem Lam) spadá pod Ministerstvo pro zemědělství a rozvoj venkova. Jeho prvotním a hlavním úkolem bylo zabraňování porušování pravidel ze strany státních lesních podniků a vyšetřování aktivit spojených s nelegální těžbou dřeva. V současné době má za úkol podporovat veřejné povědomí o ochraně lesa, řídit audity státních lesních

¹²⁷ Phuc, Sikor (2006)

podniků a schvalovat plány týkající se těžby dřeva, vykonávat dohled na chráněná území, prostřednictvím terénních úřadů, které se nacházejí v každé provincii. Kiem Lam má ještě další pravomoci jako např. monitorovat a kontrolovat všechny lesy, vybírat daně, regulovat obchod s lesními produkty, a mají pravomoc zasáhnout i na cizí půdě, v případě porušení zákona o lesích. Kiem Lam odhalil v letech 2000–2004 179 280 případů, které se týkaly destrukce lesa, nelegální těžby, obchodu, transportu a zpracování lesních produktů. Navzdory určitým úspěchům Kiem Lam se musí potýkat s nedostatkem financí, nedostatkem strážců (8000) a má špatné vybavení.¹²⁸

V roce 2010 oznámila vláda Vietnamu, že začala vyjednávat s EU o dobrovolných partnerských dohodách (VPA) v rámci Akčního plánu EU pro vymahatelnost práva, správu a obchod v lesnictví. *„Cílem navrhovaných opatření je odradit hospodářské subjekty od uvádění dřeva a dřevařských výrobků na trh Společenství, pokud jim nebyla poskytnuta přiměřená záruka jejich zákonnosti. Návrh je založen na zásadě náležité péče (due dilligence). Po hospodářských subjektech se požaduje, aby uplatňovaly systém náležité péče za účelem maximálního snížení rizika uvádění nezákonně vytěženého dřeva a výrobků z tohoto dřeva na trh Společenství.“*¹²⁹ V roce 2011 byly zahájeny tři nezávislé studie týkající se definice zákonitosti dřeva, domácích a zahraničních toků dřeva, a analýza stakeholderů. Bohužel panují obavy, že vláda nebude schopna zapojit všechny stakeholdery a EU také odmítla návrh na definici zákonitosti dřeva, protože byla příliš nejasná. A v roce 2012 vznikla síť vietnamských nevládních organizací (VNGO-FLEGT). V současné době sdružuje 20 organizací, výzkumné centrum a univerzity z celého Vietnamu.¹³⁰ Vietnam je zatím na dobré cestě, ale čeká ho ještě spousta překážek.

¹²⁸ McElwee (2004)

¹²⁹ Ústav pro hospodářskou úpravu lesů (2013)

¹³⁰ LoggingOff (2013)

7 Laos

Vzhledem k ostatním zemím jihovýchodní Asie patří Laos k hojně zalesněným zemím. Lesy pokrývají téměř 68 % plochy, což odpovídá 157 510 km².¹³¹ Lesy v Laosu se dají rozdělit do tří kategorií:¹³²

- chráněný les (58 % - 79 000 km²)
- les určený k zachování (19 % - 47 000 km²)
- les určený k produkci (23 % - 32 000 km²)

Zalesněné plochy v Laosu za posledních 30 let rapidně ubyly z důvodů nekontrolovatelné těžby, stěhovavého zemědělství, velké míře chudoby, rychlého populačního růstu a špatného vymáhání práva. Mezi lety 1990–2005 činil úbytek lesů 6,8 %.¹³³ Dochází zde k ohrožení biodiverzity, živočichové ztrácejí svá útočiště a nejvíce jsou ohroženi nejchudší obyvatelé - zejména ženy a etnické skupiny, protože jejich živobytí zcela závisí na stavu lesů.

Laos má velké plochy s primárním deštným pralesem, ve kterých v současné době žije mnoho ohrožených a endemických druhů. Laoské lesy mají také obrovský význam i pro místní obyvatelstvo, které žije převážně na venkově a les jim přináší živobytí, léky, palivo, jídlo a stavební materiál.

7.1 Nelegální těžba dřeva v Laosu

Lesy při hranicích s Vietnamem jsou nejvíce ohroženy nelegální těžbou dřeva. Dochází zde k velké míře deforestace, velké množství savců přichází o své přirozené prostředí a lidé často i o živobytí, protože až 90 % příjmu nejchudších tvoří lesní produkty, které nejsou ze dřeva (bambus, ratan, latex, pryskyřice, guma, kardamom).¹³⁴

Za posledních 20 let dojde každý rok v Laosu ke ztrátě 900 km² lesa.¹³⁵ Během let 2010–2011 uskutečnila organizace EIA několik průzkumů a výsledky jsou alarmující. Organizace EIA a TELAPAK uvedly, že nashromáždily řadu důkazů svědčících o tom, že Vietnam využívá stromy z pralesů sousedního

¹³¹ Světová banka (2013)

¹³² Fujita (2011)

¹³³ Butler (2006b)

¹³⁴ Tong (2009)

¹³⁵ Tong (2009)

Laosu. Vytěžené dřevo je pak zpracováváno vietnamským nábytkářským průmyslem a produkty exportovány do zemí západního světa, například do USA, Velké Británie či dalších zemí Evropské unie.

Navzdory zákazu laoské vlády na export dřeva ze země, dochází na hranicích k transportu velkého množství nelegálně vytěženého dřeva do Vietnamu. Tyto průzkumy odhalily 3 podniky, které se podílejí na tomto transportu a podle odhadů přijde Laos každoročně až o 250 000 m³ dřeva díky těmto 3 firmám, avšak celková míra může být až dvojnásobná.¹³⁶ Podle odhadů EIA a TELEPAK z roku 2008 je každoročně vyvezeno do Vietnamu až 600 000 m³.

V roce 2010 organizace EIA provedla průzkum v Laosu i Vietnamu, aby zdokumentovala současný stav nelegální těžby dřeva. Tento průzkum se zaměřil na laoské provincie Attapeu, Khamouan a Xekong (viz obr. 12). Výzkum odhalil pokračující obchod se dřevem mezi Laosem a Vietnamem. Hlavním centrem nelegální těžby dřeva v Laosu je podle organizace EIA provincie Attapeu. Většina dřeva pochází z oblastí určených pro výstavbu vodních elektráren a plantáží na kaučuk, které jsou ve vlastnictví vietnamských společností.

Jedním z příkladů může být činnost Vietnamské společnosti pro hospodářskou spolupráci (COECCO). Tato společnost je vlastněná státem, zabývá se dodávkami dřeva pro dřevozpracující průmysl ve Vietnamu a takto slouží jako zdroj financí pro armádu, která těží ze spolupráce s laoskou armádou. Organizace EIA zjistila, že 95 % dřeva, které COECCO dováží do přístavu Qui Nhon z důvodu logistické výhodnosti, pochází z laoských lesů. Většina tohoto dřeva pochází z oblasti stavby vodní elektrárny Xe Kaman 1, jenže vyšetřovatelé EIA zjistily, že tato organizace přesahuje stanovené kvóty (100 000 m³) a operuje mimo určenou oblast např. v sousedící chráněné oblasti Dong Amphan za podpory laoské armády.¹³⁷

Podobný průzkum realizovala také nevládní organizace Global Witness. Tento průzkum byl zaměřen na plantáže s kaučukem a odhalil, jak se jedna z největších vietnamských společností Hoang Anh Gia Lai (HAGL) podílí na nelegální těžbě dřeva. Tato společnost má úzké vazby s vysoce postavenými

¹³⁶ EIA (2011)

¹³⁷ Tamtéž jako 135

představiteli a je financována Deutsche Bank. Podle Global Witness tato společnost ničí lesy i za hranicemi jejich koncesí a ohrožuje tak život místních obyvatel.¹³⁸

Další problematickou společností, která se podílí na nelegální těžbě v Laosu, je podle EIA Phonesack. Vlastníkem je jeden z nejbohatších lidí v Laosu Phonesack Vilaysack. Tento muž má velmi dobré vztahy s mocnými a vlivnými lidmi z vlády a dokonce i s prezidentem Laosu. Má také úzké vazby s rodinou Pholsenas, která má velké zastoupení ve vládě a z tohoto pohledu je podle obyvatel Laosu nedotknutelný.¹³⁹ Díky těmto kontaktům mu jeho aktivity procházejí. Phonesack Vilaysack údajně zaměstnává ve své společnosti členy rodiny těchto lidí a na oplátku mu jeho nelegální aktivity procházejí beztravně. Vyšetřovatelé také objevili továrnu zaměřenou na výrobu podlah, avšak tato továrna fungovala jen jako zástěrka pro získání kvót na těžbu dřeva a pro vládní úředníky, aby viděli, kam jejich investice plynou.¹⁴⁰

Phonesack Vilaysack ovšem dává přednost vývozu dřeva do Vietnamu, protože takto získá daleko větší zisky, než kdyby toto dřevo zpracoval v továrně na výrobu podlah. Podle odhadů se do Vietnamu přes hraniční přechody ročně vyveze 108 000 m³ dřeva. Mezi nejfrekventovanější přechody patří např. Phoukeau - Bo Y, kde jezdí pravidelně konvoje nákladních aut z provincií Attapeu a Xekong mířící do měst Qui Nhon, Vinh and Danang. Často využívaným přechodem je i Nong Het – Nam Can, přes který je dřevo odváženo do měst Vinh, Haiphong nebo Hanoi. Obrovské množství dřeva je také přepravováno po cestě 15 v provincii Xekong. Většina tohoto dřeva pochází z hydroelektrárny Sekong 4 a míří do města Danang (viz obr. 9). Vyšetřovatelé EIA také zkoumali aktivity vietnamské společnosti Nicewood a přišli na to, že se podílí na nelegální těžbě dřeva v severní provincii Xieng Khouang. Tato společnost platí úplatky laoské vládě jednak kvůli získání kvót na těžbu dřeva a transportu, ale také i kvůli celníkům.¹⁴¹

¹³⁸ Global Witness (2013)

¹³⁹ Boh (2013)

¹⁴⁰ EIA (2012b)

¹⁴¹ EIA (2011)

7.2 Příčiny nelegální těžby dřeva v Laosu

Mezi faktory způsobující nelegální těžbu dřeva v Laosu lze zařadit chudobu, korupci, nedostatečnou legislativu a vietnamskou a čínskou poptávku po dřevě.

7.2.1 Nedostatky a mezery v legislativě

Laos má spoustu zákonů, které by měly regulovat těžbu dřeva, ale realita je zcela odlišná, protože tyto zákony jsou jen „na papíře“. Podle laoských zákonů je těžba povolena jen ve vyznačených oblastech tzv. *Production Forest Areas (PFAs)* a v oblastech vyznačených pro vybudování infrastruktury. Avšak k těžbě, bez jakéhokoli plánu řízení, dochází podle laoské vlády i v chráněných oblastech, které se vyskytují především na hranici s Vietnamem. Velké množství nelegálně vytěženého dřeva pochází z oblastí, které jsou určeny pro výstavbu vodních elektráren. V současné době je v Laosu v provozu 10 velkých vodních elektráren, další 4 se staví a dalších 65 je v stadiu plánování.¹⁴² Nejvíce přehrad se teď buduje v jižním Laosu, kde neexistuje žádná kontrola a omezení.¹⁴³ V těchto oblastech se nachází velké množství komerčně cenného dřeva a jeho těžba je hlavním motorem obrovské degradace laoských lesů. Příkladem může být velká přehrada s elektrárnou Xayaburi, která se staví na dolním toku Mekongu, a měla by vytvořit plochu o rozloze 49 km², její délka má dosahovat 60 až 90 km.¹⁴⁴

Současný zákon o lesích se zabývá širokou škálou problémů spojených s využíváním lesa, ale navzdory jeho novodobosti je stále nejednoznačný a nepřesný při vytváření regulačního rámce pro využívání lesa. Jeden z mnoha problémů je s půdou ve vlastnictví státu, protože v Laosu neexistují žádné zjevné předpisy, kdo stanovuje objem těžby dřeva a kdo vydává povolení na těžbu dřeva na této půdě. Při stanovení ceny za dřevo vytěžené z těchto oblastí je také velmi nejasné, jaký mechanismus se používá, což vede k tomu, že soukromé podniky nejsou schopny dlouhodobě plánovat.

Další nedostatek se týká lesní správy, protože v Laosu neexistuje žádný popis lesní správy, jak na národní, provinční nebo okresní úrovni. Neexistují zde

¹⁴² International Rivers (2010)

¹⁴³ Radio Australia (2011)

¹⁴⁴ ČTK (2012)

ani jakékoliv pokyny nebo kritéria pro lesní hospodářství.¹⁴⁵ Podle laoských zákonů není tedy zcela jasné, zda je těžba dřeva legální nebo nelegální. Navzdory těmto nedostatkům a problémům s lesní správou, Laos i Vietnam považují obchod s dřevem za naprosto legální.

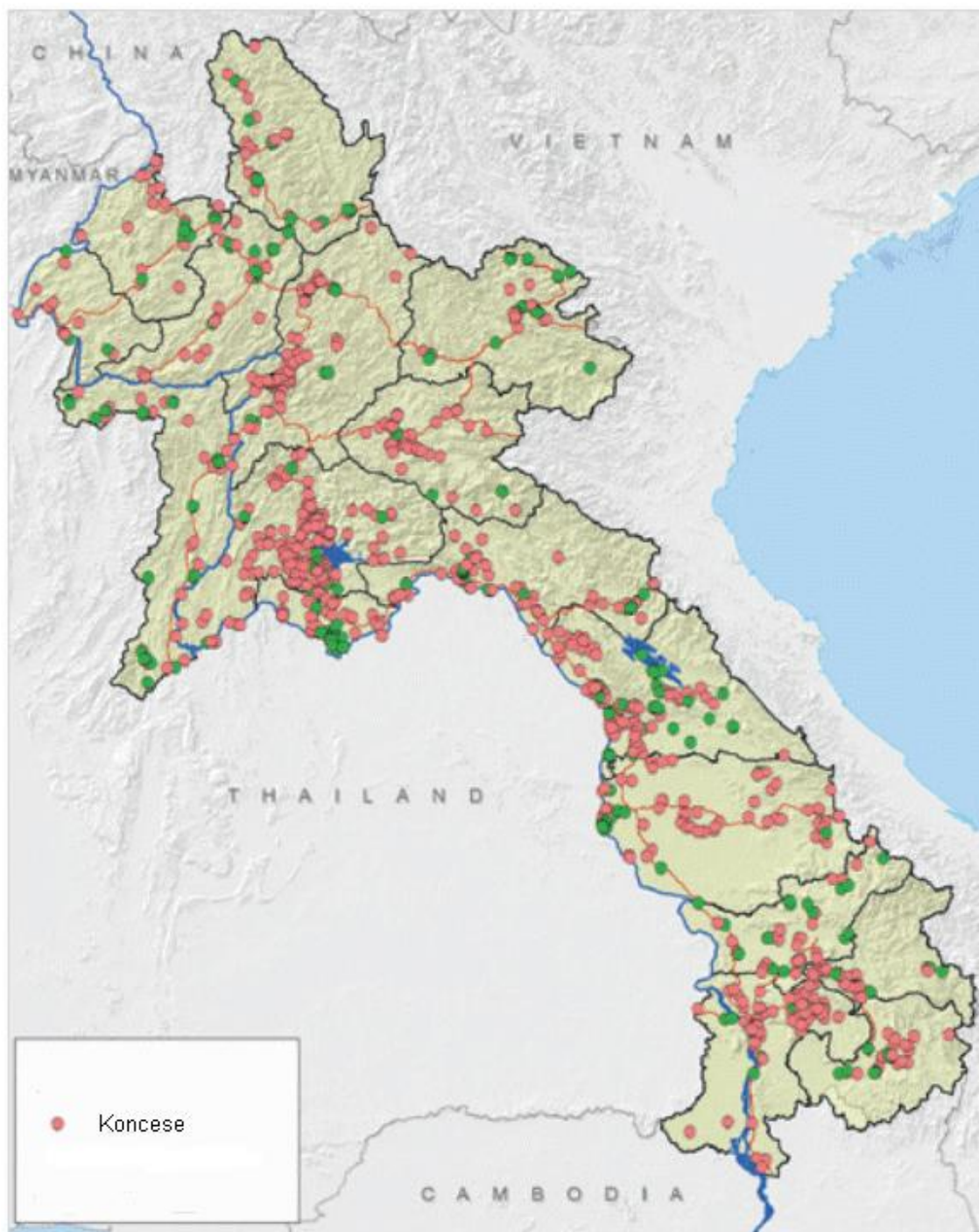
7.2.2 Kvóty

Komerční těžba dřeva probíhá v Laosu na základě ročních kvót, které vydává Ministerstvo zemědělství (viz obr. 11). Tyto kvóty nastavují limity, jaký objem dřeva se může vytěžit za rok. Ministerstvo zemědělství konzultuje nastavení limitů s provinciemi, Ministerstvem obchodu a turismu, Ministerstvem financí a kanceláří ministerského předsedy a podle jejich hodnocení dojde k nastavení kvót. Problém je ovšem v metodách a informacích o současném stavu lesů. Kvóty nerespektují udržitelný výnos a místní lesní úřady často ani nejsou schopny určit, jestli je kvóta pod nebo nad udržitelnou úroveň. Kvóty jsou nastaveny netransparentně a kritéria pro ně nejsou vůbec zveřejněna. Jejich nastavení bývají založena na aktuálních fiskálních potřebách vlády a potřebách státem vlastněných podniků z hlediska zakázek na dodávky dřeva. Provinční orgány navíc mohou tyto kvóty značně ovlivnit a také to tak často dělají, protože jsou ovlivňovány mocnými společnostmi zabývajícími se těžbou dřeva. Dochází zde pak k obrovské míře těžby v komerčně cenných lokalitách bez posouzení udržitelnosti. Kvóty se dají rozdělit na ty, které jsou pro státem vlastněné podniky, které provádí těžbu dřeva hlavně na územích určených pro stavbu vodních elektráren, a na ty, které jsou určeny pro místní podniky (pily), které mohou těžit dřevo v lesích určených na produkci. Problémem je stále velká komplikovanost. Pily, které obdržely určitou kvótu, musí ještě zažádat o povolení a místo k těžbě, často pro každou dodávku zvlášť. Nedostatky se vyskytují i u podniků státem vlastněných. V Laosu existují tři hlavní společnosti: AFDC, PDC, DAFI. Tyto tři společnosti ovšem nespádají pod jurisdikci oddělení lesního hospodářství, ale armády a Ministerstva obrany. Autority lesního hospodářství tak nemají žádnou pravomoc kontrolovat jejich aktivity, které jsou velmi nezávislé a tajné. Neexistují informace, jestli vládní kvóty dodržují, jestli dodržují udržitelné lesní hospodářství a jak je dřevo uváděno na trh.

¹⁴⁵ Castrén, Southavilay (2011)

Tyto společnosti získávají většinu kvót, ale častým zvykem je, že spolupracují se soukromými společnostmi, které pro ně část dřeva vytěží.¹⁴⁶

Obrázek č. 11: Rozmístění koncesí v Laosu

Zdroj: upraveno autorem podle Globalwitness, 2012

¹⁴⁶ Southavilay, Castrén (2011)

7.2.3 Vietnamská a čínská poptávka dřevozpracujícího průmyslu

Nelegálně vytěžené dřevo se dováží do Vietnamu především kvůli rychle rostoucímu dřevozpracujícímu průmyslu a také kvůli vietnamskému omezení těžby dřeva na vlastním území. Situace v Laosu je pak úplně opačná a místní firmy si stěžují na nedostatek surového dřeva a jediní, kdo profitují z této situace, jsou místní zkorumpovaní úředníci, obchodníci a hlavně vietnamské továrny produkující produkty ze dřeva. Hodnota celkového obchodu se dřevěnými produkty činila v roce 2011 4 miliardy dolarů.¹⁴⁷ Místní si stěžují, že vietnamští obchodníci nabízejí peněžní hotovost na ruku, a proto místní lidé zabývající se těžbou dřeva raději dostanou rychle peníze, než aby začali s vytvářením pracovních míst a s podporou dřevozpracujícího průmyslu v Laosu.

Ve Vietnamu naopak profitují především místní nábytkářské společnosti, které tak získávají velice levné dodávky dřeva a následně z nich vyrobí produkty, které exportují do USA a EU. Organizace EIA dokonce odhalila, že jedna z největších společností v Laosu podílející se na nelegální těžbě dřeva, je vlastněna armádou. Vietnamské společnosti operují na obrovském teritoriu, které se rozprostírá od provincie Xiangkhoang až po provincii Attapeu (viz obr. 12).

Laos se také musí potýkat s velkou poptávkou po palisandrovém dříví ze strany Číny. V roce 2011 vyvezl Laos navzdory zákazu okolo 80 000 m³ tohoto dřeva přímo do Číny, většina dřeva je ale kontrolována a transportována přes Vietnam.

Ve středním a jižním Laosu je naprosto obvyklé, že čínští a vietnamští obchodníci navštěvují vesnice a vykupují palisandrové dříví po kilech. Podle EIA je tato situace alarmující a může vést k tomu, že palisandr z Laosu do 5 let zcela zmizí.¹⁴⁸

¹⁴⁷ Radio Australia (2011)

¹⁴⁸ EIA (2012a)

Obrázek č. 12: Provincie Laosu

Zdroj: Service Fraternel D'entraide, 2012

7.2.4 Korupce

Korupce je v Laosu velmi vážným problémem. Podkopává dobré vládnutí v zemi, brzdí ekonomický růst, snižuje konkurenceschopnost dřevozpracujícího průmyslu a brání ochraně lidských práv místních obyvatel.

Problémem Laosu je tedy slabá správa věcí veřejných. Během posledních 20 let byly vydány zákony, které se sice zabývají jednak držbou půdy a exportem dřeva a dalšími problémy, ale v Laosu jsou buď zcela ignorovány, nebo jsou rozvracovány zkorumpovanými úředníky, podnikateli a armádou. Tyto skupiny jednají zcela bezrestně, z části také proto, že nikdo nehodlá svědčit proti nim. Korupce v Laosu proniká do všech sektorů, obzvláště sektor lesnictví je jí zcela zamořen. Podle místního zástupce se počet úředníků,

kteří přijímají úplatky, neustále zvyšuje, což dokládá index vnímání korupce v Laosu, jež dosáhl 21 bodů a umístil se na 160. místě. Před ním se vyskytuje jak Indonésie s 32 body, což ji řadí na 118. místo, tak i Vietnam s 31 body na 123. místě (viz obr. 2). K největší korupci dochází ve stadiu rozdělování kvót, které je v Laosu dost složité. Je potřeba spousta povolení, což vytváří mnoho možností pro úplatky. Neskutečné je, že aktéři tohoto jednání nepovažují tyto úplatky za problém. Podle zjištěných údajů musí firmy zaplatit úředníkům na všech úrovních zhruba 13 dolarů za m³ dřeva, které je převezeno do Vietnamu. EIA pak odhaduje, že minimální částka za rok vynaložena na úplatky činí okolo 7,8 miliónu dolarů. Úředníci podílející se na korupci v Laosu nečelí žádnému velkému postihu. Vládní představitelé včetně policie mají v Laosu velmi nízké platy, ale poměrně významné pravomoci, které se dají snadno zneužít.¹⁴⁹

7.2.5 Chudoba

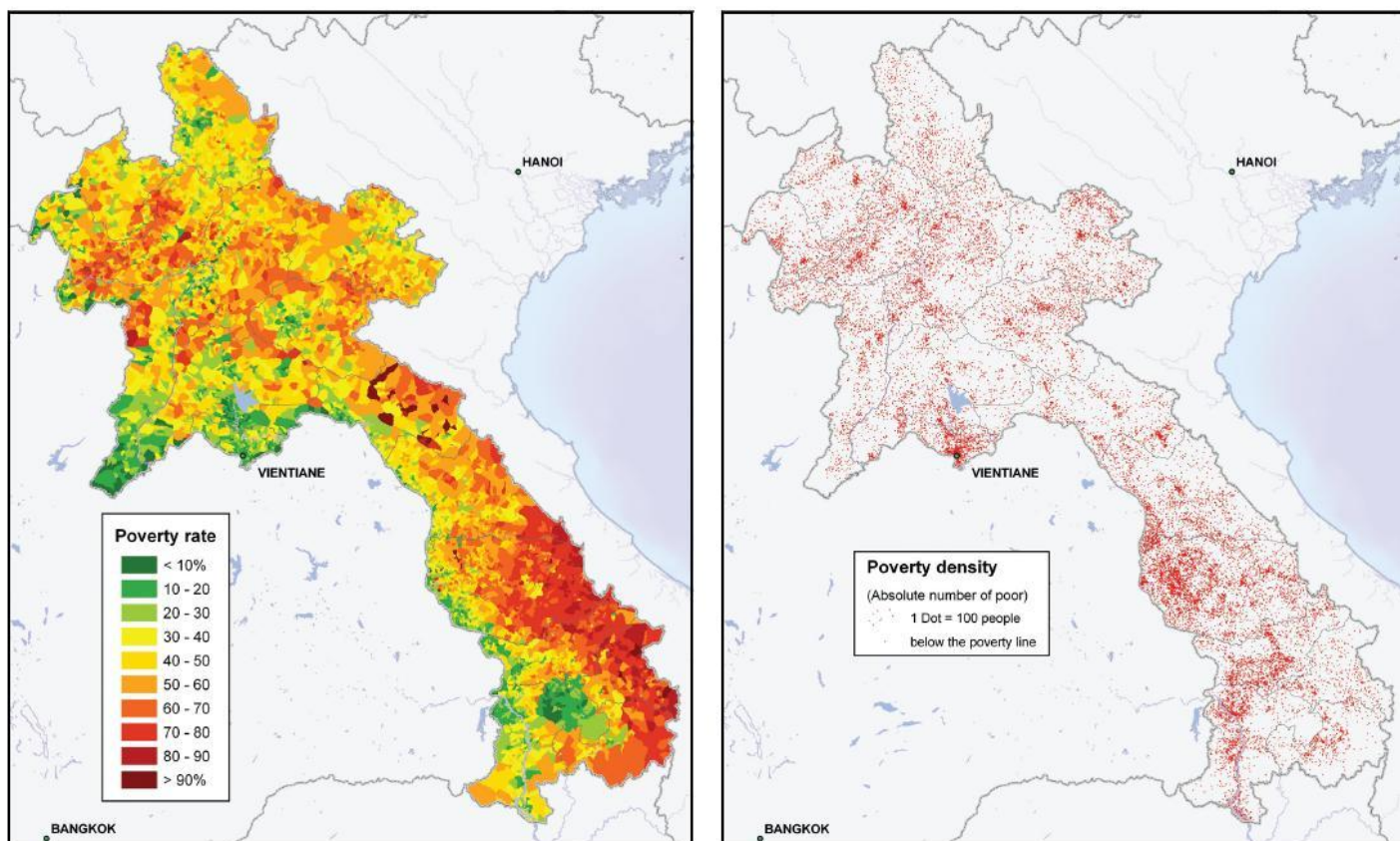
Jednou z významných příčin nelegální těžby v Laosu je chudoba. Ještě v 90. letech byla míra chudoby 39 %, ale díky zavedeným ekonomickým změnám dosáhla míra chudoby hodnoty 27,6 % v roce 2010.¹⁵⁰ Navzdory těmto výsledkům patří Laos stále k nejchudším a nejméně rozvinutým státům jihovýchodní Asie. Žádná země z jihovýchodní Asie nemá tak venkovský charakter jako právě Laos. Dvě třetiny obyvatelstva žijí ve venkovských oblastech a jsou závislé na zemědělství a přírodních zdrojích. V Laosu platí, že severní část je chudší než jižní, a to samé platí i u horských oblastí, kde je míra chudoby daleko vyšší než v nížinách. Navzdory podpoře vlády chudým regionům, ke snižování chudoby dochází velmi pomalu.

Většina chudých lidí pochází z hor na severu Laosu a také z oblasti při hranicích s Vietnamem, kde žije nejvíce lidí patřících k etnickým menšinám (viz obr. 14).

¹⁴⁹ Forest Trends (2010)

¹⁵⁰ IFAD (2012)

Obrázek č. 14: Míra chudoby a hustota chudoby v Laosu 2008

Zdroj: Epprecht, 2008

Mezi nejzranitelnější patří domácnosti, které se nacházejí v oblastech náchylných k přírodním katastrofám, v oblastech s nevybuchlou municí z Vietnamské války, nemají žádná hospodářská zvířata, mají mnoho členů a jsou vedeny ženami. Ženy musejí často pracovat více než muži a musejí se také starat i o děti. Chudé venkovské rodiny jsou tedy závislé na zemědělství, ale zemědělská úroveň je velmi špatná. Používají tradiční metody, nemají dostatek znalostí a ani technologie. Jejich zemědělství je velmi neefektivní a jejich výnosy klesají.¹⁵¹ Z tohoto důvodu se musí spolehnout na les, kterým jim přinese jídlo a i nějaké peníze. Jenže takto neregulované ničení lesů způsobuje velkou environmentální škodu a nakonec jen prohlubuje jejich chudobu.

¹⁵¹ IFAD (2012)

7.3 Následky nelegální těžby dřeva v Laosu

V této kapitole jsou popsány environmentální následky nelegální těžby dřeva v Laosu, mezi které patří především deforestace. Dále jsou zde popsány socioekonomické následky pro místní obyvatelstvo.

7.3.1 Environmentální následky

Deforestace v Laosu dosahuje hodnoty 0,6 % za rok a je stále významným problémem a pokud bude deforestace takto rychle pokračovat, tak do roku 2020 bude Laos zalesněn jen z 30 %.¹⁵² Deforestace má ve svých důsledcích značný dopad na změnu klimatu a na ztrátu biologické různorodosti.¹⁵³ Deforestace v Laosu přímo či nepřímo ovlivňuje život každého obyvatele a úbytek lesů přispívá spolu s dalšími činiteli ke změně klimatu a ovlivňuje přirozený chod ekosystémů. Odlesňování nakonec vede ke ztrátě přirozeného prostředí, což vede k vyhubení některých druhů a k velké ztrátě biodiverzity. Velká část lesů v horských oblastech je stále více narušena. Tyto zdravé lesy jsou přeměňovány na neúrodnou půdu a zalesněnost se neustále v těchto oblastech snižuje - z důvodu rozsáhlé nelegální těžby dřeva, kde přispívá i stěhovavé zemědělství místních. Tímto způsobem získaná zemědělská půda nemá dlouhou životnost, protože farmáři ji prakticky živinově vyčerpají a existuje jen velmi malá možnost, že na takovéto půdě ještě někdy vyrostle les, který by v budoucnosti eventuálně zastoupil les původní.

S nelegální těžbou dřeva souvisí také budování cest, které vedou hluboko do pralesů, což umožňuje snadnější přístup i pro lovce, kteří znamenají velkou hrozbu pro místní biodiverzitu. Lovem se zabývají především lidé žijící v odlehlých oblastech v horách. Zvěř pro ně znamená jednak potravu, ale také i příjem, který získají při prodeji v nížinách. S nelegální těžbou dřeva nepřímo souvisí i nadměrný lov, který způsobuje oslabení populace, někdy i její následné vyhubení. Příkladem může být vyhynutí želvy třípásé nebo kupreje.¹⁵⁴ Nelegální těžba dřeva je také částečně zodpovědná za půdní sesuvy a půdní erozi. Lidé z venkovských oblastí kácejí stromy na palivo a stavbu obydlí, ale

¹⁵² Sophathilath (2012)

¹⁵³ Butler (2011)

¹⁵⁴ Ministry Of Agriculture And Forestry(2010)

mají v oblibě kácet ve strmých svazích podél cest, aby dřevo bylo lépe dostupné, ale ty při deštích nejsou zpevněné a často dochází k sesuvům půdy.

7.3.2 Socioekonomické následky

Lidé z oblastí, kde dochází k velké míře nelegální těžby, jsou zasaženi nejvíce. Společnosti, které zde operují, jsou většinou vlastněné Vietnamci i Laosany, a podle zákonů by v těchto společnostech mělo pracovat 90 % Laosanů. Problémem ovšem je, že tohle platí jen na papíře. Tyto firmy jsou řízeny vietnamskými manažery, kteří zaměstnávají převážně vietnamské pracovníky (od října do května), kteří nemají často ani pracovní smlouvy a laoští zaměstnanci jsou jen zodpovědní za administrativu. Realita je taková, že tyto firmy věří, že vietnamští pracovníci jsou levnější, pilnější, efektivnější a není zde jazyková bariéra. Místní obyvatelé tak nemohou získat práci a jejich chudoba se prohlubuje.¹⁵⁵

Problémem je také rozdělení výnosů z těžby dřeva, které je v Laosu velice nerovnoměrné. Největší část získávají státní úředníci, kteří mají pravomoc rozhodovat o rozdělování kvót. Úředníci na lokální úrovni si přijdou taky na určitou částku, protože jsou zodpovědní za kontrolu těžebních operací, a za úplatek jsou schopni vykázat nižší objem vytěženého dřeva než ve skutečnosti a jsou schopni také vykázat jiné druhy, než byly ve skutečnosti vytěženy. Nejméně si vydělávají dělníci v továrnách a dřevorubci. Ti si mohou vydělat 8–14 dolarů za den.¹⁵⁶ A nejhůře jsou na tom samozřejmě místní lidé, kteří maximálně dostanou trochu peněz, aby se o těžbě nezmiňovali, ale většinou z toho nijak neprofitují.

7.4 Reakce a opatření laoské vlády proti nelegální těžbě dřeva

Od roku 1999 je regulován i obchod s laoským dřevem. Vláda zavedla několik opatření, která bránila vývozu nezpracovaného dřeva z Laosu, za účelem snížení nelegální těžby dřeva a podpoření domácího zpracovatelského průmyslu. Např. od roku 2002 je vývoz nezpracovaného dřeva zcela zakázán a vyvážet se mohou jen zpracované dřevěné produkty. Avšak tento zákaz je často ignorován, protože zde existuje obrovská poptávka a to hlavně ze strany

¹⁵⁵ EIA (2011)

¹⁵⁶ Forest Trends (2010)

Vietnamu. Tato skutečnost nejvíce postihuje domácí zpracovatelský průmysl, který se potýká s nedostatkem surového dřeva. Např. v roce 2008 vietnamská celnice jen na přechodu Phoukeau - Bo Y zaznamenala 220 000 m³ kulatiny, která byla transportována z Laosu.¹⁵⁷

Laoská vláda se dlouhodobě, ale neúspěšně, snaží bojovat proti nelegální těžbě dřeva. Dokládá to např. staronové nařízení ministerského předsedy z roku 2007, jehož hlavním smyslem je zákaz vývozu nezpracovaného dřeva z Laosu. Jeho účinek je ovšem velmi špatný kvůli mnoha překážkám jako je korupce a slabé vynucování práva v Laosu.

Vláda uznává význam potírání korupce za účelem snížení nelegální těžby dřeva. Laoská vláda proto vydala mnoho, nařízeních, omezení, instrukcí a zákonů. Mezi nejdůležitější patří protikorupční zákon z roku 2005. Tento zákon má za úkol předcházet a bojovat proti korupci v zemi a definuje korupci takto: *„Korupce je akt představitele, který oportunisticky využívá svou pozici, pravomoc a povinnosti ke zpronevěře, podvodu nebo přijímání úplatku ve svůj prospěch nebo svojí rodiny, svých příbuzných, přátel, klanu nebo skupiny, a způsobuje škodu státním zájmům nebo společnosti nebo ohrožuje práva a zájmy občanů. Představitelem se rozumí lídři na všech úrovních, administrativní pracovníci, technický personál, zaměstnanci státních podniků, státní zaměstnanci, vojáci a policisté, včetně šéfů obcí, a osoby, které jsou oficiálně oprávněny a přiděleny k výkonu práva.“*¹⁵⁸

Vláda si je vědoma tohoto problému a uznává, že management přírodních zdrojů, dohled a kontrola musí být odděleny. Proto založila Ústav pro kontrolu lesnického sektoru (DOFI), který spadá pod Ministerstvo pro zemědělství a je zodpovědný za prevenci, odhalování a potlačování zločinů, týkající se všech lesních zdrojů a dodavatelských řetězců. Mezi jeho pravomoc patří:

- kontrolní operace
- vyšetřování, zatýkání a stíhání
- spolupráce s ostatními úřady, soukromým sektorem a občanskou společností

¹⁵⁷ Forest Trends (2010)

¹⁵⁸ Dainhansa (2012)

V letech 2007–2008 bylo odhaleno 164 případů porušení zákona, z toho DOFI odhalilo 89 případů. Avšak doposud se tento ústav potýká s mnoha problémy, jako jsou nedostatek financí a nedostatek kvalifikovaného personálu.¹⁵⁹

Laoská vláda se taky snaží zapojit do režimu licencí FLEGT. Tento akční plán Evropské unie pro vymahatelnost lesního práva, státní správu a obchod (FLEGT) reprezentuje nejobsáhlejší pokus jak využít sílu konzumentských zemí k omezení rozsahu ilegálních těžeb. V listopadu 2012 byla dokonce zahájena jednání, ale k úplnému zavedení čeká Laos ještě dlouhá cesta. Dalším důležitým krokem laoské vlády bylo v říjnu roku 2012 přijetí do programu OSN REDD - Redukce emisí z odlesňování a degradace lesů v rozvojových zemích. REDD je globální iniciativa, která vytváří tržový mechanismus na snížení emisí z odlesňování (viz kapitola 8).

¹⁵⁹ Bounnakeo (2009)

8 Reakce mezinárodních organizací na nelegální těžbu dřeva

Nelegální těžba dřeva má zničující dopad na komunity a také na biologickou rozmanitost. Těžba dřeva způsobuje obrovské emise uhlíku a může udržet (a v podstatě drží) chudé země v nebezpečném a škodlivém začarovaném kruhu chudoby a korupce, jak již bylo popsáno v předešlých kapitolách.

Navzdory těmto faktům, je často spotřebiteli nakupováno zboží právě z nelegálně vytěženého dřeva. To podkopává úsilí vypořádat se s problematikou nelegální těžby a dělá z něj finančně životaschopné odvětví. Nelegální těžba dřeva je také často nedílnou součástí ekonomiky a má podporu politických stran a místních komunit.

Úkolem mezinárodních organizací je tedy řešit tyto příčiny protiprávnosti, zahrnující korupci, nejasnosti o pozemkových právech a nadměrném vlivu dřevařského průmyslu na politiku lesního hospodářství a právních předpisů.

8.1 OSN a její reakce na nelegální těžbu dřeva v rozvojových zemích

Každý rok je celosvětově „ztraceno“ asi 13 milionů hektarů lesa. Odhaduje se, že asi 15 až 20 % všech emisí skleníkových plynů pochází z degradace a ztráty tropického lesa. Snížení míry odlesňování a znehodnocování lesů by vedlo ke zvýšení zásob uhlíku. Zlepšení kvality a dohledu nad lesním hospodářstvím, může také významně snížit emise skleníkových plynů.

Během posledních několika dekád se na celosvětových konferencích řešila problematika klimatických změn, která je silně způsobována emisemi skleníkových plynů. Během konference „Conference of the Parties“ (COP 13) o klimatických změnách, která proběhla v rámci Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu – Framework Convention on Climate Change (UNFCCC), se na Bali v roce 2007 shromáždilo asi 10 tisíc účastníků ze 180 zemí světa, aby jednalo o snižování emisí vzniklých odlesňováním v rozvojových zemích.¹⁶⁰

¹⁶⁰ UNFCCC (2013)

Koncepce byla od té doby rozšířena tak, aby zahrnovala snížení emisí z degradace lesů, zachování zásob uhlíku, trvale udržitelné obhospodařování lesů a dokonce i posílení zásob uhlíku (např. prostřednictvím umělého zalesňování půdy).

V roce 2012 proběhla další konference v Riu de Janeiro a to Konference OSN o trvale udržitelném rozvoji. Jde zatím o největší konferenci v dějinách lidstva, kdy se zúčastnilo cca 45 400 delegátů, z toho asi 12 000 delegátů ze 188 členských a 3 pozorovatelských zemí, 9 800 z nevládních organizací a hlavních zájmových skupin.¹⁶¹

Konference měla dvě hlavní témata:

- zelená ekonomika v kontextu udržitelného rozvoje a vymýcení chudoby
- institucionální rámec pro udržitelný rozvoj.

Problematika nelegální těžby dřeva se řešila převážně v kontextu zvyšování emisí vzniklých odlesňováním a jak tento problém vyřešit.

Konference nepřinesla téměř žádná nová opatření, či řešení, byla kritizována světovými neziskovými organizacemi, jelikož se představitelé západních států nebyli schopni dohodnout na konkrétních krocích mezi sebou, ani se skupinou G77/Čína. Celá dohoda, která vznikla jako výsledek konference, je plná obecných frází. Jedním z hlavních důvodů je chování účastníků, kteří nedokázali prosadit žádný zásadní bod do dané dohody. Dařilo se jim ovšem bránit se proti návrhům, které jim nevyhovovaly. Generální tajemník OSN Pan Ki-mun se ovšem s myšlenkou, že konference nebyla příliš úspěšná, neztotožnil a dokonce uvedl, že „*Rio+20 nám dalo solidní platformu, na které můžeme stavět.*“¹⁶²

Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) konstatoval, že „*výsledný dokument konference dokládá celosvětovou angažovanost ve prospěch udržitelného rozvoje s jeho environmentálním, sociálním a hospodářským rozměrem. Lituje ovšem, že výsledek jednání je celkově méně závazný, než společnost a EHSV ve svých stanoviscích požadovala. Nejvíce vytýká cílovému dokumentu fakt, že nebyla věnována dostatečná pozornost naléhavosti situace*

¹⁶¹ Ministerstvo životního prostředí (2012)

¹⁶² Stejskal (2012)

*na naší planetě. Výbor rovněž vytkl, že výsledný dokument nezmiňuje meze zatížení naší planety.*¹⁶³

V oblasti těžby dřeva nezazněly žádná nová pravidla či normy, šlo spíše obecně o udržitelný rozvoj a nástroje, které mají tomuto rozvoji pomoci. Byla schválena podoba iniciativy REDD, kterou popisují níže v této kapitole.

Hlavy států se zavázaly k tomu, že přijmou naléhavá opatření k dosažení udržitelného rozvoje a že budou prosazovat tzv. zelenou ekonomiku v kontextu udržitelného rozvoje a snižování chudoby, to zahrnuje i budoucí návrhy na řešení nelegální těžby dřeva. Výsledné body dokumentu jsou spíše podkladem pro další jednání v konkrétních zemích a oblastech a navazují na již zavedené plány jednotlivých zemí.¹⁶⁴

8.1.1 UN-REDD Programme a REDD+

UN-REDD Program (United Nations Collaborative Programme on Reducing Emissions from Deforestation and Forest Degradation in Developing Countries), program OSN pro redukci emisí z deforestace a lesní degradace, podporuje informovanou a smysluplnou spolupráci všech zúčastněných stran, včetně domorodých obyvatel a dalších komunit závislých na lese, ve vnitrostátní a mezinárodní REDD+ implementaci.

REDD+ je iniciativa OSN zaměřená na snížení emisí z odlesňování a znehodnocování lesů v rozvojových zemích. Tato iniciativa byla zahájena v roce 2008 a vychází z technických a odborných znalostí Organizace OSN pro výživu a zemědělství (FAO), rovněž ze znalostí Programu OSN pro rozvoj (UNDP) a ze znalostí Organizace OSN pro životní prostředí (UNEP).

Programové země UN REDD (země, které dostávají podporu z národních programů): Bolívie, Kambodža, DR Kongo, Kongo, Ekvádor, Indonésie, Nigérie, Papua Nová Guinea, Panama, Filipíny, Šalamounovy ostrovy, Srí Lanka, Tanzanie, Vietnam, Zambie

Partnerské země (mají status pozorovatele a mohou využít znalostí a zkušeností z národních programů): Argentina, Bangladěš, Barma, Benin,

¹⁶³ EHSV (2012)

¹⁶⁴ UN (2012)

Bhútán, Kamerun, Středoafriická republika, Chile, Kolumbie, Kostarika, Etiopie, Gabon, Ghana, Guatemala, Guyana, Honduras, Pobřeží Slonoviny, Keňa, Laos, Malajsie, Mexiko, Mongolsko, Maroko, Nepál, Pákistán, Peru, Jižní Súdán, Súdán, Surinam, Uganda¹⁶⁵

REDD+ zajišťuje, že rozvinuté země poskytnou finanční podporu těm rozvojovým zemím, které prokazují snížení emisí z lesů na národní úrovni (vyměřuje se oproti současnému stavu – momentu, kdy žádá země o finanční podporu). Jak již bylo zmíněno, snižování odlesňování a znehodnocování lesů může významně přispět ke změnám klimatu a také může významně přispět k:

- ochraně biologické rozmanitosti,
- udržitelnému poskytování lesního zboží a služeb,
- odolnost lesních ekosystémů,
- snižování chudoby,
- zlepšení správy lesů,
- zabezpečení potravy a vody,
- zlepšení životních podmínek komunit závislých na lese,
- vyjasnění práv využívání půdy¹⁶⁶

Kritika UN REDD a její iniciativy REDD+

Publikace organizace „Carbon Trade Watch“ (CTW) s názvem „Key Arguments Against Reducing Emissions from Deforestation and Degradation (REDD+)“ se velmi negativně staví proti REDD+ a kdy tvrdí, že mechanismus REDD by měl finančně motivovat ty, kteří odlesňují k tomu, aby snížili těžbu. REDD jim zpřístupňuje nárok na kompenzaci zisků, o něž by přišli, kdyby těžbu omezili. CTW tedy tvrdí, že tento typ kompenzací budí dojem, že úplné zastavení odlesňování je mimořádně nákladné. REDD teda odměňuje viníky a financuje společnosti těžící dřevo a vlády států s intenzívním odlesňováním.

CTW je ve své kritice velmi ostrá, uvádí dokonce, že iniciativa může dokonce urychlovat odlesňování, jelikož pro komunity a státy, které spravují lesy udržitelně, není podpora REDD dostupná. Pak se tedy může stát, že některé země rozšíří těžbu dřeva, aby získali lepší podmínky pro získání

¹⁶⁵ UN-REDD (2012)

¹⁶⁶ UN-REDD (2012)

finanční podpory z REDD iniciativy. Navíc se často stává, že za účelem těžby vytlačují místní obyvatelstvo a to je nuceno hledat si jiný způsob obživy.¹⁶⁷

REDD, podle organizace CWT a Friends of the Earth International nereaguje na těžební firmy a další původce těžby. Ani nevytváří systém, který by reguloval jejich byznys. Podle CTW jim naopak poskytuje možnost využít projekty REDD k tomu, aby získali kontrolu nad lesy. Podle definice lesů, kterou používá OSN, v níž nerozlišuje rozdíl mezi přirozenými lesy s vysokou biodiverzitou a monokulturními plantážemi (např. eukalyptus, palmy, borovice), způsobuje, že vlády a korporace mohou nahrazovat přirozené lesy plantážemi a tím způsobit katastrofu na environmentální a sociální úrovni a navíc na to v rámci REDD mohou získat finanční podporu.¹⁶⁸

Tyto organizace vytýkají iniciativě spoustu dalších chyb, já jsem se snažil vyzvednout ty nejčastěji zmiňované a podle mého názoru nejzávažnější. Ještě bych rád uvedl, že existují i iniciativy, skrze jejichž působení jsou sepisovány petice pro zrušení této iniciativy, jako např. iniciativa No REDD+.¹⁶⁹

Jako příklad projektu, který jako jeden mezi prvními zkusil iniciativy REDD je „Ulu Masen Ecosystem Project“ na podporu a ochranu ekosystému v provincii Aceh, která se nachází v severním cípu ostrova Sumatra. Tento ekosystém má velmi bohatou biodiverzitu a poskytuje vodu asi dvěma milionům lidí. Nejzávažnější problém se vyskytl hned ze začátku. V projektových papírech bylo uvedeno, že na projektu bude silně participovat místní obyvatelstvo, především při navrhování strategií. V praxi to ovšem vypadalo tak, že pro urychlení realizace, se místní obyvatelstvo vynechalo. Místní komunity si tak nebyly plně vědomy, jak budou zisky rozdělovány.¹⁷⁰

V současné době jsou všechny tři země zkoumané v diplomové práci do programu UN-REDD zapojeny. Ve Vietnamu a Indonésii jsou už v pokročilejším stádiu, protože byly jedny z prvních států, které se zapojily do tohoto programu. Naopak Laos je zatím ještě v počátcích. Tento program ovšem v těchto zemích nebyl přijat s vřelou náručí. Musí se potýkat hlavně s nedůvěrou ze strany domorodých obyvatel, podle kterých tento systém není pro ně prospěšný.¹⁷¹

¹⁶⁷ Carbon Trade Watch (2011)

¹⁶⁸ Friends of the Earth International (2010)

¹⁶⁹ No REDD+ (2013)

¹⁷⁰ Friends of the Earth International (2010)

¹⁷¹ Lang (2013)

8.2 Evropská Unie a její reakce na nelegální těžbu dřeva v rozvojových zemích

Evropská unie uznává, že jako jeden z největších odběratelů dřeva z rozvojových zemí, se také nepřímo podílí na rozšiřování nelegální těžby dřeva. Uznala tedy, že je potřeba na tuto situaci zareagovat a vytvořit pravidla pro dovoz tohoto dřeva. Snaží se také podávat rozvojovým zemím pomocnou ruku při řešení problémů spojených s nelegální těžbou dřeva.¹⁷²

8.2.1 EFI (European Forest Institute)

V roce 2011 ratifikovalo 23 států založení Evropského institutu lesnictví (EFI).

Státy, které ratifikovaly úmluvu o vzniku EFI: Rakousko, Bulharsko, Chorvatsko, ČR, Dánsko, Finsko, Německo, Řecko, Irsko, Itálie, Litva, Lucembursko, Nizozemí, Norsko, Polsko, Portugalsko, Rumunsko, Slovinsko, Španělsko, Švédsko, Švýcarsko, Turecko, Velká Británie¹⁷³

EFI se všemi svými 130 přidruženými asociacemi, členskými přidruženými organizacemi a pěti regionálními úřady a jedním projektovým centrem, nabízí lesní výzkumy a kontakty a potvrzuje spolupráci na evropské úrovni. Sídlo (ředitelství) EFI se nachází ve finském městě Joensuu.¹⁷⁴

EFI provádí výzkum a poskytuje politickou podporu v otázkách týkajících se lesnictví, usnadňuje a podporuje poskytování nestranných a politicky relevantních informací o lesích a lesnictví. Výbor se zasazuje také o lesní výzkumy a vědecky podložené informace jako základ pro tvorbu politik o lesní správě. Všechny tyto aktivity jsou prováděny na celoevropské úrovni a jsou prováděny skrze ústředí institutů a krajských úřadů.

Hlavními předměty výzkumů jsou:

- a) Udržitelnost a změna klimatu
- b) Politika a správa v dané oblasti

¹⁷² Fair Politics (2007)

¹⁷³ EFI (2012)

¹⁷⁴ FERN (2010)

c) Předvídatost a informovanost¹⁷⁵

EFI pracuje také v oblasti politiky poradenství a zahrnuje rovněž podporu při rozhodování při koupi dřeva. Má silnou podpůrnou politickou roli – díky tomu, že podporuje a spravuje EU FLEGT a jeho akční plán v zemích vyvážejících dřevo.

8.2.2 EU FLEGT (Forest Law Enforcement, Governance and Trade)

FLEGT je odpovědí Evropské Unie na celosvětový problém nelegální těžby dřeva. Tato zkratka znamená Vymahatelnost práva, správy a obchodu v lesnictví. Hlavním cílem je zajištění legálního prodeje vytěženého dřeva a rovněž posílení lesní správy. FLEGT je spravováno a řízeno EFI, podporuje jej Evropská unie, členské státy a partnerské země skrze akční plán EU FLEGT. Program především navazuje na aktivity v Africe, Asii a Střední a Jižní Americe. FLEGT poskytuje:

- **Podporu zemím:** technická asistence vládám a dalším zúčastněným skupinám v zemích, kde bojují s nelegální těžbou dřeva. Tato pomoc má vést k podpoře vyjednávání a provádění dobrovolných dohod o partnerství (VPAs).
- **Analytické studie:** Evropská komise dnes skrze EFI rozvíjí výzkumný program a určení hlavních potřeb v oblasti výzkumu (v rámci implementace akčního plánu EU FLEGT). Dále stanovení priorit výzkumu (např. zda se zaměřit na marketing lesních produktů, lesnickou politiku a správu)
- **Zlepšení komunikace:** zvýšení povědomí o cílech EU FLEGT
- **FLEGT/REDD:** posuzování vazeb a součinnosti mezi těmito dvěma programy (nejdůležitějším bodem je snižování emisí z odlesňování a znehodnocování lesů, což je klíčovým tématem mezinárodního programu v boji proti změnám klimatu v odvětví lesního hospodářství)
- **Regionální program "EFI EU FLEGT Asie":** tento program podporuje implementaci akčního plánu v Asii a usnadňuje spolupráci, přenos informací, apod. Prvním důležitým krokem

¹⁷⁵ EFI (2012)

práce „FLEGT Asia“ (běžně používaná zkratka programu) je shromažďování a sdílení informací, například obchodních statistik, vývoje trhu, studií a analýz zúčastněných stran.

FLEGT Asia spolupracuje s dalšími regionálními programy, aby podpořilo opatření, která jsou již v regionu zavedena. Program chce posílit regionální spolupráci v lesní správě a podporovat a usnadňovat mezinárodní obchod s právně ověřeným dřevem.

EU, jako reakci na zhoršující se situaci v oblasti nelegální těžby dřeva, již v roce 2003 vytvořila **Akční plán FLEGT**.¹⁷⁶

Akční plán EU FLEGT

Akční plán stanovuje opatření s cílem zabránit dovozu nelegálního dřeva do EU s cílem zlepšit poskytování legálně vytěženého dřeva a zvýšit poptávku po dřevě pocházejícího z odpovědně spravovaných lesů. Dlouhodobým cílem akčního plánu je udržitelné hospodaření s lesy.

Opatření akčního plánu:

1. Podpora zemí vyvážejících dřevo, včetně podpůrných opatření na podporu spravedlivého řešení problémů s nelegální těžbou
2. Podpůrné činnosti k obchodování s legálně vytěženým dřevem, včetně podpory rozvoje spolupráce mezi VPAs (Voluntary Partnership Agreements) a zeměmi vyvážejícími dřevo
3. Podpora zavedení politiky veřejných zakázek, včetně pomoci zadavatelům rozeznat, zda se jedná o (ne)legálně vytěžené dřevo
4. Podpora iniciativ v rámci soukromého sektoru
5. Bezpečnostní opatření pro financování a investice, včetně opatření na podporu bank a finančních institucí investujících v odvětví lesního hospodářství a při poskytování úvěrů
6. Využití stávajících legislativních nástrojů a přijetí nových právních předpisů na podporu plánu
7. Řešení problémů se dřevem¹⁷⁷

¹⁷⁶ EFI (2012)

¹⁷⁷ EFI (2012)

VPAs (Voluntary Partnership Agreements)

VPAs jsou bilaterální dohody mezi Evropskou unií a zeměmi dovážejícími vytěžené dřevo. Těmito dohodami se země zavázaly, že nebudou vyvážet ani dovážet dřevo získané nelegální těžbou.

VPA jsou založeny na vnitrostátních právních předpisech každé země, a všechny VPAs jsou schváleny vládou a občanskou společností. Zajišťuje, že dřevo lze vysledovat od jeho vytěžení až na místo vývozu. Proces zavedení VPAs se skládá z vyjednávací, ratifikační a implementační fáze.

VPAs mají za úkol zajišťovat, že pravidla a zákony jsou kompletní a efektivní. Důležitou úlohou VPAs je zajištění kontroly dovezeného dřeva a výrobků z něj prostřednictvím Kontrol zajištění zákonnosti (Legality Assurance Systems - LAS) v zemích EU. Legálnost dovezeného zboží bude vždy ověřena partnerskou zemí a musí zahrnovat kontroly lesních operací a kontrolu dodavatelského řetězce od vytěžení až po export.

VPAs byly doposud přijaty 6 zeměmi (např. Ghana, Kamerun) a dalších 7 je ve stádiu vyjednávání, mezi těmito zeměmi je i Indonésie, Vietnam a Laos. V současné době mají stále VPAs problémy s implementováním z důvodu požadovaných změn.¹⁷⁸ Mezi úspěchy se dá také počítat, že se lesní správa dostává do popředí zájmu a na evropském trhu došlo ke snížení množství nelegálně vytěženého dřeva.¹⁷⁹ Do budoucna je potřeba zapracovat na dalších opatřeních. Podstatná bude podpora značných investic do lidských, finančních a politických prostředků, spolupráce mezi spotřebními trhy, investiční opatření, dokonalejší zadávání veřejných zakázek a na lokální úrovni lepší součinnost s REDD+.

Zatím se stále pracuje na zefektivnění tohoto systému kontroly zajištění zákonnosti. Některé partnerské země již mají systém zaveden, v některých se teprve zavádí, ovšem nikde zatím není dostatečně efektivní.

Na příkladu Indonésie si můžeme ukázat, v jakém stavu se v této oblasti systém LAS nachází.

System ověřování v Indonésii je složen ze dvou komponentů:

¹⁷⁸ Palmer (2013)

¹⁷⁹ Brown (2011)

1. legálnost provozovatelů v odvětví lesního hospodářství - kdy dřevařské společnosti musí každoročně obdržet certifikáty o legálnosti provozu (ten je poskytován akreditovanou soukromou třetí stranou k ověřování orgánů)
2. legálnost dřevařských toků - kdy tok dřeva a platba daní se ověřují ve všech krocích dodavatelského řetězce, z lesa až do místa dovozu. Také se eviduje každá změna ve zpracování a vlastnictví.

V Indonésii byl zaveden online monitorovací systém. Monitorování je prováděno vyškolenými pracovníky vládních agentur a rovněž lidmi ze soukromého sektoru.

Mezi pozitivní dopady online systému monitorování patří rychlejší sběr dat, kontrola dodavatelských řetězců téměř v reálném čase a lepší přístup k informacím. Tento systém monitoringu rovněž pomáhá ke zlepšení reputace indonéského dřeva na trhu EU.¹⁸⁰

Země zapojené do programu: Kamerun, Kongo (Brazzaville), Středoafriická republika, Ghana, Libérie, Indonésie,

Země ve vyjednávací fázi: Demokratická republika Kongo, Gabon, Guyana, Honduras, Malajsie, Vietnam

Země v informační / předvyjednávací fázi: Bolívie, Kolumbie, Ekvádor, Guatemala, Peru, Kambodža, Laos, Barma, Thajsko, Papua Nová Guinea, Šalamounovy ostrovy, Pobřeží Slonoviny, Sierra Leone

Častým problémem nelegální těžby jsou nejasnosti ohledně vlastnictví dané půdy, na které se dřevo těží a také nejasnosti týkající se pozemkových práv. Místní politici a vláda často nelegální těžbu podporují, a jelikož jde tato „podpora“ z nejvyšších míst, velmi těžko se proti ní bojuje.

EU FLEGT skrze svůj akční plán a hlavně skrze VPAs má za cíl zajistit, aby mezi zeměmi produkujícími dřevo a Evropskou Unií, bylo převáženo pouze legálně získané dřevo. Důležité je, aby využití lesů fungovalo na základě

¹⁸⁰ Pichet, Viitanen (2010)

právních předpisů, které jsou šetrné k životnímu prostředí a jsou sociálně spravedlivé.¹⁸¹

Jedním z pozitivních příkladů může být spolupráce s Indonésií. Během let 2005–2010 program FLEGT podpořil 2000 rodin, které dnes spravují přes 18 000 ha státního lesa v provincii Jambi. Tento projekt je zaměřen na snížení nelegálního obchodu s dřevem a v současné době úspěšně přitahuje pozornost dalších oblastí v Indonésii.¹⁸²

Podle iniciativ vlád těchto třech států se dá soudit, že zde existuje zájem a úsilí v boji proti nelegální těžbě dřeva. Program FLEGT se jeví pro tyto země jako vhodnější, avšak k jeho přijetí vede ještě dlouhá cesta. Nejdále je zatím zcela bez překvapení Indonésie, která se už nachází ve stadiu vývoje. Vietnam je trochu pozadu a zatím pokračuje ve vyjednáváních o tomto programu a Laos se nachází úplně v počátcích stejně jako v rámci programu UN-REDD.

8.3 Spojené státy americké a jejich reakce na nelegální těžbu v rozvojových zemích

Jelikož je více než polovina nábytku vyrobeného ve Vietnamu vyvážena do USA, rád bych v krátkosti zmínil také americký zákon, který dovoz tohoto zboží upravuje.

8.3.1 Laceyho zákon (Lacey Act)

Americký Laceyho zákon na ochranu divoké přírody, bojující proti nelegálnímu obchodování s volně žijícími zvířaty a rostlinami, byl prvně přijat již v roce 1900. I přesto, že byl zákon nejučinnějším americkým zákonem bojujícím proti ničení divoké přírody, nebojoval proti nelegální těžbě dřeva. Tato změna přišla až s rokem 2008 a novelou tohoto zákona, kterou schválil Americký kongres.¹⁸³

Byl novelizován na Zákon o potravinách, ochraně životního prostředí a energetice, a to tak, že byla stanovena povinnost dovozců předkládat při dovozu určitých rostlin a rostlinných produktů (tedy i dřevěných) do USA dovozní prohlášení. Toto opatření je účinné od 15. prosince 2008.

¹⁸¹ EFI (2012)

¹⁸² EUROPEAID (2010)

¹⁸³ USDA (2013)

Pro řešení nezákonné těžby dřeva a jiného nedovoleného obchodu s ním, má Laceyho zákon tři hlavní body:

1. „USA zakazuje veškerý obchod rostlin a rostlinných produktů (např. řezivo, nábytek, papír), které jsou nelegálně vytěženého z jakéhokoli státu USA nebo jakékoliv jiné cizí země.
2. USA požaduje dovozci prohlásit zemi původu a druhové jméno všech rostlin obsažených v jejich výrobcích.
3. USA stanoví sankce za porušení zákona, včetně propadnutí zboží, pokut a uvěznění“¹⁸⁴

Všechny tyto mezinárodní organizace a jejich iniciativy mají spoustu zajímavých programů a projektů, skrze které se snaží měnit situace v těchto zemích, zabraňovat rozsáhlé korupci v oblasti těžby dřeva, spolupracovat s místními vládami, zajišťovat udržitelný rozvoj lesů, snižovat emise způsobné těžbou dřeva, atd. Podepisují se zeměmi partnerské smlouvy, smlouvy o kontrolách původu dřeva apod., a přesto většina těchto iniciativ a projektů v praxi nefunguje tak, jak se prvotně předpokládá. V teoretické rovině jsou projekty dobře promyšleny, v praxi již tolik nefungují (viz např. kritika UN REDD ze strany CWT a Friends of the Earth International). V následující kapitole se zamyslím nad tím, kde dochází k nejčastějším chybám a jak by se jim dalo předcházet, případně jak by se daly vyřešit.

Rovněž si myslím, že by bylo dosaženo lepších výsledků, kdyby mezi sebou mezinárodní organizace lépe komunikovaly a spolupracovaly jak v místě, kde projekty vznikají, tak přímo v místech, kde probíhá implementace projektů. Jejich programy a projekty jsou často postaveny na stejných principech a cíle jsou také stejné, přesto žádná z nich neslaví přílišnou úspěšnost svých projektů, někdy i naopak stav ještě zhoršují, na což např. poukazuje ve svých zprávách organizace Friends of the Earth International.¹⁸⁵

Nelegální těžba dřeva není v mezinárodním měřítku přehlížena. Naopak zde existuje celá řada iniciativ, které by se touto problematikou zabývaly. Ovšem tyto iniciativy se často poměrně liší v oblasti úspěchu a neúspěchu. Mezi ty úspěšnější by se dal zařadit např. program FLEGT, který má nespočet

¹⁸⁴ EIA (2012)

¹⁸⁵ Friends of the Earth International (2010)

pozitivních dopadů. Problémem je, že k jeho přijetí vede dlouhá a strastiplná cesta. Indonésie, Vietnam a Laos se snaží zapojit do tohoto programu, ale cíl je ještě hodně vzdálen, alespoň tedy pro Vietnam a Laos. Právě tyto dva státy by potřebovaly co nejrychlejší pomoc od mezinárodního společenství, aby mohly efektivně reagovat na nelegální těžbu dřeva.

9 Srovnání a formulace návrhů na možná řešení problematiky nelegální těžby dřeva v Indonésii, Vietnamu a Laosu

Navzdory zlepšujícím se snahám vlád reagovat na nelegální těžbu dřeva, je nelegální těžba dřeva v jihovýchodní Asii stále významným problémem a představuje velkou výzvu pro mezinárodní společenství. Ostatně celé mezinárodní společenství má konečnou odpovědnost za nelegální těžbu dřeva. Jejich poptávka po levných dřevěných produktech je největším činitelem. Jestli nedojde k větší snaze, následky budou obrovské, dojde k ohromné deforestaci a změně klimatu a ztrátě biodiverzity.

Cílem mých návrhů je zajistit co největší možné výnosy z těžby dřeva a zároveň vytvoření co nejlepších podmínek pro bohatou faunu a floru v lesích Indonésie, Vietnamu a Laosu. Nelegální těžba dřeva je komplexní problém, proto je důležité, aby se boj nezaměřil jen na jedinou oblast, ale na všechny příčiny zároveň, a aby se do boje proti ní zapojilo co nejvíce spolupracujících aktérů. Tento boj musí začít okamžitě, jinak za pár desítek let bude jihovýchodní Asie bez lesního pokryvu.

Indonésie, Vietnam a Laos jsou státy, které se od sebe liší v mnoha ohledech, ale všechny tyto tři země se musí potýkat se stejným problémem, nelegální těžbou dřeva. Je zajímavé, že některé příčiny se vyskytují u všech třech zmíněných států, jako například korupce, špatné vymáhání práva, institucionální problémy nebo nerovnováha mezi nabídkou a poptávkou. Ovšem existují i specifické příčiny pro každý stát jednotlivě. Pro Indonésii jsou typické komerční plantáže, které se neúnosně rozšiřují na úkor chráněných území a stávají stále populárnější. Ve Vietnamu a Laosu je velkou příčinou nelegální těžby dřeva nejasná a nejednoznačná legislativa a také nefunkční definice legálně vytěženého dřeva, proto každoročně je z Laosu do Vietnamu vyvezeno obrovské množství tohoto dřeva. Laos se navíc potýká s problémem rozdělování kvót, který zapřičiňuje nelegální těžbu v tomto státě a tak způsobuje velkou míru deforestace.

Nelegální těžba dřeva má pro tyto státy fatální následky environmentálního charakteru. Všechny tři země se potýkají s velkou mírou deforestace. Vzácné a bohaté lesy těchto států rapidně mizí navzdory

snahám místních vlád. Největším problémem je pak ohrožení a ztráta biologické rozmanitosti a ztráta jedinečných přírodních lokalit.

Reakce jednotlivých vlád se velmi liší. Za neúspěšnější se dá považovat reakce indonéské vlády, které se podařilo v poslední době snížit míru nelegální těžby na svém území a ocenit se dá také její spolupráce na mezinárodní úrovni. Naopak v Laosu existuje velký prostor pro zlepšení v těchto oblastech. Místní komunistická vláda se zatím moc nedokáže vyrovnat s nelegální těžbou a chybí zde i větší snaha z její strany.

Na nelegální těžbě dřeva se ve všech těchto státech podílí armádní skupiny a zkorumpovaní úředníci, kteří mají kontrolu nad celým procesem nelegální těžby dřeva. Rozhodují o rozdělení koncesí, o těžbě, zpracování i transportu a následném prodeji. Celý tento systém funguje proto, že zde neexistuje princip dobrého vládnutí. Tito lidé využívají místní vesničany jako levnou pracovní sílu, na kontrolních bodech vybírají úplatky a svoje podnikání chrání prostřednictvím násilí a zastrašování. Zneužívají své pravomoci k osobnímu zisku, a nejzávažnější je, že tato krádež se stala v těchto zemích společensky přijatelnou. Jednou z nejdůležitějších příčin je tedy korupce, se kterou se potýkají všechny tři státy, ale nejvyšší míra korupce je v Laosu.

9.1 Boj proti korupci

Boj s korupcí je dlouhodobým procesem vyžadujícím kooperaci všech členů veřejné správy, a to v oblasti předcházení, zprůhlednění procesů i postihu. Korupční praktiky jsou často těsně propojeny s dalšími formami trestního jednání, a mohou tak přispět k podkopání samotné podstaty společnosti. Vlády těchto zemí by se měly silně zaměřit na snížení míry korupce, protože korupce patří k jejich nejzávažnějším problémům. Důležitým aktérem je ale také mezinárodní společenství, které musí vytvářet na tyto země neustálý tlak prostřednictvím sankcí, peticí a celosvětových kampaní, které by byly zaměřeny na konkrétní osoby a kauzy, aby se tento problém dostal co do největšího povědomí. Příkladem pro tyto země může být kampaň z Malajsie *Stop Timber Corruption* proti rodině Taib. Díky této kampani došlo v nedávné době k odhalení korupčního jednání této rodiny a existuje již návrh poslanců na

zmrazení jejich švýcarských účtů.¹⁸⁶ Tyto země by se také měly pokusit vytvořit specializované útvary, které by se zabývaly a bojovaly proti korupci. Financovány by mohly tyto útvary být z aukcí, na kterých by se dražilo zabavené dřevo.

Záměrem by mělo být dosáhnoutí stavu, kdy korupce nebude standardem, ale kdy výkonné a soudní orgány a občané budou považovat uplácení a přijímání úplatků za opovržením hodné a zavržením hodné.

Vietnam, Laos i Indonésie by se měly více soustředit na projekty, zaměřené na poskytování bezplatného právního poradenství v boji proti korupci a na aktivity související se zvyšováním motivace zaměstnanců veřejné správy.

K snížení by určitě pomohla větší transparentnost. Transparentnost je bezpodmínečně považována za ústřední nástroj účinného předcházení korupčního jednání. Vlády by se tedy měly zaměřit na prosazování principu rovného a neomezeného přístupu ke všem důležitým informacím o veřejném rozhodování. Vyšší míra transparentnosti přiměje korupční aktéry, aby vynakládali vyšší výdaje na utajení korupce, což by mohlo vést ke snížení míry korupce.

9.2 Udržitelné lesní hospodářství

Navzdory rozdílu mezi indonéským, vietnamským a laoským systémem lesního hospodářství, je ve všech třech státech lesní hospodářství v neuspokojivém stavu. Jeho posílení je proto rozhodujícím kritériem.

Dovolím si tvrdit, že by mělo rovněž dojít k zavedení povinného vyhodnocení vlivů na životní prostředí (Environmental Impact Assessment - EIA) a jeho striktnímu dodržování. Tento proces má za cíl zhodnotit vliv stavby na životní prostředí a zhodnotit jestli je vhodné takovýto projekt realizovat. Tento systém je sice zaveden ve všech třech zemích, ale v Laosu a Vietnamu je naprosto přehlížen a často vnímán jako překážka k rozvoji a proto je mnohdy obcházen. Toto vyhodnocení by mělo být prováděno vždy třetí stranou, která zajistí, že zahrne všechny stakeholdery. Na vládách je tedy, aby EIA bylo začleněno do platné legislativy.

¹⁸⁶ Stop Timber Corruption (2013)

Vlády by také měly zajistit, aby před každým vydáním koncesí nebo rozhodnutím o těžbě, bylo vše pečlivě naplánováno. Proto potřebuje podporovat instituce zodpovědné za průzkumy lesa. Tyto instituce musí zajistit potřebná data a vytvořit mapy, na kterých budou jasně vyznačena území určená k těžbě, chráněná území a také oblasti s výskytem vzácných druhů, aby bylo zabráněno těžbě právě na těchto územích. K tomuto řešení napomůže právě program EU FLEGT, který může zajistit jak know-how tak i finance. Právě Laos a Vietnam by měly pokračovat v jednáních a snažit se splnit všechny požadavky nutné pro přijetí do tohoto programu.

Zároveň by před samotnou těžbou dřeva měly být identifikovány ohrožené biotopy, a mělo by být určeno určité množství komerčně těžených stromů, které se vždy zachová, aby posléze mohlo dojít k obnově. Dále by měly být těženy jen ty stromy, které jsou povoleny, chráněné druhy by se měly ponechat. Mimořádné znalosti o druzích, které jsou podstatné pro zachování místních populací, mají místní obyvatelé, proto navrhuji, aby s nimi byly tyto znalosti konzultovány a případně zahrnuty do správy koncesí.

Pro všechny tyto tři státy jsou typické špatně fungující informační systémy a sběr dat v oblasti lesních zdrojů, které jsou zcela nezbytné pro správně fungující lesní hospodářství. Proto je důležitým faktorem zlepšit sběr a rozšíření statistických dat a informací. Právě informace je velice mocným nástrojem při správě lesnického sektoru. Navrhuji, aby vlády Laosu a Vietnamu, které ještě nejsou součástí programu EU FLEGT, začaly pracovat na programu, který by se zaměřil na sběr dat lesnického sektoru a jejich následné uveřejňování. Tento program by se skládal ze zjišťování stavů lesů a prováděl by se na celém území vybraných států. Průzkum by se skládal z šetření přímo v terénu a údajů z map. Takto by se získaly přesné údaje o stavu lesů, které potřebuje lesní správa, a bylo by možno hodnotit hospodaření v lesích a dosahování cílů lesního hospodářství. Toto zjišťování by ale muselo být zcela nezávislé na vlastnících nebo státní správě lesů. Důležitým krokem musí být jmenování nezávislého orgánu, např. národní statistický úřad nebo výzkumný institut, který by byl zodpovědný za tyto informační služby. Tento orgán by měl mít právo získat veškeré informace, i ty, které již existují.

Těžba by měla probíhat podle postupu tzv. Reduced Impact Logging (RIL) - těžby s omezenými dopady na životní prostředí. Tento systém je šetrný

k životnímu prostředí, skládá se z celé řady metod kácení lesů, snižuje nebezpečí vzniku požárů, omezuje erozi a napomáhá udržovat vodní režim v krajině. Opírá se také o inventarizaci dřevin v daném území a o zásadu, že se kácí jen vzrostlé stromy.¹⁸⁷ RIL může být uplatněn ve všech třech zemích, ale bude úspěšný jen za předpokladu, že intenzita těžby dřeva bude mírná.

V těchto zemích patří k těžbě dřeva samozřejmě zakládání táborů a budování přístupových cest. V Indonésii jsou tyto tábory využívány dlouhodobě z důvodu větších koncesí, na rozdíl od Vietnamu a Laosu, kde jsou tyto tábory jen dočasné. Důležité je tedy, aby tyto tábory nebyly zakládány v chráněných oblastech. Přístupové cesty by se měly vyhýbat těmto územím a vodním tokům a musí mít co nejmenší negativní dopad na životní prostředí. Řešením by bylo nevydávání tak velkých koncesí, což by vedlo jen k dočasným táborům a především by vlády měly zpřísnit postihy pro společnosti, které tyto standardy porušují.

Při samotné těžbě dřeva by nemělo docházet k vedlejším škodám, jako jsou eroze nebo zhutňování půd. Doporučují raději používat metody, s menším negativním dopadem, jako např. tažná zvířata nebo lehčí stroje.

Po těžbě dřeva je také důležité a často přehlížené, aby přístupové cesty byly zataraseny. Hlavní účelem je, aby živočichové mohli migrovat a lovci k nim neměli snadný přístup. Vlády by poté měly ihned začít s reforestací lokálními druhy, aby zde nedocházelo k erozi půdy.

Podle mého názoru je velmi důležité, aby státy jihovýchodní Asie a celkově státy, které se s nelegální těžbou dřeva potýkají, více podporovaly lesní certifikaci. Myslím si, že lesní certifikace je velmi důležitý nástroj pro zajištění finančně a environmentálně vhodného lesního hospodářství, které je zároveň společensky prospěšné. Indonésie, Vietnam, a Laos sice podporují systém (FSC - Forest Stewardship Council), ale zatím je počet takto certifikovaných lesů jen malý.

S certifikací souvisí systém náležité péče. Tento systém poskytuje přístup k velkému množství informací. Obsahuje informace o zdrojích a dodavatelích dřeva a dřevařských výrobců, o souladu se zákonnými předpisy

¹⁸⁷ Butler (2012)

země původu vytěženého dřeva, o popisu a množství výrobků a oprávnění k těžbě.

Vlády Indonésie, Vietnamu a Laosu by se také mohly zaměřit na podporu konceptu společenské odpovědnosti firem. Tento koncept přináší odpovědné podnikání, které se zaměřuje i na sociální a ekologické zájmy. Cílem je včlenit sociální a ekologické aspekty do činností, které směřují k zisku. Odpovědná firma se snaží uspokojovat požadavky nejen svých zákazníků, ale i dalších osob, s nimiž spolupracuje, např. zaměstnanci, dodavatelé a místní komunity. Může tak pozitivně ovlivňovat celou společnost a životní prostředí. Tento koncept má samozřejmě pro firmy spoustu výhod. Díky tomuto konceptu může dojít k posílení důvěryhodnosti firmy a přitažlivosti pro investory. Firmy se také mohou lépe odlišit od konkurence a více zviditelnit. V neposlední řadě také dochází často k přímým finančním úsporám spojeným s ekologickým chováním.

9.3 Boj proti obchodu se dřevem mezi Laosem a Vietnamem

Pokud chtějí vietnamská a laoská vláda úspěšně bojovat proti nelegální těžbě dřeva, bude potřeba, aby se společně sešly u jednoho stolu a dohodly se na vzájemném prosazování a respektování svých zákonů a předpisů. Tento krok je podle mě naprosto nezbytný pro zastavení využívání nezpracovaného dřeva z Laosu do Vietnamu, kdy Laos očividně toto dřevo ani vyvážet nechce.

Laoská vláda by také měla zkontrolovat veškeré smlouvy, které má podepsané se dřevu těžícími společnostmi na svém území, a popřípadě se dohodnout, upravit je a zavést větší transparentnost prostřednictvím uveřejnění těchto smluv pro širokou veřejnost. Zveřejnění smluv je především správné a transparentní jednání vůči občanům. Transparentnost celého systému je důležitá k tomu, aby nedocházelo k různému zneužívání a nepoctivým aktivitám.

Podstatné je také oddělení veřejného zájmu od soukromých zájmů. Proto by Laos měl začít transparentně zveřejňovat detaily, související s vydáváním kvót a rozmístěním těžby, která se týká budování infrastruktury a plantáží. K tomu také přispěje vyjasnění pravidel pro konvertování lesní půdy na plantáže. Jestli nepodnikne tyto kroky, tak se obávám, že do deseti let nebude v Laosu žádné další dřevo k vytěžení.

Vietnam by měl nejprve začít respektovat zákaz Laosu na exportování nezpracovaného dřeva tím, že striktně nařídí celníkům blokovat dodávky tohoto dřeva z Laosu. Současně by měl jednat s lidmi z dřevozpracujícího průmyslu a především prošetřit aktivity vietnamských dřevozpracujících a nábytkářských firem, které jsem zmínil výše (např. COECCO) a přimět je k vyloučení tohoto dřeva z jejich dodavatelského řetězce. Pravidelné kontroly a následné zabavování nelegálně vytěženého dřeva mohou být také efektivní. Podstatné také bude, zda Vietnam dokáže znemožnit vietnamské armádě podílet se na těžbě dřeva na území Laosu.

Společnost a spotřebitelé v těchto zemích se také mohou podílet na snižování nelegální těžby dřeva. Při nákupu by měly požadovat důkaz (např. CoC), že produkty z Vietnamu, nejsou vyrobené z dovezeného nezpracovaného laoského dřeva, což by mohlo vést k potřebné změně nabídky.

Podle mého názoru by Laos a Vietnam měly pokračovat ve spolupráci s Evropskou Unií a přistoupit co nejdříve k dobrovolným partnerským dohodám (VPA). EU by měla zajistit, aby v těchto dohodách byl zmíněn právě obchod se dřevem přímo mezi těmito dvěma zeměmi. Rozhovory by měly být vedeny se všemi aktéry, i s těmi na nejnižší úrovni, za účelem získání co největšího množství informací.

Z mého pohledu je ale nejpodstatnější, aby EU zajistila dostatečné množství financí, jinak Laos a Vietnam nebudou schopni vytvořit odpovídající kontrolu a vynucování práva, které je nezbytné pro snížení nelegální těžby dřeva. VPA nebude moci být v boji proti nezákonným postupům úspěšná a uchovat místním komunitám možnost prospěchu z lesních zdrojů, nebudou-li přijata všechna dodatečná opatření, která se budou týkat posílení vynucování práva a jasné definici legálně vytěženého dřeva. Proto by EU měla zajistit odpovědnost místních vlád za závazky učiněné v rámci VPA. Pokud vlády slibované reformy nedodrží, nemělo by dojít k uvolňování další rozpočtové podpory. EU by rovněž měla z fungování státní správy učinit jádro VPA a pomoci vládám zlepšit vymahatelnost lesního práva. Rovněž jim pomoci řešit problémy s korupcí a revizemi zákonů o právech k půdě, lesům a společném prospěchu.

9.4 Posílení vynucování práva

Vymáhání práva v Indonésii, Vietnamu a Laosu je na velmi špatné úrovni. Z tohoto důvodu by bylo dobré, kdyby se tyto země zaměřily na maximalizování efektivnosti vynucování práva, popřípadě na techniky dálkového průzkumu, a implementování takto získaných dat do systému vynucování práva. To by ovšem vedlo k posílení jedině, kdyby byly provedeny také institucionální reformy a reformy v oblasti trestního práva. Mělo by jednoznačně dojít ke zpřísnění trestů za nelegální těžbu dřeva, které by odradilo jednotlivé aktéry od těchto aktivit.

Ke snížení korupce by možná přispělo, kdyby lidé, kteří mají na starost vymáhání práva, nebyli placeni přímo vládou, ale v rámci sebekontroly by byli součástí společností podílejících se na těžbě dřeva. Ovšem záleží do jaké míry je schopno přispět mezinárodní společenství a jeho poptávka po certifikovaném dřevě a dřevěných produktech. Vlády by měly také zajistit, aby měly NNO větší přístup k informacím a mohly se tak podílet na ověřování.

9.5 Posilování politické vůle

Boj s nelegální těžbou dřeva v Indonésii, Vietnamu a Laosu může být úspěšný jedině, když si tyto země určí tento problém jako jednu z hlavních priorit. Komplikací ovšem je, že politici se musí mimo nelegální těžbu dřeva zabývat i jinými problémy. Podstatné je tedy, aby na tento problém ministři lesnictví neustále upozorňovali, a snažili se zmobilizovat další aktéry, především ministerstvo pro spravedlnost. Jedině tak se z nelegální těžby dřeva stane skutečná priorita pro trestní právo. Všichni aktéři by pak měli vytvořit společnou strategii. Strategie ovšem nestačí. Potřeba jsou také dostatečné finance. Priority nejsou většinou určeny slovy politiků, ale podílem státního rozpočtu. Tyto finance se musí poté použít na vybavení a tréninky pro lidi, kteří se zabývají vynucováním práva.

10 Závěr

Nelegální těžba dřeva není problémem vždy jen daného regionu, kde se dřevo těží, je hlavně velmi vážným celosvětovým problémem a to v tak silném měřítku, kdy je jeho řešení víc než neodkladné. Stav pralesů je v dnešní době alarmující, denně mizí obrovské plochy lesního pokryvu, dochází k degradaci půd. Dopady jsou nevyčísitelné, někdy až nezvratné. Jak již bylo napsáno, existuje nespočet organizací, programů a projektů na řešení situace, ale výsledky zatím nejsou uspokojivé.

Na nelegální těžbu je třeba nahlížet ze dvou pohledů. Ten první je svým způsobem přijatelnější, i když také škodlivý. Jedná se o nelegální těžbu, na které se podílejí nejchudší obyvatelé těchto zemí, kdy peníze z této těžby jsou jejich jediným zdrojem obživy. Druhý pohled je mnohem víc znepokojující. Jedná se o nelegální těžbu prováděnou firmami, gangy a dalšími skupinami za účelem vysokého zisku a získání vlivu. Oba případy mají dopad na životní prostředí, oba by měly být ukončeny a to co v nejkratším čase. U chudých obyvatel je ovšem důvod pochopitelný a ve své podstatě odpustitelný, na rozdíl od vykořisťovatelských firem a dalších takových skupin.

Mezi nejvýznamnější příčiny nelegální těžby dřeva v těchto vybraných státech patří všudypřítomná korupce, která proniká do všech sektorů. Obzvláště sektor lesnictví se musí potýkat s touto závažnou překážkou. Podle důkazů se počet úředníků, kteří přijímají úplatky, neustále zvyšuje. Jedním z důvodů jsou jejich nízké platy, ale poměrně významné pravomoci. Pokračujícím problémem je však to, že korupce v těchto zemích je vnímána jako určitý standard.

K nelegální těžbě přispívá také mezinárodní společenství. Rozvinuté státy EU a Severní Ameriky, Čína a Indie neberou ohled na dostupné zdroje a vytvářejí nadměrnou poptávku po dřevě, papírenském zboží a nábytku a zároveň ignorují, jestli dřevo bylo vytěženo legálně. Takto tlačí na tyto země, které se pak snaží uspokojit poptávku nelegální těžbou dřeva.

Následky nelegální těžby dřeva jsou devastující. Dochází k rozsáhlé deforestaci a destrukci biologické rozmanitosti. Každoročně jsou zničeny obrovské oblasti lesů. Ničení přírodního prostředí vede často k ohrožení místních populací. Nelegální těžba dřeva také ohrožuje místní obyvatelstvo, především domorodé skupiny přímo závislé na lese, a jejich živobytí.

Všechny tři vlády vykazují určitou snahu v boji proti nelegální těžbě dřeva. Reakce indonéské vlády se dá považovat za nejpokročilejší z těchto států. Snaží se spolupracovat s mezinárodním společenstvím v rámci programů EU FLEGT a UN-REDD. Tyto iniciativy jsou reakcí mezinárodního společenství na tento problém. Avšak jejich účinek je neustálým předmětem diskuzí, protože se ukazuje, že např. program UN-REDD ne zcela pomáhá místním domorodým komunitám, které z něho prakticky neprofitují. Naopak reakce laoské vlády je nejslabší. Poslední důkazy ukazují určitou snahu, ale ta na snížení nelegální těžby dřeva nemá velký vliv. Všechny tyto tři státy se potýkají s mnoha institucionálními problémy, např. nejasnou legislativou nebo je zde problém s efektivním vymáháním práva.

Předtím, než jsem se hlouběji ponořil do problematiky nelegální těžby dřeva v oblasti jihovýchodní Asie, jsem netušil, že existuje taková spousta iniciativ, programů, projektů a návrhů na řešení problematiky těžby dřeva a jeho následného prodeje, jelikož pozitivní výsledky v této oblasti nejsou nijak zásadní. Překvapilo mě, že takové množství peněz, které se v rámci projektů investuje, není schopno dosáhnout zásadních výsledků. Za jeden z hlavních problémů považuji nedostatečnou komunikaci mezi vládami zemí, kde je problém s nelegální těžbou dřeva a organizací, která spravuje a financuje daný projekt. Také bych si dovilil tvrdit, že lidé, kteří za nelegální těžbou dřeva stojí, si neuvědomují (nebo si své činy uvědomují, ale jsou vůči tomu lhostejní), že ničí budoucnost naší planety a že jejich sobectví může vést ke zkáze naší planety. Jsou to lidé, které zajímá pouze vlastní blaho a tato propletená zkorumpovaná síť vládních úředníků, těžařů a gangů je jen velmi těžko narušitelná.

Ve své práci jsem se pokusil, na základě posbíraných dat a údajů, vytvořit analýzu dané problematiky a najít vhodná řešení. Mé návrhy, které jsem formuloval v předešlé kapitole, vychází z poznatků, které jsem získal během svého studia této problematiky.

Navrhovaná řešení se zaměřují na důsledný boj proti korupci, který vyžaduje kooperaci všech členů veřejné správy, a to v oblasti předcházení, zprůhlednění procesů i postihu. Vlády by se měly zaměřit na podporu transparentnosti prostřednictvím prosazování principu rovného a neomezeného přístupu ke všem informacím o veřejném rozhodování. Důležitá je také podpora

udržitelného lesního hospodářství, které by pomohlo ke zlepšení životního prostředí v těchto státech. Vymáhání práva v Indonésii, Vietnamu a Laosu je na velmi slabé úrovni. Proto je také významné zlepšit efektivnost vynucování práva, techniky dálkového průzkumu a implementování takto získaných dat do systému vynucování práva. Všechna tato řešení a návrhy budou efektivní jen za předpokladu, že budou aplikována všechna souhrnně.

Pro tuto problematiku je velmi důležité, aby všechny zákony a pravidla pro nelegální těžbu dřeva byly dodržovány, aby vlády nebyly korumpovány, aby všechny návrhy na zastavení nelegální těžby dřeva byly užívány komplexně, aby spolu vlády daných zemí komunikovaly a spojily se v tomto boji. Aby mezinárodní organizace dále a silněji komunikovaly se zeměmi a snažili se zapojit i občany těchto zemí do boje proti nelegální těžbě a obchodu s ním.

I když se můj výrok bude možná zdát naivní a všeobecně nic nepřinášející – musí přeci existovat řešení, jak tento akt ničící naši planetu zastavit (lépe řečeno – jak zastavit činnost lidí, kterým nezáleží na budoucím stavu Země) a věřím, že se objeví dříve, než budeme litovat a nebude cesty zpět. Věřím, že mezinárodní organizace ve svém jednání přitvrdí a začnou razantněji trestat prohřešky lidí odpovědných za nelegální těžbu dřeva a jeho následného prodeje do rozvinutých zemí. Také doufám, že se začnou tvořit další a další kampaně hovořící o problematice, aby i lidé v Evropě, USA, Austrálii, apod., kteří nakupují např. nábytek ze dřeva, začali uvažovat nad tím, zda ví, odkud dřevo, z něž je nábytek vyroben, pochází a jakým způsobem se do jeho země dostalo a prodalo...

11 Shrnutí

Diplomová práce se zabývá nelegální těžbou v Indonésii, Vietnamu a Laosu. Analyzuje příčiny jako je korupce nebo mezinárodní poptávka po dřevě. Popisuje také následky nelegální těžby dřeva v jednotlivých zemích na životní prostředí a místní obyvatelstvo. Hodnotí postoje místních vlád a popisuje iniciativy mezinárodního společenství k této problematice. V závěru jsou formulovány možná řešení a návrhy, které se týkají boje proti korupci, udržitelného lesního hospodářství, boje proti obchodu s nelegálně vytěženým dřevem a vymáhání práva.

Klíčová slova

nelegální těžba dřeva, Indonésie, Vietnam, Laos, korupce, lesní hospodářství, FLEGT, UN-REDD

Summary

This thesis deals with illegal logging in Indonesia, Vietnam and Laos. It analyzes the causes such as corruption or international demand for wood. It also describes the consequences of illegal logging to the environment and the local population. Assesses the attitudes of local governments and describes the initiatives of the international community on this issue. Formulates possible solutions and proposals relating to the fight against corruption, sustainable forest management, the fight against timber trafficking and law enforcement.

Keywords

illegal logging, Indonesia, Vietnam, Laos, corruption, forest management, FLEGT, UN-REDD

12 Použité zdroje

AHLENIUS, Hugo. *Extent of deforestation in Borneo 1950-2005, and projection towards 2020* [online]. GRIDA. 2007 [cit. 2013-02-22]. Dostupné z: http://www.grida.no/graphicslib/detail/extent-of-deforestation-in-borneo-1950-2005-and-projection-towards-2020_119c

BARBER, Charles Victor a James SCHWEITHELM. *Trial By Fire: Forest fires and forestry policy in Indonesia's era of crisis and reform*. World Resources Institute. 2000. ISBN 1-56973-408-9. Dostupné z: <http://pdf.wri.org/trialbyfire.pdf>

BOH, Melinda. A dam too far in Laos. In: *Asia Times Online* [online]. 2012 [cit. 2013-05-28]. Dostupné z: http://www.atimes.com/atimes/Southeast_Asia/SEA-01-120413.html

BOUNGNAKEO, Khamphachanh. Forest Law Enforcement and Governance in Lao PDR. In: *China and the Global Forest Products Trade: 4th Meeting* [online]. 2009 [cit. 2013-05-28]. Dostupné z: http://www.forest-trends.org/documents/files/doc_832.pdf

BRACK, Duncan a Gavin HAYMAN. *Intergovernmental Actions On Illegal Logging: Options for intergovernmental action to help combat illegal logging and illegal trade in timber and forest products* [online]. Royal Institute Of International Affairs .2001 [cit. 2013-05-28]. Dostupné z: <http://www.illegal-logging.info/uploads/Illegalloggingfinalreport.pdf>

BRACK, Duncan. *Illegal Logging* [online]. Chatham House. 2006 [cit. 2013-05-28]. Dostupné z: http://www.fairpolitics.nl/doc/fair_politics_eu/illegal_logging/Briefing_paper_Illegal_logging_Chatham_House_2006.pdf

BRACK, Duncan. *Illegal Logging and Related Trade: 2008 Assessment of the Global Response* [online]. Chatham House. 2009 [cit. 2013-05-22]. Dostupné z: http://www.illegal-logging.info/uploads/1_2008PilotAssessmentofResponsetoIllegalLogging.pdf

- BROWN, David. *A comparative analysis of REDD+ and FLEGT design & implementation*. In: *seminar From Global Intentions to Local Improvements* [online]. ODI London. 2011 [cit. 2013-05-25].
- BUHMANN, Karin a Iben NATHAN. *Plentiful forests, happy people? The EU's FLEGT approach and its impact on human rights and private forestry sustainability schemes* [online]. *Nordic Environmental Law Journal*, 2013 [cit. 2013-05-28]. Dostupné z: http://rudar.ruc.dk/bitstream/1800/10492/1/Nordic_Environmental_Law_Journal_12_2_Buhman_Nathan.pdf
- BUTLER, Rhett. Indonesia. In: *Tropical conservation science* [online]. 2006a [cit. 2013-05-22]. Dostupné z: <http://rainforests.mongabay.com/20indonesia.htm>
- BUTLER, Rhett. Laos. In: *Tropical conservation science* [online]. 2006b [cit. 2013-05-22]. Dostupné z: <http://rainforests.mongabay.com/20laos.htm>
- BUTLER, Rhett. *Illegal logging rampant in Vietnam*. In: *Tropical conservation science* [online]. 2010 [cit. 2013-05-22]. Dostupné z: <http://www.mongabay.com/about.html>
- BUTLER, Rhett. *Laos Forest Information and Data*. In: *Tropical conservation science* [online]. 2011 [cit. 2013-05-25]. Dostupné z: <http://rainforests.mongabay.com/deforestation/2000/Laos.htm#03-deforestation>
- BUTLER, Rhett. *Reduced Impact Logging*. In: *Tropical conservation science* [online]. 2012 [cit. 2013-05-28]. Dostupné z: <http://rainforests.mongabay.com/1011.htm>
- CARBON TRADE WATCH. *Key Arguments Against Reducing Emissions from Deforestation and Degradation*. In: [online]. 2011 [cit. 2013-05-29]. Dostupné z: http://globaljusticeecology.org/files/REDD_key_arguments.pdf
- CASSON, A. a kol. *Illegal logging and law enforcement in Indonesia-Findings from the World Bank and WWF Alliance Assessment Process* [online]. 2006 [cit. 2013-05-22]. Dostupné z: <http://www.sekala.net/files/FLEGedit4Sept06.pdf>

CEPI. *Code of Conduct for the Paper Industry* [online]. 2003 [cit. 2013-05-22]. Dostupné z: http://www.illegal-logging.info/uploads/CEPI_Code_of_Conduct.pdf

COLCHESTER, Marcus. *Illegal Timber in Indonesia: Experiments with Legal Verification*. In: *World Rainforest Movement* [online]. Forest Peoples Programme. 2005 [cit. 2013-05-22]. Dostupné z: <http://www.wrm.org.uy/bulletin/98/Indonesia.html>

CONTRERAS-HERMOSILLA, Arnoldo a kol. *The Economics Of Illegal Logging And Associated Trade* [online]. SG/SD/RT(2007)1. OECD, 2007 [cit. 2013-05-29]. Dostupné z: http://www.illegal-logging.info/uploads/OECD_background_paper_on_illegal_logging.pdf

ČESKÝ ROZHLAS. *Tropické lesy Vietnamu* [online]. 2010 [cit. 2013-05-22]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/priroda/zvirata/_pda/738380

ČTK. *Laos schválil stavbu kontroverzní obří elektrárny na řece Mekong*. In: *EkoList: Měsíčník o problémech životního prostředí* [online]. Praha: BEZK, 2012 [cit. 2013-05-29]. Dostupné z: <http://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/laos-schvalil-stavbu-kontroverzni-obri-elektrarny-na-rece-mekong>

DAINHANSA, Vilaysinh. *Preventing Corruption: Effective Administration And Criminal Justice Measures: A Lao Perspective* [online]. 2012 [cit. 2013-05-25]. Dostupné z: http://www.unafei.or.jp/english/pdf/PDF_GG5_Seminar/GG5_LaoPDR1.pdf

DOWN TO EARTH. *BRIK - a flawed approach*. In: *Down to Earth* [online]. 2004 [cit. 2013-05-22]. Dostupné z: <http://www.downtoearth-indonesia.org/story/brik-flawed-approach>

DUDLEY, Richard G. *Modeling the effects of a log export ban in Indonesia*. *System Dynamics Review* [online]. 2004, vol. 20, issue 2, s. 99-116 [cit. 2013-05-29]. DOI: 10.1002/sdr.288. Dostupné z: <http://rgdudley.home.comcast.net/~rgdudley/PDF/DudLXB04.pdf>

EFI. *Our Organisation*. In: European Forest Institute [online]. 2012a [cit. 2013-05-25]. Dostupné z: <http://www.euflegt.efi.int/portal/www.efi.int/portal/1623>

EFI. *The EU FLEGT Action Plan*. In: European Forest Institute [online]. 2012b [cit. 2013-05-25]. Dostupné z: http://www.euflegt.efi.int/portal/home/flegt_intro/flegt_action_plan/

EFI. *The Goal*. In: European Forest Institute [online]. 2012c [cit. 2013-05-25]. Dostupné z: http://www.euflegt.efi.int/portal/home/vpas/the_goal/

EFI. *EU Timber Regulation and FLEGT-licensed timber*. In: European Forest Institute [online]. 2012d [cit. 2013-05-25]. Dostupné z: http://www.euflegt.efi.int/portal/home/the_eu_timber_regulation_and_flegt-licensed_timber

EHSV. NÁVRH STANOVISKA specializované sekce Zemědělství, rozvoj venkova, životní prostředí k tématu Rio+20 – bilance a perspektivy (dodatkové stanovisko). In: [online]. 2012 [cit. 2013-05-29]. Dostupné z: http://eur-lex.europa.eu/Result.do?arg0=Rio%2B20+&arg1=&arg2=&titre=titre&chlang=cs&RechType=RECH_mot&Submit=Hledat

EIA. *The U.S. Lacey Act Background* [online]. 2008 [cit. 2013-05-25]. Dostupné z: <http://awsassets.panda.org/downloads/laceyactfaq.pdf>

EIA. *CROSSROADS: The Illicit Timber Trade Between Laos and Vietnam* [online]. 2011 [cit. 2013-04-22]. Dostupné z: <http://www.illegal-logging.info/uploads/EIA2011CrossroadsreportLaosVietnamtimbertrade.pdf>

EIA. *APPETITE FOR DESTRUCTION: China's trade in illegal timber* [online]. 2012a [cit. 2013-05-25]. Dostupné z: <http://www.illegal-logging.info/uploads/EIAAppetiteforDestructionlores.pdf>

EIA. *CHECKPOINTS: How Powerful Interest Groups Continue to Undermine Forest Governance in Laos* [online]. 2012b [cit. 2013-04-23]. Dostupné z: <http://www.eia-international.org/wp-content/uploads/EIA-Checkpoints-report.pdf>

EIA/TELEPAK. *BORDERLINES: Vietnam's Booming Furniture Industry and Timber Smuggling in Mekong Region* [online]. 2008 [cit. 2013-05-29]. ISBN 0-

9540768-6-9. Dostupné z: <http://www.illegal-logging.info/uploads/Borderlines.pdf>

EPPRECHT, Michael. *The geography of poverty and inequality in the Lao PDR* [online]. 1st ed. Washington, D.C., U.S.A.: International Food Policy Research Institute, 2008, ix, 108 p. [cit. 2013-05-29]. ISBN 978-390-5835-090. Dostupné z: <http://www.nsc.gov.la/Atlas/links/PDF/The%20Geography%20of%20Poverty%20and%20Inequality%20in%20the%20Lao%20PDR.pdf>

EU-REDD. [online]. 2012 [cit. 2013-05-29]. Dostupné z: http://www.euredd.efi.int/portal/the_facility/#.UaWbc3KWWwZ

EUROPEAID. *FLEGT Asia Regional Programme Supporting responsible trade for Asia's forests* [online]. 2010 [cit. 2013-05-29]. ISBN 978-92-79-14995-5. Dostupné z: http://ec.europa.eu/europeaid/infopoint/publications/europeaid/203a_en.htm

EUROPEAN COMMISSION. *FLEGT Voluntary Partnership Agreements* [online]. 2012 [cit. 2013-05-22]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/environment/forests/flegt.htm>

FAIR POLITICS. *Illegal Logging: A global threat* [online]. 2007 [cit. 2013-05-29]. Dostupné z: http://www.fairpolitics.nl/doc/fair_politics_eu/illegal_logging/Illegal%20Logging.pdf

FAO. *Forests and Forestry Sector Vietnam* [online]. 2002 [cit. 2013-05-22]. Dostupné z: <http://www.fao.org/forestry/country/57478/en/vnm/>

FAO. *Brief On National Forest Inventory* [online]. MAR-SFM Working Paper 20. 2007 [cit. 2013-05-22]. Dostupné z: <http://www.fao.org/docrep/016/ap188e/ap188e.pdf>

FERN. *What is EU FLEGT?* [online]. 2010 [cit. 2013-05-25]. Dostupné z: <http://www.fern.org/campaign/forest-law-and-governance/what-eu-flegt>

FOREST MONITOR. *Social Impacts of Logging* [online]. 2006 [cit. 2013-05-22]. Dostupné z: <http://www.forestsmonitor.org/fr/reports/550066/550082>

FOREST TRENDS. *Timber markets and trade between Laos and Vietnam: a commodity chain analysis of Vietnamese-driven timber flows* [online]. S.l.: Forest Trends, 2010 [cit. 2013-05-29]. ISBN 19-329-2841-3. Dostupné z: <http://www.illegal-logging.info/uploads/TimberMarketsTradeLaosVietnam.pdf>

FOUR CONERS. *Consequences of Illegal Logging* [online]. 2002 [cit. 2013-05-22]. Dostupné z: http://www.abc.net.au/4corners/content/2002/timber_mafia/interviews/interviews_leighton.htm

FRIENDS OF THE EARTH INTERNATIONAL. *Redd: the realities in black and white* [online]. 2010 [cit. 2013-05-29]. Dostupné z: <http://www.foei.org/en/what-we-do/climate-and-energy/latest-news/un-climate-talks-2011-redd-in-the-real-world>

FUJITA, Satoshi. *Overview of Lao PDR's Forestry Framework* [online prezenatce]. 2011 [cit. 2013-05-22]. Dostupné z: <http://www.forestcarbonasia.org/wp-content/uploads/2010/10/Fujita-WS-1st-July-2011.pdf>

GLOBAL WITNESS. *Rubber Barons* [online]. 2013 [cit. 2013-05-29]. ISBN 978-0-9573228-7-5. Dostupné z: http://www.globalwitness.org/sites/default/files/library/Rubber_Barons_lores_0.pdf

GÖNNER, Christian. *Causes and Impacts of Forest Fires: A Case Study from East Kalimantan, Indonesia* [online]. IFFN No. 22. 2000 [cit. 2013-05-22]. Dostupné z: http://www.fire.uni-freiburg.de/iffn/country/id/id_24.htm

GREENPEACE. *Indonesian Rainforests* [online]. 2012 [cit. 2013-05-27]. Dostupné z: <http://m.greenpeace.org/canada/en/high/Forests/Indonesia/>

GUERTIN, Carl-Éric. *Illegal Logging and Illegal Activities in the Forestry Sector: Overview and Possible Issues for the UNECE Timber Committee and FAO European Forestry Commission* [online]. UNECE Timber Comittee Market Discussions. 2003 [cit. 2013-02-22]. Dostupné z: http://www.illegal-logging.info/uploads/Geneveconference_finale.pdf

HARWELL, Emily. *"Wild money": the human rights consequences of illegal logging and corruption in Indonesia's forestry sector* [online]. New York, NY: Human Rights Watch, 2009 [cit. 2013-05-29]. ISBN 15-643-2540-7. Dostupné z: <http://www.hrw.org/sites/default/files/reports/indonesia1209webwcover.pdf>

HEESWIJK, Laura. *Combating Illegal logging: the EU-FLEGT Action Plan* [online]. Netherlands, 2010 [cit. 2013-05-29]. FNP 80436. Dostupné z: <http://www.vpa-livelihoods.org/publications.aspx>. Final Master Thesis. Wageningen University and Research

HESSE, Stephen. *Forests worldwide: a primer*. In: *Japan Times* [online]. 2011 [cit. 2013-05-22]. Dostupné z: <http://www.japantimes.co.jp/life/2011/01/23/life/forests-worldwide-a-primer/#.UZ0EJ9Lv8E>

HEWITT, James. *Amendment To The U. S. Lacey Act: Implications For Exporters Of Vietnam's Forest Products* [online]. 2008 [cit. 2013-04-22]. Dostupné z: <http://www.illegal-logging.info/uploads/LaceyActBriefVietnamEN.pdf>

HOA, Than. *Required Co-operation among Timber Industry Enterprises*. In: *Vietnam Business Forum* [online]. 2010 [cit. 2013-05-28]. Dostupné z: http://vccinews.com/news_detail.asp?news_id=21357

CHAN, Alda. *Illegal Logging in Indonesia: The Environmental, Economic and Social Costs* [online]. BlueGreen Alliance. 2010 [cit. 2013-04-22]. Dostupné z: <http://www.bluegreenalliance.org/news/publications/image/BGA-IndonesiaLogRpt-p7-Wells.pdf>

IFAD. *Enabling poor rural people to overcome poverty in the Lao People's Democratic Republic* [online]. 2012 [cit. 2013-05-25]. Dostupné z: <http://www.ifad.org/operations/projects/regions/pi/factsheets/la.pdf>

INOUCHI, Akiko, Rowena SORIAGA a Peter WALPOLE. *Approaches to Controlling Illegal Forest Activities: Considerations from Southeast Asia*. Working Paper Series No. 7 [online]. The Asia Forest Network. 2005 [cit. 2013-05-22]. Dostupné z: <http://www.asiaforestnetwork.org/pub/pub59.pdf>

INTERNATIONAL RIVERS. *Existing and Planned Lao Hydropower Projects* [online]. 2010 [cit. 2013-05-25]. Dostupné z: http://www.internationalrivers.org/files/attached-files/laohydro2010_sept_final.pdf

KOYUNEN, C. a R. YILMAZ. *The Impact of Corruption on Deforestation: a Cross-Country Evidence* [online]. The Journal of Developing Ideas, 2009 [cit. 2013-05-29]. Dostupné z: <http://www.illegal-logging.info/uploads/TheImpactofCorruptiononDeforestation.pdf>

LANG, Chris. *Only 10% of global carbon emissions come from tropical deforestation* [online]. REDD-Monitor. 2012 [cit. 2013-05-27]. Dostupné z: <http://www.redd-monitor.org/2012/06/27/only-10-of-global-carbon-emissions-come-from-tropical-deforestation/>

LANG, Chris. *Indigenous leader speaks out on Ulu Masen: "We've never seen anything from REDD. It's like the wind. We can't see it, can't touch it"*. In: [online]. REDD-Monitor, 2013 [cit. 2013-05-29]. Dostupné z: <http://www.redd-monitor.org/2013/03/01/indigenous-leader-speaks-out-on-ulu-masen-weve-never-seen-anything-from-redd-its-like-the-wind-we-cant-see-it-cant-touch-it/>

LOGGINGOFF. *FLEGT in Vietnam* [online]. 2013 [cit. 2013-05-22]. Dostupné z: <http://loggingoff.info/node/47>

MCELWEE, Pamela. *You Say Illegal, I Say Legal. Journal of Sustainable Forestry* [online]. 2004-11-08, vol. 19, 1-3, s. 97-135 [cit. 2013-05-29]. DOI: 10.1300/J091v19n01_06. Dostupné z: http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1300/J091v19n01_06

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY [online]. 2010 [cit. 2013-05-22]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/faq-vymezeni-pojmu-jak-definovat-pojem-korupce.aspx>

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Konference OSN o udržitelném rozvoji v roce 2012* [online]. 2012 [cit. 2013-05-25]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/konference_osn_udrzitelny_rozvoj_2012

MINISTRY OF AGRICULTURE AND DEVELOPMENT. *Viet Nam Forestry Development Strategy 2006 - 2020* [online]. 2007 [cit. 2013-05-28]. Dostupné z: http://www.thereddesk.org/sites/default/files/viet_nam_forestry_development_strategy_2.pdf

MINISTRY OF AGRICULTURE AND RURAL DEVELOPMENT. *Draft 6 Timber And Timber Product Legality Definition For The Voluntary Partnership Agreement* [online]. 2012 [cit. 2013-05-22]. Dostupné z: [http://vietnamforestry.org.vn/mediastore/fsspco/2013/01/11/Draft_6_\(17-12-2012\)-EN.pdf](http://vietnamforestry.org.vn/mediastore/fsspco/2013/01/11/Draft_6_(17-12-2012)-EN.pdf)

MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS OF JAPAN. *Joint Announcement On The Cooperation In Combating Illegal Logging And The Trade In Illegally Logged Timber And Wood Products Between The Government Of Japan And The Government Of The Republic Of Indonesia* [online]. 2003 [cit. 2013-05-22]. Dostupné z: <http://www.mofa.go.jp/region/asia-paci/indonesia/pv0306/joint.html>

NADACE DŘEVO PRO ŽIVOT. [online]. 2007 [cit. 2013-05-22]. Dostupné z: <http://www.mezistromy.cz/cz/ochrana-prirody/funkce-lesa-v-krajine>

NEUSTUPA, Jiří. *Soumrak indonéských pralesů. EkoList: Měsíčník o problémech životního prostředí* [online]. Praha: BEZK, 2003 [cit. 2013-05-29]. ISBN 1211-5436. Dostupné z: <http://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/soumrak-indoneskych-pralesu>

NO REDD+. [online]. [cit. 2013-05-29]. Dostupné z: <http://no-redd.com/category/no-redd/>

PADACA, Grace. *Poverty not an excuse to allow timber poaching ' Isabela gov.* In: GMANews [online]. 2008 [cit. 2013-05-22]. Dostupné z: http://www.illegal-logging.info/item_single.php?it_id=2771&it=news

PALMER, Cristiana Pasca. *FLEGT Action Plan 10 years later* [online prezentace]. European Commission . 2013 [cit. 2013-05-25]. Dostupné z: <http://illegal-logging.info/uploads/PascaPalmer070213.pdf>

PAVLIŠ, Jindřich a Zdeněk ČERMÁK. *Lesnická práce* [online]. V Písku: Čs. matice lesnická, 1922-, ^sv. [cit. 2013-05-29]. ISBN 0322-9254. Dostupné z: <http://www.silvarium.cz/lesnicka-prace/lesnicka-prace>

PHIEN, Cong. *Vietnamese wood product enterprises need to develop local market*. In: SGGP [online]. 2011 [cit. 2013-05-22]. Dostupné z: <http://www.saigon-gpdaily.com.vn/Business/2011/11/98444/>

PHUC, To Xuan a Thomas SIKOR. *Illegal timber logging in Vietnam: Who profits from forest privatization connected with a logging ban?*. Příspěvek přednesený na konferenci the Eleventh Conference of the International Association for the Study of Common Property [online]. Humboldt University. 2006 [cit. 2013-05-22]. Dostupné z: <http://www.illegal-logging.info/uploads/Vietnam06.pdf>

PHUC, Van. *Vietnam faces setback in wood furniture export*. In: SGGP [online]. SGGP, 2011 [cit. 2013-05-28]. Dostupné z: <http://www.saigon-gpdaily.com.vn/Business/2011/8/95900/>

PULKRAB, Karel a Luděk ŠIŠÁK. *Ocenění produkčních a mimoprodukčních funkcí současného a perspektivního variantního využití zájmového území* [online]. Česká zemědělská univerzita. 2011 [cit. 2013-05-22]. Dostupné z: www.projektkacina.estranky.cz/file/179/priloha_3.pdf

RADIO AUSTRALIA. *Illegal timber trade flourishing despite Laos export ban* [online]. 2011 [cit. 2013-05-25]. Dostupné z: <http://www.radioaustralia.net.au/international/radio/onairhighlights/illegal-timber-trade-flourishing-despite-laos-export-ban>

SCOTLAND a kol. *Indonesia Country Paper on Illegal Logging* [online]. 2000 [cit. 2013-05-22]. Dostupné z: http://www.illegal-logging.info/uploads/WWF_-_Indonesia_country_paper_N_Scotland.doc

SENECA CREEK ASSOCIATES, LLC a WRI. *"Illegal" Logging and Global Wood Markets: The Competitive Impacts on the U.S. Wood Products Industry* [online]. 2004 [cit. 2013-05-22]. Dostupné z: <http://www.illegal-logging.info/uploads/afandpa.pdf>

- SERVICE FRATERNEL D'ENTRAIDE. [online]. 2012 [cit. 2013-04-22].
Dostupné z: <http://www.sfe-laos.org/wp/outil-et-liens-utiles/cartes/>
- SHEIKH, Pervaze. *Illegal Logging: Background and Issues*. [online]. Order Code RL33932. 2008 [cit. 2013-04-23]. Dostupné z: <http://www.nationalaglawcenter.org/assets/crs/RL33932.pdf>
- SCHLOENHARDT, Andreas. *The Illegal trade in timber and timber products in the Asia-Pacific region* [online]. Canberra: Australian Institute of Criminology, c2008, xi, 160 p.[cit. 2013-05-29]. ISBN 978-192-1185-762. Dostupné z: <http://www.aic.gov.au/documents/B/D/4/%7BBBD4B2E50-33B4-47F1-815E-901C0ACC7A43%7Drpp89.pdf>
- SCHULZ, Jaroslav. *Vliv korupce na ekonomický rust* [online]. Brno, 2010 [cit. 2013-05-29]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/150971/prif_m/Vliv_korupce_na_ekonomicky_rust.pdf.
Diplomová práce. Masarykova univerzita.
- SOPHATHILATH, Phouthone. *Assessment of the contribution of forestry to poverty alleviation in Lao People's Democratic Republic* [online]. 2012 [cit. 2013-05-25]. Dostupné z: <http://www.fao.org/docrep/016/i2732e/i2732e02.pdf>
- SOUTHAVILAY, Thongleua a Tuukka CASTRÉN. *Timber Trade And Wood Flow—Study Lao Pdr* [online]. 2011 [cit. 2013-05-25]. Dostupné z: <http://www.mekonginfo.org/assets/midocs/0002916-environment-timber-trade-and-wood-flow-study-lao-pdr.pdf>
- STEJSKAL. *Bezzubá dohoda vyvolala otazníky, zda mají obří summity OSN vůbec smysl*. In: *Ekolist: Měsíčník o problémech životního prostředí* [online]. Praha: BEZK, 2012 [cit. 2013-05-29]. Dostupné z: <http://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/rio-20-bezzuba-dohoda-o-udrzitelnem-rozvoji-vyvolala-otazniky-zda-maji-obri-summity-osn-vubec-smysl>
- STOP TIMBER CORRUPTION. [online]. 2013 [cit. 2013-05-25]. Dostupné z: <http://www.stop-timber-corruption.org/>

SVĚTOVÁ BANKA. *A Revised Forest Strategy for the World Bank Group* [online]. 2001 [cit. 2013-05-22]. Dostupné z: <http://www.goldteak.com/default/images/stories/documents/World%20Bank's%20New%20Forestry%20Policy.pdf>

SVĚTOVÁ BANKA. *Sustaining Indonesia's Forests: Strategy For The World Bank, 2006-2009* [online]. 2006 [cit. 2013-05-22]. Dostupné z: <http://siteresources.worldbank.org/INTINDONESIA/Resources/Publication/280016-1152870963030/IDForestStrategy.pdf?resourceurlname=IDForestStrategy.pdf>

SVĚTOVÁ BANKA. [online]. 2013 [cit. 2013-05-22]. Dostupné z: <http://data.worldbank.org/indicator/AG.LND.FRST.ZS>

ŠMEJKALOVÁ, Zuzana. *Indonéský prales v tragických číslech* [online]. 2010 [cit. 2013-05-22]. Dostupné z: http://m.rozhlas.cz/safari/pribuzni/_zprava/indonesky-prales-v-tragickyh-cislech--905412

TACCONI, Luca. *Illegal Logging — Law Enforcement, Livelihoods and the Timber Trade*. London: Earthscan, 2007. ISBN 9781844073481.

TANAYA, Jimmy. *Corporate Social Responsibility versus Illegal Logging in Indonesia* [online]. 2009 [cit. 2013-05-22]. Dostupné z: http://www.knaw.nl/Content/Internet_KNAW/internationaal/indonesia/OUND/proceedings4.pdf

THANH NIEN NEWS. *Vietnam average monthly wage rises to \$185* [online]. 2012 [cit. 2013-05-28]. Dostupné z: <http://www.thanhniennews.com/index/pages/20120125-salaries-rise-in-vietnam-income-gap-still-wide.aspx>

THANH NIEN NEWS. *Deforestation on the rise in northern, central Vietnam* [online]. 2009 [cit. 2013-05-22]. Dostupné z: http://www.illegal-logging.info/item_single.php?it_id=3345&it=news

THANH, Vu Ngoc. *Biodiversity and Biodiversity Loss* [online]. 1996 [cit. 2013-05-22]. Dostupné z:

http://coombs.anu.edu.au/~vern/env_dev/papers/pap02.html

THE BORNEO PROJECT. *The fight against illegal logging* [online]. 2001 [cit. 2013-05-22]. Dostupné z:

<http://borneo.live.radicaldesigns.org/article.php?id=388>

THE JAKARTA POST. *Indonesia detains 21 Vietnamese in illegal logging* [online]. 2012 [cit. 2013-05-28]. Dostupné z:

<http://www.thejakartapost.com/news/2012/08/27/indonesia-detains-21-vietnamese-illegal-logging.html>

THE JAKARTA POST. *Soehartos control 7.15m ha of forests in the country* [online]. 1999 [cit. 2013-05-22]. Dostupné z:

<http://www.thejakartapost.com/news/1999/06/23/soehartos-control-715m-ha-forests-country.html>

TONG, Pei Sin. *Lao People's Democratic Republic Forestry Outlook*

Study [online]. Working Paper No. APFSOS II/WP/2009/17. 2009 [cit. 2013-05-25]. Dostupné z: <http://www.fao.org/docrep/014/am612e/am612e00.pdf>

TRANSPARENCY INTERNATIONAL. *Corruption Perceptions Index 2012* [online]. 2012 [cit. 2013-04-22]. Dostupné z:

<http://cpi.transparency.org/cpi2012/results/>

TREISMAN, Daniel. *The causes of corruption: a cross-national study* [online].

Journal of Public Economics 76 (2000) 399–457. 2000 [cit. 2013-05-22].

Dostupné z:

http://www.policyinnovations.org/ideas/policy_library/data/01437/_res/id%3Dsa_File1/Treisman_Causes_Corruption.pdf

UN. *Future We Want - Outcome document* [online]. 2012 [cit. 2013-05-25].

Dostupné z: <http://sustainabledevelopment.un.org/futurewewant.html>

UNFCCC. *Bali Climate Change Conference* [online]. 2013 [cit. 2013-05-25].

Dostupné z: http://unfccc.int/meetings/bali_dec_2007/meeting/6319.php

UNFCCC. *Indonesian National Carbon Accounting system* [online]. 2011 [cit. 2013-05-28]. Dostupné z:

<http://unfccc.int/ttclear/sunsetcms/storage/contents/stored-file-20130320165121107/Australia-Indonesian%20National%20Carbon%20Accounting%20system.pdf>

UNITED STATES DEPARTMENT OF AGRICULTURE. *Palm Oil Production by Country in 1000 MT* [online]. 2012 [cit. 2013-05-22]. Dostupné z:

<http://www.indexmundi.com/agriculture/?commodity=palm-oil&graph=production>

UN-REDD. *Draft Grand Design For Indonesia's Forest Resource Information System (FRIS)* [online]. 2009 [cit. 2013-05-27].

UN-REDD. *IMPLEMENTATION OF FPIC* [online]. 2012 [cit. 2013-05-25].

UN-REDD. *Key results and achievements - Programme in Indonesia* [online].

2012 [cit. 2013-05-25]. Dostupné z: http://www.un-redd.org/Key_results_achievements_Indonesia/tabid/106623/Default.aspx

UN-REDD. *Lao PDR and Morocco Join the UN-REDD Programme* [online].

2012 [cit. 2013-05-25]. Dostupné z: http://www.un-redd.org/Newsletter34/Lao_Morocco_UN-REDD_Programme/tabid/106725/Default.aspx

USDA. *Lacey Act* [online]. 2013 [cit. 2013-05-25]. Dostupné z:

http://www.aphis.usda.gov/newsroom/hot_issues/lacey_act/index.shtml

VIETNAMWTO.COM. [online]. 2006 [cit. 2013-05-22]. Dostupné z:

<http://vietnamwto.com/map-of-vietnam/map-vietnam.html>

VIITANEN, Jussi a Thomas PICHET. *Key elements of credible Timber Legality Assurance Systems* [online prezentace]. European Forest institute. 2010 [cit. 2013-05-25]. Dostupné z:

http://www.euflegt.efi.int/files/attachments/euflegt/efi_key_elements_tlas.pdf

http://www.euflegt.efi.int/files/attachments/euflegt/efi_key_elements_tlas.pdf

WINN, Patrick. *Illegal logging: from the rainforest to your dining room.*

In: *GlobalPost – International News* [online]. 2011 [cit. 2013-05-29]. Dostupné z:

<http://www.globalpost.com/dispatch/news/regions/asia-pacific/vietnam/110812/illegal-logging-laos-rainforest-global-economy>

WORLD RESOURCES INSTITUTE. *Bearing Witness: Empowering Indonesian Communities to Fight Illegal Logging* [online]. 2005 [cit. 2013-05-22]. Dostupné z: <http://www.grida.no/wrr/049.htm>

YASUI, Shizuka. *Japan's Legal Wood Scheme at Crossroads* [online prezentace]. Chatham House, 2012 [cit. 2013-05-28]. Dostupné z: <http://www.chathamhouse.org/sites/default/files/public/Research/Energy,%20Environment%20and%20Development/060712%20Yasui.pdf>